1963

Kütüphanesi

1963
2

GÜZEL SANATLAR AKADEMİSİ TÜRK SAN'ATI
TARİHİ ENSTİTÜSÜ YAYINLARI: 1

RIFKI MELÛL MERİC

EDİRNE'NİN TARİHÎ VE MİMÂRÎ ESERLERİ HAKKINDA

MSGSÜ
Açık Bilim Sanat Arşivi

BERKSOY MATBAASI
İSTANBUL — 1963

ZEL SANATLAR AKADEMİSİ TÜRK SAN'ATI
RİHİ ENSTİTÜSÜ YAYINLARI: 1

RIFKI MELÛL MERİC

EDİRNE'NİN TARİHÎ VE MİMÂRÎ ESERLERİ HAKKINDA

MSGSÜ
Açık Bilim Sanat Arşivi

MSÜ Merkez Kütüphanesi
011998

Mimar Sinan Üniversitesi
Merkez Kütüphanesi
Demirbaş No. :011998
Konu No. :

Mimar Sinan Üniversitesi
Kütüphanesine Sayın
Sedad Hakkı ELDEM
Tarafından Armağan Edilmiştir.

Mimar Sinan Üniversitesi
Kütüphanesi
Demirbaş No. : 52577
Konu No. : 956.1563
MER
e

BERKSOY MATBAASI
İSTANBUL — 1963

EDİRNE'NİN TARİHÎ VE MİMÂRÎ ESERLERİ HAKKINDA

RIFKI MELÛL MERİÇ

Edirne'yi Milâdî 1361 veyâ 1362 yılında fethetmiştik.. Eder etmez de bina inşası ile ahali iskânına başlamıştık. Bizanslılar zamanında hemen hemen bir kale-içi şehri olan Edirne, fethi müteakip payıtaht ittihaz edildiği için, pek az zaman içinde padişah ve hanedan saray ve kasırları, vüzera, ricâl-i devlet ve ağniya konakları, salâtin, ekâbir ve eshab-ı hayr cami, mescid, medrese, mektep, imaret, çeşme, hamam, köprü, kervansaray, han, bedestan ve tekkeleri ile büyük bir Türk beldesi oluvermişti. 1453 yılına kadar 91 veya 92 sene Osmanlıların devlet ve hükûmet merkezi olan bu şehir, payitahtlık vasfını XX. asra kadar yüzlerce yıl kaybetmemiştir.. Çünkü bir taraftan Rumeli kıt'asındaki harplerimizin dârülharekâtı, bir taraftan da hinterlandı geniş bir medeniyet merkezi idi. Beş buçuk asır medenî merkez ve ikinci payitaht vasıflarını muhafaza eden bu tarihî beldemiz, ilk Rus istilâsına kadar, mimarî âbideleri ile birlikte medenî ve millî hüviyetini olduğu gibi muhafaza etmişti. Bu tarihten sonra tevali ve teselsül eden istilâlar, kasdî ve gaflet eseri yangınlar, hafif ve şiddetli zelzeleler ve nihayet halk ve hükûmet adamlarınca yapılan tahribat yüzünden Edirne, dillere destan olan tarihî hayatiyetini, mahiyet ve hüviyetini - tamamiyle denilebilecek mikyasta - kaybetmiştir.

İşte, bu sene, O'nun altı yüzüncü fetih yıl dönümünü idrâk etmiş bulunuyor ve fâtihlerinin ahfâdı olan bizler, Garb türklerinin mukadderatına istikamet ve ren bu «feth-i fütûh» u kutlulamağa hazırlanıyoruz.

Ne garip ve ne acı bir tesadüftür ki, «Türk ve İslâm San'atları Tarihi Enstitüsü Yıllığı» için altı sene evvel kaleme aldığım bu yazı, Edirne nin 600. fetih yıl dönümünde neşredilmiştir.. Ve, âdeta bir MERSİYE olmuştur.* 10.IV.1962

---

* Bu yazının çıkardığım 32 plânı vardı; Türk ve İslâm San'atları Tarihi Enstitüsü tarafından »Yıllık» ta neşredilmek üzere klişeleri yaptırılmıştı. Yazıyı «Araştırma ve İncelemeler» de neşre karar verince klişelerin bana tevdiini reca ettim; arandı, klişeler de, plânlar da bulunamadı. Bu plânları tekrar çıkarmak, pek güç, hattâ imkânsızdır. Günün birinde bulunurlarsa - inşaallah - neşredip bu günkü eksikliği tamamlamış olurum.

BAŞLAMADAN EVVEL

R u b â î

Binlerce gazâ meydanı ser-hadlerimiz
Ser-hadler aşan şehid olan cedlerimiz
Nerde hani
İmânımızın şâhidi ma'bedlerimiz
Târihimizin nişânı merkadlerimiz
Nerde hani (1)

Bugün bir ser-had beldesi olan Edirne, 1361 veya 1362 tarihindeki fethimizden başlayarak, asırlarca kıymetini kaybetmeden, ilmimize, irfanımıza, edebiyatımıza, güzel ve tezyînî san'atlarımıza, askerî teşkilât ve harekâtımıza, spor ve eğlence müesseselerimize dârü'l-karâr olmuş; geçen asra kadar devletimize ikinci merkez olmakta devam etmişti. Ondokuzuncu asrın ilk yarısından itibaren uzun-kısa fasılalarla Rus, Bulgar ve Yunan istilâlarına uğrayan, son dünya harbi devamınca da yeniden istilâ tehlikeleri geçiren, ayrıca zelzele ve yangın gibi felâketler gören bu şehir, son Yunan işgalinden kurtulduğu tarihtenberi millî hüviyetini sür'atle ve kendi elimizle kaybetmiştir (2). Yaptığım araştırmalarla elde ettiğim mevsuk malûmata göre, son zamanlara kadar ayakta duran ve daha uzun müddet de durabilecek olan tarihî ve mimarî eserlerimizin, cami, medrese, hamam, han, kervansaray, türbe, çeşme, imaret gibi binalarımızın kısm-ı a'zamı kendi kendilerine yıkılmamış, insan elinde bulunan ve insan iradesiyle işleyen «kör kazma»nın (3) gadrine uğramıştır. İçlerinde vatanımıza ülkeler kazandıran fâtihlerimizin, her biri ayrı ayrı girer kıymet oan âlim, şâir ve san'atkârlarımızın, askerî, mülkî ve kazâî devlet ricâlimizin, nihayet baba ve dedelerimizin, maziye doğru uzanan ailelerimiz efradının son ebedî menzilleri olan mezarların tahrib ve ihmalarında gerek emir vermek, gerek icra etmek, gerek alâkasızlık göstermek suretiyle hissedâr olanlar, millî tarihimiz, ahfadımız ve bütün medeniyet âlemi huzurunda, işgal ettikleri mevkiler ve ellerindeki iktidarlar nisbetinde yegân yegân mes'ûldürler. Bu mes'ûliyetin en büyüğü, hiç şüphesiz, bulundukları makamların nufuz, kudret ve salâhiyetlerini kendi düşünce ve menfaatlerine âlet edip vazifelerini sû-i ist'imâl eden belediye meclisi âzâ ve reisleri, umumî müfettiş, vali, kaymakam, evkaf ve nafia müdür, mi'mar ve mühendisleri gibi zevâta âiddir.

---

(1) Türk edebiyatı'nda - benim nazmettiklerimden başka - müstezâdlı rubâî yoktur; fars dili ile yazılmış olanlar varsa da pek azdır.

(2) İstilâlar esnasındaki kasdî yangınlar ve tahriblerle zelzeleler yüzünden mimarî ve tarihî eserleri, iklimin şerâitine uygun olarak Edirne'ye hâs üslûbda, inşa edilmiş olan meskenleri, evleri - konakları yanmış, yıkılmış, yok olmuş olan bu şehirde mebâni-i hayriyenin - ikinci meşrutiyete kadar - hükûmetçe, devlet ricâli, halk veya zenginler tarafından tamir ve ihyâ edildiğini mevcut kayıdlardan ve kitâbelerden öğrenmekteyiz. Meşrutiyeti müteakib tevali eden harbler, istilâlar ve muhaceretler neticesi nufusunu ve hinterlandını kaybeden Edirne, tamamiyle ihmâle uğramış; cemaatsiz kalan camiler ve mescidler,, beşer yüz metre ara ölçüsüne göre kadro harici edilip tasfiye olunmuştur. Çeşmeler ve hamamlar gibi eserler de terk edilmiş; konaklar ve evler sahibleri tarafından yıkıcılara satılmış; şlhir böylece bir harâbe-zâre dönmüştür. Son Yunan istilâsından sonraki devirde - ahîren kabul edilen kanuna kadar - Vakıflar idaresi, mebani-i hayriyeyi sür'atle tasfiyeye devam etmiştir.

(3) «Kör kazma» tâbiri, üstadım Yahya Kemâl'indir.

İki-iki buçuk asırdanberi sür'atle başka milletlerin eline geçen topraklarımızda kalan mi'marî ve tarihî eserlerimizden, bugün, pek azı mevcuddur. Müstevliler, bizim medeniyetimizin en canlı damgaları, en âdil şâhidleri olan mi'marî eserlerimizi ortadan kaldırmakla kendi dâvalarını kolayca kazanmak gibi kendilerince mantıkî bir gayenin elde edilmesine hizmet etmişlerdir. Lâkin bizim kendi elimizle yıktığımız eserler, yine kendi elimizle beş buçuk asrı aşan bir zamanda yaptığımız, maziden tevarüs ettiğimiz eserlerdir.

1931 yılı Martında Anadolu'da yaptığı bir seyahat esnasında Reisicumhur Gazi Mustafa Kemâl Paşa (Atatürk), Başvekil İsmet Paşa'ya (İnönü) çektiği 23.III.1931 tarihli ve 1094 sayılı tel-yazısı ile eski eserlerimiz hakkındaki ihtisaslarını bildirmiş ve Konya'daki Selçuklular devri şah-eserlerinin «derhâl ve müsta'celen ta'mirlerini reca» etmişti. Tarihî ve mi'marî eski eserleri muhâfaza husûsunda verilen bu emre imtisâlen Başvekâletçe Başvekâlet müsteşarının riyasetinde Dahiliye Vekâleti müsteşarı, Evkaf Müdir-i umumîsi ile Maarif Vekâleti Müzeler ve Eski Eserler ve Etnoğrafya müzesi müdürlerinden mürekkeb «fevkalâde» bir komisyon kuruldu ve ihtiyaçlar tesbit ettirildi. Büyük eb'adda «tescil fişleri» tab'ettirilip köy muallimlerine varıncaya kadar gönderildi. Böylece tarihî ve mimarî eserler, bir taraftan muhafaza, bir taraftan da tescil edilmiş olacaktı!.

Vilâyetlere, kazalara, nahiye ve köylere gönderilen tamimlere rağmen, inkılâpların mânâsını ve şümulünü- -bir lâhzacık olsun- idrak etmek nimetine mazhar olamayan âmir ve memurlar, âbidelerimizi, mezarlarımızı kaldırıp yerlerine meydan, park, stadyum, gazino, mahfil, mekteb ve sâire yapmak hususunda birbirleriyle âdetâ yarış ettiler; tarihî ve mimarî kıymeti bünyelerinde cem'etmiş olan eserler bile bu tecavüzden masun kalamadı. Meselâ: Atatürk'ün verdiği emrin üzerinden iki sene geçmeden, müteveffâ İzzet Bey Konya valisi ve Or-general Fahreddin Altay Ordu-kumandanı iken Mevlânâ'nın ve babasının ders verdikleri İplikçi camii'nin yıktırılmasına başlanmıştı. O sırada Konya'ya giden aziz arkadaşım merhum Ark. Prof. Remzi Oğuz, telgrafla keyfiyeti Reisicumhura arzetmiş; yıktırma ameliyesini tatil ettirmişti.

1935 Eylûlünde, Atatürk, İstanbul'da Deniz-köşkünde, vekillerden, meb'uslardan, âlimlerden, matbuat mümessillerinden mürekkeb bir hey'eti eski eserler hakkında görüşmeğe davet etti. Bu eserlerin yıktırılması, yok edilmesi için değil; yine korunması, tamir edilmesi için karar verildi (4).. Ve karar, ayner tatbik edilmek üzere, yine lâzım gelenlere tamim olundu. Ne fâide ki, inkılâbları düşünen ve yapandan daha çok inkılâbcı görünmeyi menfaatleri muktezası bilen, sevk-i kaza ve kaderle ve vatanımızın bir sû-i tâlii eseri olarak iktidar mevkilerine geçmiş bulunan nâdan, câhil, müstereddi, tatlı su türkü bir çok kimseler, yine alabildiklerine tahrib ve ifnâya devam ettiler; bir kısım câhil halk da, taş, tuğla ve kereste gibi ihtiyaçlarını kolayca, ucuzca ve bedavasına temin etmek imkânını elde ettiği için bu vandalizme seve seve iştirâk etti.. Vatanın her köşesi, eski eserler katl-i âmmına mahsus birer mezbaha oldu. Bu katl-i âmmı tertib eden âmirlerle emirleri infaz eden memurlar ve halktan bazı kimseler, babalarının, dedelerinin mezarlarını, âbidelerini yıkarak taşlarını, tuğlalarını alıp kendi hasis ve sûflî menfaatleri uğrunda, en küçük bir vicdan sızısı dahî duymadan sarfettiler. Bu ecdâd yâdigârı eserlerin ve bu ecdâd karargâh-ı ebedîsi mezarlıkların üzerine kendi taşları ve harclarıyla neler yaptırmadılar?!..

(4) Bu toplantıya, üstâdım Ord. Prof. Dr Mehmed Fuat Köprülü, Ord. Prof. Şemseddin Günaltay ve Ord. Prof. İsmail Hakkı Uzunçarşılı beyefendilere Beyazıd'da Küllük'te okuyup tevdi ettiğim uzun bir rapor vesile olmuştu. Rapor mündericâtından bir kısmını, sonradan, Ord. Prof. Hilmi Ziya'nın çıkardığı «İnsan» mecmuasında makaleler hâlinde neşrettimdi.

Edirne, fetih tarihinden itibaren beş buçuk asrı mütecaviz bir zaman içinde kazandığı sağlam Türk hüviyetini ikinci meşrutiyyet devrindenberi gittikçe artan bir hızla kaybetmiştir. 1892 de 157 (daha evvel 224, Hicrî 1043 tarihinde 14 ü selâtîn olmak üzere 314 sağlam ve cemaate açık, nısfı münhedim olmak üzere 1650) cami ve mescidi, 69 tekke ve zâviyesi, 47 medrese ve kütüphanesi, 48 mektebi, 239 (evvelce 570) sebil ve çeşmesi, 9 imâreti, 37 hamamı, 17 kervansaray ve hanı, 5 çarşı, bedestan ve arastası, 100 ü mütecaviz türbesi, 8 muhteşem taş köprüsü... olan Edirne'de selâtîn saray ve köşklerden mâada 350 kadar da irili-ufaklı vüzerâ, ricâl ve eşraf saray, konak ve yalıları vardı; daha küçük çaptaki konaklar da başka...

Edirne'nin yazı yaz, kışı kış iklimine göre, yazlık ve kışlık tebrîd ve teshîn tertibatını muhtevi Edirne üslûbu ve Türk mi'marîsinin nefîs birer orijinalitesi olan güzel ve kullanışlı meskenlerin örneklerinden pek azı, bugün ancak, Tosyavîzâde merhum Doktor Rifat Osman Bey'in resim ve plânlarında yaşamaktadır ([5]).

Evliya Çelebi'nin, daha sonra Ledi Montagö'nün Edirne'ye, Edirne'nin içtimâî hayatına dâir yazdıklarını okuyanlar, yâhud İkinci Sultan Abdülhamid ve Balkan harbine kadar Meşrutiyyet devirlerinde sefarethanelerin mensubları ile ecnebilere ve zevklerine mecbur Türklere eğlence merkezi olan Karaağaç vesilesiyle Edirne'yi görenler, şimdi Edirne'ye okuduklarından ve gördüklerinden canlı bir iz bulmak ümidiyle giderlerse sâdece sukut-ı hayâle uğrarlar.

Edirne, 1826 danberi dört büyük ve hânmân-sûz düşman istilâsından başka sekiz-dokuz muazzam yangın, iki de pek şiddetli zelzele geçirmiştir. Hicrî 1165 ramazanında vuku bulan zelzele ile düşman istilâları, Edirneîyi en çok tahrîb eden âmillerdir. İstilâları, zelzele ve yangınları müteakib, resmî ve hususî bir faaliyet başlar; harâb ve münhedim olan eserler, yukarıda da arzettiğim gibi, pek az zamanda tamir ve ihyaen bina olunurdu.

Edirne'de ,bugün, biraz evvel kaydettiğim eserlerden pek çoğunu ayakta bulmak kabil değildir ([6]); bazılarının izleri bile kalmamıştır. Hele saraylar ([7]), konaklar, Edirne üslûbu evledr, hemen kâmilen mahvolmuştur. Yeni-imâret, Yıldırım gibi semtler, bugün, kerpiçten tek katlı olarak bina olunmuş toprak sıvalı meskenlerden müteşekkil birer köyden başka bir şey değildir.

Hâlen tamir ve ihyaları mümkün olan büyüklü-küçüklü eserlerimiz, oldukları gibi bırakıldıkları takdirde, birer-ikişer göçmeğe mahkûmdur. Mikdarı pek azalmış olan bu eserler de ortadan kalkarsa üslûbdan, karakterden ve orijinaliteden tamamiyle mahrum alelâde mesken ve dükkânlardan ibaret bir yekûn kalacaktır ki, böyle bir kasaba, Türk damgalı bir Edirne değil; her zaman her yerde kurulması mümkün olan ve içinde sâdece maddî ve ibtidâî veya medenî hayat geçirilen mânâsız bir kasabadır.

Milletler, mâzilerine, mâzilerinden tearüs ettikleri mefâhire ve medenî eserlerine istinaden yaşarlar. Çocuklarımıza medeniyetimizin sâdece yâd-ı tarihîsini mi mirâs bırakmak istiyoruz?... Buna da sarahatle cevab verecek halde değiliz.

([5]) Dr. Rifat Osman Bey merhumun «Edirne evleri» eseri, Türk Tarih Kurumu tarafından neşredilmek üzeredir. Bu meskenlerden biri, Yeni-imâret'te kalan son nümune de, 1945 eylûlünde, şiddetli fırtına ve yağmur neticesi çöktü.

([6]) 1945 te, mevcut sağlam ve harab 84 cami ve mescidden 21 i cemâate açıktı.

([7]) 1877 harbi esnasında, harbden evvel içlerine eski tüfenk ve topların mermileri ile eski barutların konulduğu saray binaları, Edirne kumandanı Cemil Paşa tarafından düşmana teslim etmek istemediği cephane ateşlenmek suretiyle ber-havâ edilmiş, harâb olan saray binalarının taşları ile Vali ve İkinci ordu kumandanı Arif Paşa, sonraları hükûmet konağı, kışla, mektep vesaire yaptırmıştır.

1918 de Erzurum ve havalisinde Ermenilerin iddialarını bî-taraf, garb milletleri murahhaslarından mürekkeb tahkîk hey'eti huzurunda tekzîb eden, sözlerimiz değil; âbidelerimiz, mezarlıklarımız ve mezar taşlarımız olmuştur.

Kendi irâde ve elimizle yıktığımız medenî kemâlimizin şahid-i âdili olan eserlerimizin enkazlarını bile kaldırmağa uzun müddet muktedir olamamaktayız. Meselâ: Edirne'de Müşir dâiresi (şimdiki Ordu-evi) yanındaki metrûk Ahi Çelebi (Oğlanlı yâhud Çubukçular) hamamı, - manzaraya mâni oluyor diye - ortadan kaldırılmak istenmiş; kazmayla yıkılamayan binâ dinamitle ber-havâ edilmeğe çalışılmış, ancak büyük kütleler halinde parçalanması mümkün olmuştur. Yere yığılan kubbe ve duvarların muazzam molozlarını ancak senelerce devam eden emek ve masraflarla ortadan kaldırmak imkânı elde edilebilmiştir. Halbuki bu eserleri yıktırmak ve molozlarını kaldırmak için sarfedilen para ve emeğin belki yarısı ile her birini ta'mir ve tecdid etmek kabil olur; şehir de, güzelliğini; asâletini ve Türk hüviyetini kaybetmez, geniş ve mânâsız bir köye istihaleden kurtulmuş olurdu.

Edirne, mütenevvi maksadlarla inşâ edilmiş olan büyüklü-küçüklü mimârî eserleriyle, Osmanlı mimârî san'atının bütün merhalelerini ihtiva eden yegâne ve emsalsiz bir müze şehrimizdi. Bu şehirde Bursa üslûbundan başlıyarak bütün mi'marî üslûbların müteaddid nümûnelerini - bir hamlede - bulmak ve görmek mümkündü. Edirne'de, kör-kazmanın henüz gadrine uğramamış, fakat tamamiyle ihmâl edilmiş olan bazı eserlerimiz mevcuddur; bunların tamir ve ihyaları el'an kabildir ve millî haysiyetimiz namına vazifemizdir. İşte Beylerbeyi, Mezid Bey (Yeşilce), Ârif Ağa, Şihabeddin Paşa, Yahya Bey, Selçuk Hatun, Tabîb Lârî (Lâleli), Şah Melek Paşa, Hızır Ağa, Dârülhadîs, Hacı Alemüddin ([8]), Hoca İvaz, Tarakçılar camileri; Üç-şerefeli ve Beyazîd medreseleri; Tütünsüz Ahmed Bey, Hacı İzzet Paşa, Dârülhadîs, Sezâî türbeleri Beyazıd imâreti; Muradiye, Şifâ, Yeşilce (Mustafa Paşa) ([9]), Tahmis (Mustafa Paşa), Gazi Mihâl, Beylerbeyi, Tahtakale (İkinci Sultan Murad) hamamları...

Edirne'de Tunca ve Meric nehirleri üzerindeki taş köprülerin de ihmâl edilmeksizin ta'mir ve tahkim edilmeleri zarurîdir. Çünkü hepsi, Ekmekçi-oğlu Ahmed Paşa köprüsü gibi yıkılmak tehlikesi içindedir: İkinci dünya harbi esnâsında köprülerin üstleri ve yanları oyularak bu oyuklara - bir istilâ hareketiyle karşılaşıldığı takdirde ateşlenmek üzere - dinamitler yerleştirilmişti. Bu oyuklar, harb zâil olduktan sonra tamamiyle ve lüzûmu veçhile kapatılmadığı için içlerine hâlâ su dolmakta ve don zamanlarında köprülerin taşlarını birbirlerinden ayırmakta, bu sûretle de yıkılmalarına yol açmaktadır.

Edirne'de 1924 tarihinde mevcud tarihî ve mimarî eserler, 1951 tarihli «Gayr-i menkûl eski eserler ve anıtlar yüksek kurulu teşkiline ve vazifelerine dâir kanun» çıkıncaya kadar, Vakıflar, belediyeler, hususî muhâsebeler idârelerinin gösterdikleri lüzûm üzerine, bazan mühendis ve mi'mar raporu bile alınmadan, türlü bahânelerle satılmış veya yıktırılmıştır. 1322 tarihli «Âsâr-ı atîka» 1328 tarihli «Muhafaza-i âbidât» nizamnâmeleri ve 1340 tarihli «Muhafaza-i âsâr-ı atika Encümeni talimâtnâmesi»nin kifâyetsizliği, tefsir ve tevile müsâid maddeleri muhtevi bulunması ve mahallince kurulmasına müsaade edilen komisyonlara tam salâhiyet verilmiş olması, san'at ve tarih kıymetleri erbabınca malûm bulunan binâların ve her biri tarih ve san'at vesikası olan mezar-taşlarının yok edilmesine sebeb olmuştur. Maarif Vekâletince hazırlanan eski eserler ve âbideler hakkındaki ka-

([8]) Bu cami de yıktırılmış, ortadan kaldırılmıştır. Yerine hâlen iş hanı yapılmaktadır.

([9]) Pek orijinal mimarî tasarrufları ihtiva eden Yeşilce hamamı, 1957 de, kanun hükümlerini hiçe sayan Edirne Belediyesinin müsaadesiyle yıktırılmıştır. (Not, sene 1963)

nun tasarısı kanunlaşınca şübhesiz bütün bu elem verici ameliyeler sona ermiş olacaktır. Mâbedler hakkında ahîren çıkan kanun, cami ve mescidlerin satılmasını ve başka maksadlarla kullanılmasını önlemiş olduğundan Edirne'de kadro içi ve kadro dışı bulunan hâlen mevcud câmi ve mescidler için sâdece bakımsızlık ve alâkasızlık neticesi vuku bulacak yıkılma tehlikesinden başka bir tehlike kalmamış demektir.

Vakıflar Umum Müdürlüğü, altı-yedi senedenberi, artık eski hatâların irtikâbına müsaade etmemekte, uhdesindeki vazifeyi hakkıyle ifâya çalışmaktadır. Gönen zelzelesinin serpintileri ile Edirne'de harab olan mabedleri tamir ve ihya etmekte olduğu gibi Tabib Lârî camii gibi kırk - kırk beş senedir harab bulunan kıymetli eserlerin de tamir ve ihyasına tevessül etmiş bulunmaktadır ([10]).

Edirne'de 1945 senesi yaz ve sonbahar mevsimlerinde yapmış olduğum araştırmalar, Belediye ve Vakıflar Müdürlüğü evrak, vesâik ve kuyudu üzerindeki çalışmalar esnâsında elde ettiğim neticelerin bir kısmı bu yazıma mevzu olmuştur. Belediye ve Vakıflar idâresinin tasarrufunda buluna cami, mescid ,türbe, tekke gibi binâlarla mezarlıklardan bir kısmının uğradıkları avâkıbi, ben değil, vesikalar, kaynaklar ve plânlar hikâye ve ifâde edecektir.

Mebâni-i hayriyeden pek çoğu, kadro dışı bırakılmıştır. Bunlardan bir kısmının «enkaz» diye önce yapıları, sonra da arsaları satılmıştır. Satılığa çıkarılan bazı binâların ve arsaların, münhedim binâ arsalarının - tasarruf eden idârelerce isimleri bile bilinmediği için - mahiyetleri satış kararnâmelerine kayd edilememiştir .Satılmalarına karar verilenlerden bazısı, meselâ su-hazineleri gibiler, emlâk-i milliyeden olduğu halde Vakıflar idâresince satılmış; bazıları sonradan farkına varıldığı için satıştan çıkarılmıştır. Minâre taşları ayrıca satılmıştır. Mezarlıklarla hazîrelerdeki lâhid ve mezar-taşlarından duvarlar örülmüş, kaldırımlar döşenmiştir ([11]). Sultan Selim medresesini işgal eden Edirne Arkeoloji ve Etnoğrafya müzesine ve Sultan Selim camiinin kıble avlusuna nakledilmiş ve bu suretle yok edilmekten kurtarılabilmiş olan mezar-taşları ile binâ kitabelerinin mikdarı, 1924 tarihinde mevcud bulunanların binde biri bile değildir. Edirne'de hâli arsa yokmuş gibi, göçmen evleri, Müfettiş-i umumî müteveffâ General Kâzım Dirik'in emriyle mezarlıklar üzerine yapılmıştır.

Bu yazıda, Edirne'de yapılan ifnâ ameliyelerinin bir kısmından nümûneler münderictir.

10 Nisan 1956

([10]) Hâlen tamamiyle terkedilmiş bir harâbedir (sene 1963).

([11]) 1877 Osmanlı - Rus harbi esnasında düşman istilâsına uğrayayn Edirne'de bir hayli mezar da tahrib edilmiştir. Âlim. şeyh, şâir, san'atkâr ve ileri gelenler ile devlet adamlarının medfun bulundukları Tatar hanları, Dârüsseyâde ve Hacılar ezanı gibi mühimleri başta olmak üzere Edirne mezarlıkları, kısa bir müddet içinde kaldırılmış, mezar taşları emredilen yerlere, pek az kısmı da ahali tarafından ev ve bahçe duvarlarına ve temellerine sarfedilmiştir. Bu mezarlıklar üzerine göçmen evleri yaptırılmış; bir kısmı da, isteyenler tarafından satın alınmıştır. Edirne mezarlıklarını ve mezar taşlarını yok edenleri, millî varlığını müdrik ve mazisindeki medeniyete hürmetkâr Edirne'liler, hâlâ yad etmektedirler.

EDİRNEDE'Kİ MİMARÎ ESERLER

Edirne'de satılan, yıktırılan, ortadan kaldırılan, yıkılmasına göz yumulan tarihî ve mimarî eserlerin resmî kayıtlara dayanan hikâyelerine geçmeden evvel, bu kadîm medeniyet merkezimizde vaktiyle mevcut olup hâlen pek azı kalmış olan binâlarımızın mikdarını, Bâdi Ahmed Efendi merhum'un Rıyâz-ı Belde-i Edirnesinden hulâsaten iktibas edip arzetmenin faydalı olacağı şüphesizdir. Bâdi Ahmed Efendi, bu mimarî ve tarihî eserlerin ekserisini görmüş; bir kısmının yıkılmalarına, yakılmalarına, haksızca tasarruf edilmelerine şâhid olmuş; geri kalanları da tarihî kaynakları tedkik ile tesbit etmiştir.. Buna göre Edirne'de, 60 - 70 sene evvel, aşağı yukarı :

61 cami (15 i salâtin, 46 sı hayır sahipleri tarafından yaptırılmıştır.), 164 mescid, 56 tekke ve zâviye, 49 medrese, 103 merkad ve türbe, 9 imaret, 53 mektep, 4 çarşı, bezestan ve arasta, 24 han, kervansaray, 6 harap ve eseri kalmıyan han, 16 hamam, 19 münderis hamam, 13 sebil, 10 havuz, 124 çeşme, 8 köprü, 8 buzhane, [16 kilise, 2 Ermeni, 2 Bulgar, 1 katolik ve 1 frenk kilisesi, 14 Sinagon] mevcud imiş.

Camiler

1. — Sultan Selim*
2. — Eski cami (sene 816)*
3. — Üç şerefeli (sene 847 - 851)*
4. — Muradiye (sene 843)*
5. — Dârülhadîs (sene 838)*
6. — Bâyezîd (sene 889 - 893)*
7. — Yıldırım (sene 799 veya 802)*
8. — Halebî (fethi müteakip - kiliseden)*
9. — Kilise camii
10. — Şeyh Şücâaddin (Murad II. - Kanunî)*
11. — Ayşe Kadın bnt. Çelebi S. Mehmed (873)*
12. — Sitti Sultan (887)*
13. — Fatma Hatun bnt. Sinan Bey (872)*
14. — Esmâhan Sultan bnt. Selim II. *
15. — Fenârî Hacı Ahmed (Murad II.)*
16. — Evliya Kasım Paşa (883)*
17. — İbrahim Paşa (867)*
18. — Atik Ali Paşa (tamir 1315)
19. — Firuz Paşa (hedm 1298)*
20. — Saruca Paşa (838?)*
21. — Balaban Paşa (vefatı 850)
22. — Yakut Paşa (v. 994)
23. — Şâh Melek Paşa (832)*
24. — İhmâl Paşa (Çelebioğlu Hasan Paşa)
25. — Ali Paşa (Semiz-)
26. — Gazi Mihal Bey (825)*
27. — Mezid Bey (844)*
28. — Çavuş Bey (847)*
29. — Süle Çelebi (967)*
30. — Şeyhî Çelebi (982)*
31. — Süleymaniye (995 te ölen Hadm Süleyman Paşa)*
32. — Mes'ûdiye (Tecdidi 1076 Muslu Ağa tarafından)
33. — Ferruh Ağa (Ferruh Kethudâ)
34. — Hıdır Ağa *
35. — Cafer Ağa (Şehremini Cafer Çelebi vefatı : 949)
36. — Mehmed Ağa (Mehmed Paşa bin İmam Fakîh Hızır) 837 *
37. — Firuz Ağa (vefatı 850)
38. — Selçük Hatun bnt. Mürsel (860)*

---

* işaretli camiler, kubbelidir.

MSGSÜ Açık Bilim Sanat Arşivi

39. — Dâye Hatun (Hondi Hatun, Fatih'in Südannesi)
40. — Hoca İlyas (982)
41. — Hacı Burnaz (1042)
42. — Çokalca (Kara yazıcı Hacı Ahmed Efendi, vefatı 983)
43. — Defterdar Mustafa Paşa *
44. — Taşlık (Mahmud Paşa ruhiy çün)*
45. — Lârî = Lâleli (Hekim Lârî-i acemî Abdulhamid Çelebi 920)*
46. — Saraclar = Hacı Alemüddin (vefatı 864)*
47. — Yeşilce = İmaret-i Mezid Bey*
48. — Büründükçü İsmail Ağa
49. — Beylerbeyi (Yusuf Paşa - Vak fiyesi 832)*
50. — Noktacı (Kasım Efendi - vefatı 941)*
51. — Fındık Fakîh = Koğacılar
52. — Sarı cami = Sofu Bayezid (Çelebi Sultan Mehmed'in hocası - 850)
53. — Kadı Bedreddin (936)*
54. — Kasap Abdülâziz
55. — Sarraf Camii (Sezai Dergâhı karşısında)
56. — Temelsiz Cami (Ahi Hasan)
57. — Kuş Doğan (Fatih devri)*
58. — Hoca İvaz (835)*
59. — Tanburacılar (Hacı Hüseyin bin Kemal)
60. — Alemdar (Hasan Baba)
61. — Piyade Kışlası camii (II. Sultan Mahmud - 1243)

Mescidler

1. — Cedid Kasım Paşa (vefatı 939)
2. — Şihabeddin Paşa = Kirazlı cami (840) kubbeli
3. — Fazlullah = Feyzullah Paşa
4. — Şâh Melek Paşa
5. — Zen-i Saruca Paşa
6. — Hasan Paşa (vefatı 830)
7. — Nişancı Mehmed Paşa
8. — Ramazan Paşa
9. — Zen-i İbrahim Paşa (Hondi Hatun)
10. — Şihabeddin Paşa (1294 te yıkılmış, arsası kalmıştır)
11. — Ali Paşa
12. — Esad (Esad Muhlis) Paşa
13. — Rüstem Paşa (Han avlusunda, altı büyük havuz, üstü kurşunla örtülü. 1295 istilâsı sırasında handaki hıristiyanlar tarafından yıkılıp yok edilmiştir. «Altı şadırvan, üstü cami» olarak marûftu.)
14. — Hazinedar Sinan Bey
15. — Yahya Bey (Meşhur şâir - 985 - kubbeli)
16. — Kopuzcu Ali Bey (1294 Rus istilâsında yıktırılmıştır)
17. — Ali Bey (Banisi, İbrahim bn. Mustafa, Binası 904)
18. — Şerbetdar Hamza Bey (vefatı 964) Bakımsızlıktan yıkılmış, yok olmuştur.
19. — Rakkas Ali Bey (Tabutlu cami)
20. — İmrahor Ayas Bey (Parmaklı mescid) vefatı 1016. Rus istilâsında 1295 te hedmedilmiştir.
21. — Umur Bey (Timurtaş Paşa oğlu) Tirid Baba camii diye maruf.
22. — Ak Mescid = Sinan Bey mescidi
23. — Ömer Bey mescidi
24. — Bedevîzâde Ahmed Bey mescidi = Alaca cami
25. — Gazi İbrahim Bey (814) kubbeli
26. — Vize Çelebi mescidi = iki lüleli cami
27. — Kaya Çelebi mescidi (Kubbeli)
28. — Çene Efendi (Mehmed Çene bn. İpsalalı Mahmud)
29. — Hoca Ömer Efendi
30. — Yahşi Fakîh
31. — Veled-i Veliyyüddin (Şair Bursalı Ahmed Paşa)
32. — Molla Fahreddin (Fahreddin-i Acemî, vefatı 973)

MSGSÜ Açık Bilim Sanat Arşivi

33. — Hayreddin (Banisi, oğlu Ahmed Efendidir. Rus istilâsında 1294 te hedmedilmiştir.)
34. — Hacı Bedreddin mescidi (Arsadır)
35. — Habbaz Muhyiddin mescidi
36. — Mevlâna Veliyyüddin (Şair Ahmed Paşanın babası)
37. — Mahmud Ağa (Mîr-i Alem Gazi-) Binası 863
38. — İsmail Ağa = Baruthane (kubbeli)
39. — Çakır Ağa (Fatih ricalinden)
40. — Tiftin Ağa
41. — Ârif Ağa mescidi = Künbed çeşme camii (Kubbeli)
42. — Tarpuşî Mehmed Ağa (Arsa)
43. — Berkuk Ağa
44. — Hacı Hasan Ağa = Kızıl mescid (Rus istilâsında 1295 te yıktırılmıştır)
45. — Hacı Emin Ağa
46. — Kürd Hoca (Mehmed bn. Abdurrahman bn. İbrahim. vefatı 827)
47. — Gazi Hoca (Gazi Hoca Rüstem) Kubbeli
48. — Maruf Hoca (Muarrif Hoca Kadı Ahmed Efendi) mescidi - arsa.
49. — Mü'min Hoca mescidi (Tahtalı cami) 1294 te hedmedilmiştir.
50. — Mevlâna Hoca Hayreddin (vefatı 883. Fâtih'in Hocası) - arsa.
51. — Hâcegî mescidi (kubbeli)
52. — Hoca Bâli mescidi
53. — Hoca İshak mescidi
54. — Hoca Siyah (kiliseden bozma)
55. — Hoca Bâyezîd mescidi - arsa
56. — Hacı İslâm
57. — Hacı Safa
58. — Hacı Hasan
59. — Hacı Mercimek mescidi (1298 de İslâm cemaatince hedmettirilmiştir).
60. — Hacı Doğan mescidi kubbeli - Dört duvarı kalmış.
61. — Hacı Yakub (Veledi İslâm) Kubbeli. 1262 de yanmış. Vali Hurşid Paşa'nın müsaadesiyle yıktırılmış, arsası Simonaçi isimli Musevî tâcire satılmış.
62. — Hâce Hoşkadem mescidi
63. — Hafız Ahmed
64. — Hadım Balaban
65. — Hadım Firuz mescidi (arsadır)
66. — Hadım Timurtaş
67. — Baba Timurtaş
68. — Yaya Timurtaş
69. — Emirşâh (Sarı cami)
70. — Saferşâh (ulemâdan - vefatı 843) Kubbeli
71. — Devletşâh (Çelebi Sultan Mehmed'in annesi, Germiyanoğlu Yakub Bey'in hemşiresi) - arsa.
72. — Gülbahâr Hatun (Yavuz Sultan Selim'in annesi ?)
73. — Selçuk Hatun (Çelebi Sultan Mehmed'in kızı ve Karaca Paşa'nın zevcesi) - Rus istilâsında 1295 te hedmettirilmiştir.
74. — Âşûbe Hatun
75. — Bezirci Hatun (Şâh Melek Paşa'nın zevcesi). Bu mescid, 1296 da Nakşî dergâhı olmuştur.
76. — Bülbül Hatun mescidi (arsadır)
77. — Sitti Hatun (Zenbilli Ali Efendi'nin kızı) - arsadır.
78. — Ömer Baba mescidi (Atâullah Efendi camiidir)
79. — Kıyak Baba
80. — Helvacı Baba
81. — Kösec Balaban mescidi = Kurşunlu furun camii
82. — Turgud Bezirgân
83. — Niş Doğan
84. — Kunduk Osman
85. — Abdurrahman (bin Seyyid Ali) Binası 957
86. — Fanfan (Hasan Efendi)
87. — Dağdeviren (zâde Mehmed Ağa) mescidi (arsadır)
88. — Zehrimâr (Mehmed Bey bin Ahmed - Donanma Serdarı) Binası 950.
89. — Üsküfçü Hızır meescidi = Dinlence camii
90. — Yakub-ı Kilârî mescidi

MSGSÜ Açık Bilim Sistemi

91. — Kebe yayıcı mescidi (arsadır)
92. — Papasoğlu (Ali Efendi) mescidi (Dört duvarı kalmıştı; Nakliye taburu binbaşısı Reşid Bey yeniden yaptırmıştır 1309)
112. — Eski Hamza mescidi
93. — Şâh Mehmed (vefatı 994)
94. — Yancıkçı Şâhin (Ali Ağa) mescidi (Minaresi kalmış) naresi kalmış)
95. — Karaca Bevvâb (Yıkık)
96. — Sâbûnî (Hacı Ali). Kubbeli.
97. — Vavlı mescid (Kadıasker Davud Efendi ?)
98. — Sofu İlyas mescidi
99. — Kiremitci Hacı Halil
100. — Sıkça Murad
101. — Zağnos Subaşı (Kızıl minare) = Zağnos Paşa mescidi
102. — Kâtib-i cev
103. — Altûnî
104. — Arpacı Hamza
105. — Zincirli Kuyu = Sivrihisârî mescidi
106. — Ali Kuşçu (Alâeddin Ali Kuşçu. Vefatı 879)
107. — Kazzaz Salih
108. — Zen-i Fîrûz (Mihrinigâr Hatun, vefatı 869). Mescidin binası 861. Rus istilâsında 1294 te hedmettirilmiştir.
109. — Külâhdûz (Ali Bey). Yıkılmış. Arsası, askerî tesisata tahsîs edilmiş.
110. — Dârüsseyâde (Tabîb-i Sultânî Fazlullah Paşa) imareti, 1295 te Rus istilâsında hedmedilmiştir.
111. — Kavaklı mescid (Şihabeddin Paşa mescidi)
112. — Eskici Hamza mescidi
113. — Ünnaplı mescid (1261 feyezanında yıkılmış)
114. — Seyfullah mescidi
115. — İbn-i Arab (Rus istilâsında harab olmuş; 1309 da irâde ile ihya edilmiztir)
116. — Attar Hacı Halil (860 ta bina edilmiş. Kurşun Pûşîdeli. «Altı kurşun üstü kiremit cami» diye anılır .Harap olmak üzere
117. — Tabak Hacı Halil
118. — Hatib (Şekmetî Mehmed Efendi mescidi - vefatı 1081) arsa.
119. — Karaca Ahmed (Zeyrekzâde Ahmed Efendi)
120. — Noktacızâde (Harap)
121. — Karabulut (İbrahim Bey)
122. — Derviş Âbî
123. — Mihalkoç = Malkoç (II. Bâyezid ümerâsından) arsa.
124. — Parmaklı cami (Hacı Kılavuz)
125. — Emir (Hüseyin)
126. — Taşçı Kasım (arsadır)
127. — Beğçe
128. — Mutaflar = Müytâblar = Hacı Mehmed Ağa (arsa)
129' — Hamid Bey (İğne Fakîh ve Hamid Bey)
130. — Tarakçılar (Tarakcı Abdullah) - Kubbeli.
131. — Akpınarlıoğlu mescidi (Yerine han yapılmıştır)
132. — Arabacılar mescidi (Kahvehane üstündedir)
133. — Saçlı Ali mescidi (Yıkılmış, temelleri kalmış)
134. — Karaca Hacı Halil (Kubbeli. İki duvarı kalmış. Yıkık)
135. — Kâhtalı (Kubbeli - arsadır)
136. — Köhne Kadı (Mehmed Efendi) arsadır.
137. — Küçük Eski cami (Kiliseden bozma' 1165 zelzelesinde yıkılmış)
138. — Mehmed Ağa camii sokağındaki mescid
139. — Beylerbeyi caddesindeki mescid
140. — Viran cami (Yalnız minaresi kalmış)
141. — Arnavud Bayırındaki mescid
142. — Bezirci Hatun mahallesinde Medrese sokağındaki mescid (Arsasını mahalleli Kepçe Mustafa bahçesine ilâve etmiştir).
143. — Yıldırım İmareti caddesindeki mescid
144. — Kum mahallesinde cami sokağındaki mescid
145. — Çilingigrler caddesindeki mescid
146. — Kendümkûb mescidi (Arsa)

MSGSÜ Açık Bilim Sanat Arşivi

147. — Keçeciler kapusu caddesindeki mescid (Arsa)
148. — Kemer avlu odaları sokağındaki mescid (Arsa)
149. — Balık pazarı caddesindeki mescid (Arsa)
150. — Keçeciler kapusu caddesindeki mescid (Duvarla çevrilmiş arsa)
151. — Bayırbaşı sokağındaki mescid ve tekke (Arsa)
152. — Topçu Kışlası camii 1307

Kaleiçi'nde Yerleri Bulunamıyan Cami ve Mescidler

1. — Alagöz Mehmed Efendi Camii Mektebi vardı (Bu zât 1067 de katl ile cezalandırılmış)
2. — Bezirgân Bâli camii - Mektebi var
3. — Takkeci Kara Bâli camii - Mektebi var
4. — Hacı Pervâne camii
5. — Ebülfazl Mehmed Efendi camii (İdris-i Bidlîsî'nin oğlu - Defterdar)
6. — Divane Sinan camii - Mektebi var
7. — Denizlizade Ahmed Efendi mescidi
8. — İsa Fakîh camii
9. — Kadı Abdülvahhâb camii (vefatı 930)
10. — Pür-nazar Seyyid Mehmed Efendi camii - Mektebi var
11. — Mehmed Tahir Efendi camii
12. — Mustafa Âtıf Efendi camii

Tekkeler

1. — Mevlevîhane (inşası için ısdar edilen İrade tarihi: 843)
2. — Sezâî (Gülşeni) dergâhı (ilk bânisi, Şâh Melek Paşa)
3. — Kadirîhane (Bânisi, Bezirgân Hacı Mehmed; binâ tarihi, 1053)
4. — Kabûlî (Rifâî) tekkesi (Mustafa Kabûlî, 1231)
5. — Saçlı İbrahim Efendi (Celvetî) tekkesi (Tebrîzî Asîl Çelebi) Dizdarzâde tekkesi, Şadırvanlı tekke isimleriyle de maruftur.
6. — Çoban Ali Efendi (Uşşâkî) tekkesi (Tabak Hacı Ramazan, 1020) Diğer adı. Pazar tekkesi.
7. — Veli Dede (Gülşenî) tekkesi. Şerefeddin Efendi, Ahmed Müsellim Efendi Tekkesi diye de maruftur.
8. — Sivasî (Abdülâziz) tekkesi
9. — Hacı Memi (Kadirî) tekkesi
10. — Şeyh Davud Efendi (Nakşî) tekkesi
11. — Atîk Ali Paşa (Nakşbendî) tekkesi
12. — Salı (Uşşâkî) tekkesi (Fahrî Fatıma Hatun zâviyesi)
13. — Sa'dî tekkesi (Bostancıbaşı Hacı İsmail Ağa yaptırmıştır.)
14. — Beylerbeyi (Halvetî) tekkesi
15. — Mestcizade (Halvetî) tekkesi
16. — Arabzade (Nakşbendî) tekkesi
17. — Topçu Baba (Kadirî) tekkesi
18. — Şeyh Semahaddin Dede Efendi (Kadirî) tekkesi
19. — Tabakhane (Uşşâkî) tekkesi Şeyh Hâmid Efendi tekkesi de denir .Binası, 1120.
30. — Yeni tekke = Horozlu (Cerrâhî) tekkesi. (Nüve şeyhi Üsküdârî Mustafa Efendi için bina olunmuş.
21. — Küştîgîrân (Nakşbendî) tekkesi (Pehlevanlar tekkesi namiyle de maruftur. Banisi, Pehlevan Cemaleddin)
22. — Hacı Alemüddin (Nakşbendî) tekkesi (Banisi, 864 de vefat etmiştir)
23. — Nakşî tekkesi (Banisi İshak Paşa, vefatı 888)
24. — Şâh Kadın (Halvetî) tekkesi
25. — Germe-kaş Hüseyin Efendi (Nakşbendî) tekkesi (Dersiâm tekkesi de denir)

MSGSÜ Açık Bilim Sayısal Arşivi

26. — Çizmeci Şeyh (Uşşakî) tekkesi (Banisi, Çizmeci Şeyh Muslihuddin Efendi)
27. — Şeyh Muslihiddin (Nakşî) tekkesi
28. — Ramazan Halîfe (Nakşî) tekkesi
29. — Koyun Baba (Nakşî) tekkesi (Hacı Ahmed bn. Hasib, 1012)
30. — Himmet Dede (Gülşenî) tekkesi
31. — Rifâî tekkesi (Ali Yazıcızade Hattat Şeyh İbrahim Efendi, 1154)
32. — Güzelce Baba (Kadirî) tekkesi (Öteki adı, Gümüşgerdan tekkesi)
33. — Kaplan Baba (Kadirî) tekkesi
34. — Hindîler tekkesi (Arsadır)
35. — Yediler (Kadirî) tekkesi
36. — Kanber ayağı (Halvetî) tekkesi (Diğer adı, Çukur tekke)
37. — Senâî Efendi (Celvetî) tekkesi
38. — Abdülbâki Efendi (Celveti) tekkesi (Münhedimdir)
39. — Rifâî tekkesi (Kanadlı köprü tekkesi de denir)
40. — Tekke (Kale içinde. Arsadır)
41. — Halazade tekkesi (Münhedim. Efendol adlı bir rum, evine ilâve etmiştir)
42. — Aygır Baba tekkesi (Banisi, Parmaksız Hacı Derviş. Tekkeyi şeyhi -ayyâşînden- Saraç Ahmed, evine ilâve etmiştir)
43. — Şerbetdâr zaviyesi (Arsadır)
44. — Hıdırlık tekkesi
45. — Şeyh Fazlullah tekkesi (Münderistir. Banisi, 1014 te Bostancıbaşı Süleyman Ağa)
46. — Vâiz Mahmud Efendi tekkesi (Banisi, İplikçi Hacı Ahmed)
47. — Şeyh Dıdvan = Hacı Ömer tekkesi (Binası 1020. Yok olmuştur)
41. — Şeyh Bâyezîd tekkesi (Yok olmuştur)
49. — Zindânî Mehmed Efendi tekkesi (Yok olmuştur)
50. — Şeyh Sinan tekkesi (Yok olmuştur.
51. — Çelebi Şeyh tekkesi (Yok olmuştur.
42. — İbrahim Paşa tekkesi (Yok olmuştur)
53. — Osman Dede tekkesi (Yok olmuştur)
54. — Karabaş Süleyman Ağa tekkesi (Yok olmuştur)
55. — Kasabbaşı Süleyman Ağa tekkesi (Yok olmuştur)
56. — Seyyahin Musa Baba tekkesi (Yok olmuştur)

MSGSÜ Sağlık Bilim Sanat Arşivi

Medreseler

1. — Sultan Selim Kurrâ medresesi
2. — Sultan Selim Müderris medresesi (Taş odalar tarafında)
3. — Sultan Bâyezid medresesi (893, Diğer ismi, Bâyezîdiyye')
4. — Dârülhadîs medreesesi (sakfı kârgîr)
5. — Üç şerefeli saatli medresesi (II. Sultan Murad)
6. — Üç şerefeli Peykler medresesi (Peykî medrese Çifte medrese de denir. Banisi, Fatih S. Mehmed)
7. — Eski Cami medresesi (Cami ardı, Yıldırım Han oğlu medresesi de denir. Banisi, Musa Çelebi)
8. — Halebî medresesi (Diğer isimleri : Çelebi = keçeciler medresesi. Arsadır)
9. — Taşlık medresesi (Mahmud Paşa oğlu Ali Bey) sakfı, ahşap.
10. — Sarıca Paşa medresesi (Emîniyye med. de denir) Banisi, Şehremini Cafer Çelebi, sakfı, ahşap.
11. — Meydan medresesi (Siraciye = İsmail Ağa = İsmail Bey medresesi. Vakfiyesi, 869' Sakfı, ahşap
12. — İbrahim Paşa medresesi (Rus istilâsında 1294 te hedmedilmiştir. Arsadır)
13. — Küçük Lâleli medresesi (Çuhacı Hacı İlyas, 948) Sakfı, ahşap. Diğer isimleri : Çuhacı Hacı = Astarcı Hacı medresesi. Yeniden inşası, 1275. Rus istilâsında 1294 te hedmedilmiş, 1316 - 1318 de ihyaen inşa olunmuştur.

14. — Beylerbeyi = Mîrimîrân medresesi. Sakfı, ahşap.
15. — Topkapı medresesi (Yakut Paşa, 994)
16. — Şeyhi Çelebi medresesi (İnşası tarihi : 982. Yıkılmış, arsadır)
17. — Hacı Alemüddin medresesi (1296 ya kadar hâli arsa. Sonra bir yahudi vatandaş, üzerine ev yaptırmıştır)
18. — Şeyh Şücâaddin medresesi (Sakfı, ahşap)
19. — Şâh Melek Paşa medresesi (Sakfı, ahşap ve harap)
20. — Bevvâb Sinan medresesi (Küçük medrese de denir. Sakfı, ahşap)
21. — Kadı Fahreddin = Molla Fahreddin = Şeceriyye = Horozlu medresesi (Fahreddin-i Acemî, vefatı 873) Yerine Sanayi Mektebi yapıldı.
22. — Ekmekçi köylü medresesi (Asıl ismi, Husamiyye medresesi. İhyaen bina eden Ekmekçi köylü Ali Ağa) Ahşap.
23. — Dersiâm medresesi (Banisi, Kadı Seyyid Mustafa)
24. — Yediyol ağzı medresesi (Banisi, Aziz Efendi; ihyaen bânisi, Hacı Hasan). Sakfı, ahşap.
25. — Seyfullah medresesi (Sakfı, ahşap.)
26. — Lâleli medresesi (Hekim Lârî camii sahasına hayır sahipleri tarafından yaptırılmıştır. İhyası. 1316. Sakfı, ahşap.)
27. — Koğacılar medresesi (Banisi, Hacı Salih Bey, 1278. Sakfı, ahşap.)
28. — Defterdâr medresesi (Kalıpçı Hacı Ruşen delâletiyle binası, 1282; Bâdi Ahmed ve tatar Mehmed efendiler delâletiyle tamiri, 1316.) Sakfı, ahşap.
29. — Necâtiyye medresesi (Hacı Mehmed Fevzi teşebbüsiyle binası. 1273; tamiri, 1318. Sakfı, ahşap)
30. — Hayriyye medresesi (Hacı Ahmed bn. Hacı İbrahim, 1284)
31. — Hacı Doğan medresesi (Arsadır)
32. — Emir Kadı medresesi (Etrafı duvarla çevrilmiş şarsa)

MSGSÜ Açık Bilim Sanat Arşivi

Yerleri belli olmıyan medreseler

1. — Oruç Paşa medresesi
2. — Kadı Abdi ve Sinan Bey med.
3. — Anbar Kadı medresesi
4. — Tütünsüz Ahmed Bey medresesi
5. — Ali Kuşî medresesi
6. — Mes'ûdiyye medresesi
7. — Arpaemini medresesi
8. — Abdülvasi medresesi
9. — İlyas Bey medresesi
10. — Emir Ali medresesi
11. — Bedreddin medresesi
12. — Şeyh Kadı Mahmud medresesi
13. — Kemâlî Dede medresesi
14. — Ahi Çelebi medresesi
15. — Miskin Safer Şâh medresesi
16. — Kasım Paşa medresesi

İmâretler

1. — Murâdiyye imareti (II. Sultan Murad, 839)
2. — Yeni imaret (II. Sultan Bâyezid, 893)
3. — Orta imaret (Gazi Mihâl Bey, 825)
4. — Yıldırım imareti (Yıldırım Sultan Bâyezîd, 802. Rus istilâsında 1294 te yanmıştır. Harabedir. Sakfı, ahşaptı.)
5. — Seyyidler imareti (Fazlullah Paşa, vefatı 883. Moskof istilâsında 1294 te hedmedilmişştir. Arsadır.)
6. — İbrahim Paşa imareti (867. Arsadır.)
7. — Balaban Paşa imareti (Vefatı 850. Arsadır.)
8. — Evliya Kasım Paşa imareti (883. Arsadır.)
9. — Mezid Bey imareti (Şehadeti 845. Arsadır)

Mektepler

1. — Defterdâr Mahmud Efendi mektebi (1165 zelzelesinde harab olmuş. İhyası, 1168.)
2. — Üç şerefeti mektebi (II. Sultan Murad. - Sakfı, ahşap.)
3. — Taş mektep (Sarı Şeyh Mehmed Efendi) Bâdi Ahmed Efendi'nin ilk okuduğu mektep. Yıktırılıp yeniden yaptırılmıştır, 1316.
4. — Murâdiyye mektebi (II. Sultan Murad). Sakfı, ahşap.
5. — Yıldırım mektebi (İznikli Mevlânâ Işık Kasım. Binası, vefatı yılıdır : 948. Sakfı, ahşap.)
6. — Sultan Selim mektebi (Banisi, III. Sultan Murad)
7. — Taşlık mektebi
8. — Kadriye mektebi (Hacı Ömer Ağa)
9. — Kasabzade Çavuş mektebi (Arsadır).
10. — Has furun mektebi (cami sahibi Mehmed Paşa. Sakfı, ahşap.)
11. — Tahmis mektebi (Miskin Sefer Şah. - Sakfı, ahşap ve harap.)
12. — Sinan Paşa mektebi (Mîrimîran Sinan Paşa) 1311 de yıkılmıştır.
13. — Zeyrekzâde Kadı Rükneddin mektebi (Binası, 939. Arsadır)
14. — Yeşilce mektebi (Bânisi, Buzcu Hacı Âli)
15. — Kanlıpınar mektebi (Bânisi, Hacı Davud)
16. — Buhûrî Mehmed Efendi mektebi
17. — Hacı Burnaz mektebi
18. — Cafer Ağa mektebi (Şehremini Cafer Çelebi. - Sakfı, ahşap.)
19. — Hondi Hatun mektebi (İbrahim Paşa zevcesi) Sakfı, ahşap.
20. — Hüsam Bey mektebi (Sakfı, ahşap.)
21. — Karabulut «İbrahim Bey» mektebi (Sakfı, ahşap)
22. — Hoca İlyas = Yelli burgaz mektebi (Sakfı, ahşap)
23. — Malkoç Bey mektebi
24. — Sinan Bey mektebi (Arsadır)
25. — Dağdevirenzâde Mehmed Ağa mektebi
26. — Dağdevirenzâde Mehmed Ağa mektebi
27. — Nazar Baba mektebi (Banisi, Keyvan Bey. Vefatı, 977)
28. — Hacı Ömer mektebi (Arsadır)
29. — İhmâl Paşa mektebi (Banisi, Hoca Mercan) Sakfı, ahşap ve harap.
30. — Saraçlar mektebi (Hacı İbrahim bin Bali). Belediyece yerine havuz inşa edilmiştir, 1285.
31. — Eski cami mektebi (Sakfı, ahşap)
32. — Mevlâna Abdülkerim mektebi (Şeyhülislâm) Arsadır.
33. — Ayşe kadın mektebi (Şâh Mehmed). Sakfı, ahşap.
34. — Görecinin mektebi (Kazzaz Salih). Sakfı, ahşap. Mesdud.
35. — Çelebioğlu dershanesi (Çelebioğlu Hasan Paşa) Harap olup Mordo Hayım ben Basan, bitişiğindeki hanesine kalb ile bahçe ittı haz etmiştir.

Çarşılar

1. — Ali Paşa çarşısı (Semiz Ali Paşa, binası : 976. Babaeski'deki camiine vakf)
2. — Büyük Arasta (Kavaflar çarşısı) Meyva Kapanı ile birlikte inşa edilmiştir. III. Sultan Murad.
3. — Bezesten = Bedestan (Çelebi Sultan Mehmed - 1314 te mükemmelen tamir görmüştür)
4. — Bezestan = Bedestan = Yeni Bezestan (Banisi : İkinci Sultan Murad. Darülhadîs'e vakfetmiştir. Harap olup binasından eser kalmamış; arsasına yeni binalar yapılmıştır. Sene 1282)

MSGSÜ Sanat Arşivi

Hanlar, Kervansaraylar

1. — Rüstem Paşa Hanı (Avlusunun ortasındaki cesim şadırvanı ve üstündeki mescidi 1295 te handa sâkin hıristiyanlar yıkmışlardır.
2. — Küçük Rüstem Paşa hanı = Kârgir han (Büyük Rüstem Paşa hanının bitişiğindedir) Tahtanî, fevkanî.
3. — İki kapulu han (Banisi Çoban Mustafa Paşa. İnşası, 931. Tahtanî, fevkanî. Avlusu ortasında Şadırvan.
4. — Yemiş = Meyve kapanı (Yediyol ağzında. Banisi, III. Sultan Murad. Sultan Selim camiine vakfedilmiştir. Tahtanî ve fevkanî büyük han, ortasında şadırvan. Bakımsızlıktan kubbeleri harap olmuş; ikisini Belediye yıktırmıştır.
5. — Nahil = Nakıl hanı (Arasta yanında. Banisi III. Sultan Murad. Babası Sultan Selim'in camiine vakf. 1165 zelzelesinde kâmilen harap olmuş, cesim kemerleri kalmıştır.
6. — Havlucular = Solaklar = Dikici = Astarcılar hanı (Banisi. Ekmekçioğlu Ahmed Paşa. Binası, 1010. Tahtanî, fevkanî. Ortasında şadırvana benzer bir çeşme. 1165 zelzelesinde fevkanî aksamı yıkılmıştır)
7. — Ekmekçioğlu Ahmed Paşa hanı = Ayşe Kadın hanı (Binası, 1018.. 4 cesim ahır, müteaddid odalar. İki şadırvan. Cadde üzerinde kârgîr dükkânlar. İki ahır arasında büyük bir havuz ve üzerinde fevkalâde bir kemer. Hâlen Süvarî Kışlası.
8. — Taş han (Banisi, Sokullu Mehmed Paşa. Hamamı ile aynı zamanda inşa olunmuştur. 1165 zelzelesinde büyük hasara uğramış; ilâvelerle ihya edilmiştir.
9. — Arablar hanı = Kurşunlu han (Banisi, II. Sultan Murad.. Uzunköprü'deki camiine vakfetmiştir. 1165 zelzelesinde harap olmuştur. 1312 de yıktırılıp yerine Askerî Rüştiye Mektebi yaptırılmıştır.)
10. — Halil Paşa hanı (Banisinin katli 857.) Tahtanî, fevkanî. Kurşun puşideli. 1165 te harap olup birkaç dükkânı kalmıştır. Yıktırılıp yerine Müşir Dairesi - Daire-i askeriye inşa edilmiştir.
11. — Gümrük hanı = Çöplüce han = Eski menzilhâne (Halil Paşa hanı ile birlikte yıktırılmış, yerine Müşir Dairesi yaptırılmıştır.)
12. — Hacı Alemüddin = Tarakçılar = Telgraf hanı = Amerika oteli (Bir kaç kerre yanmış, tekrar inşa olunmuş.)
13. — Mezid Bey = Basmacılar hanı (Banisinin şehadeti 845. Bir kaç kerre yanıp tecdid edilmiş; 1294 Moskof işgalinden sonra Rumeli oteli olmuştur)
14. — Lüleciler hanı (Tahtanî, fevkanî. 1165 zelzelesinde harap olmuş. bir kaç dükkân kalmıştır)
15. — Çubukçular hanı (1318 de Belediye'ce yıktırılıp Belediye bahçesine kalbedilmiştir)

Binalarından eser kalmamış olan hanlar

1. — Sokullu Mehmed Paşa hanı (Sarayına muttasılmış)
2. — Kürkçüler hanı
3. — İki kapulu han
4. — Esir hanı
5. — Eski kapan namı ile maruf han
6. — Kızılbaş Hasan Ağa hanı (1020)

MSGSÜ Açık Bilim Sanat Arşivi

Hamamlar

1. — Saray hamamı = Sultan Selim hamamı (Binası, 767-770. Çifte, Camekânları kubbe)
2. — Tahtakale hamamı (II. Sultan Murad. Dârülhadîs'e vakfetmiştir. Çifte. Camekânları, kubbe)
3. — Topkapu hamamı = Alaca hamam (II. Sultan Murad iradesiyle, 844. Çifte. Camekânı, ahşap)
4. — Üç şerefeli hamamı (Sokullu Mehmed Paşa. Çifte. camekânları, kubbe)
5. — Şifâ = Yektâ hamamı (Karaman filoğlu Ali Efendi, 1106. Büyük hamam. Camekânı, ahşap)
6. — Tahtalı hamam (İshak Paşa 888. Tek. Camekânı, ahşap)
7. — Beylerbeyi hamamı (Yusuf Paşa. Çifte. Camekânı kubbe, zamanla hasar görmüş; Ekmekçioğlu Ahmed Paşa, birini yıktırmış, birini tamir ettirmiş)
8. — Küçük hamam = Salhane veyâ Yeşilce hamamı (Uzunkaldırımda. Banisi, Gazi Mustafa Paşa. Ferd. Camekânı kubbe)
9. — Abdullah hamamı — Yeşildirek hamamı (Sinan vakfından. Tek. Camekânı ahşap)
10. — Yeniçeri hamamı (Tek. Camekânı ahşap)
11. — İbrahim Paşa hamamı (Zevcesi Hundi Hatun yaptırmıştır. Tek, Camekânı ahşaşp)
12. — Tahmis = Boyacılar hamamı (Çoban Mustafa Paşa. Tek. Camekânı kubbe)
13. — Mezid Bey hamamı (Yediyol ağzında. Tek. Camekânı ahşap)
14. — Ahi Çelebi = Çubukcular = Oğlanlı hamamı (Banisi Hekimbaşıdır; hamamı Küçük Arastadaki mektebiyle buk'asına vakfetmiştir. Tek. Camekânı kubbe)
15. — Çuhacılar hamamı (Yahşi Fakîh. İnşası, fethi müteakip. Kızılbaş Hasan Ağa 1018 de tamir ettirmiştir. Tek. Camekânı, ahşap)

İSAM Açık Bilim Sanal Arşivi

Harap ve metrûk hamamlar

1. — Gazi Mihâl Bey hamamı (Bina tarihi, 815. Çifte)

Binalarından eser kalmıyan hamamlar

1. — Kasım Paşa hamamı ((Çifte. Camekânı kubbe. Zamanla harap olmuş. Önce Ekmekçioğlu Ahmed Paşa, kubbelerden birini yıktırıp diğerini tamir ettirmiş; 1268 de Fenarî Hacı Ahmed Ef. kalan kubbeyi zorla yıktırıp camekânı ahşaba tahvil etmiş; 1314 te damadının oğlu Hafız Salim, hamamı temelinden yıktırıp satmıştır)
2. — Sultan Bâyezîd hamamı (Emsalsiz. Çifte. Camekânı, kubbe, 1172 de mamur. 1311 de Evkafça yıktırılmış; enkazı, sedlerde kullanılmıştır)
3. — Ağa hamamı (Makbûl ve maktûl İbrahim Paşa. Tek. Satın alan İstanbullu berber İsmail, 1283 te ahşap camekânını yıktırmıştır. Moskof istilâsında 1294 te yıkılmıştır. Jezüit papasları, camekânı yerine hastahane inşa etmişler; kubbelerini yıktırıp arsa haline getirmişlerdir)
4. — Yıldırım hamamı (Tek. Küçük. Camekânı, ahşap. Moskof işgali sırasında 1294 te münhedim olmuştur)
5. — Fil hamamı (Hadım Şihabeddin Paşa, 855. Çifte. Camekânı kubbe. 1020 den beri muattal kaldı-

M. E. Ü. Kütüphanesi

ğı mervi. 1285 de esasından yıktırılmış ;yerine 1314 te askeri karakol yaptırılmıştır. Diğer isimleri: Şihabeddin Paşa hamamı, Saraçhane hamamı)

6. — Yeni hamam (Tek. 1297 de yıktırılıp yerine iki ev yaptırılmıştır)
7. — Hıdır Ağa hamamı (Arsadır)
8. — Mahmud Paşa hamamı (Sadrıâzam - Binası, 865. Büyük. 1000 tarihinden sonra muattal kalmış. Nihayet arsaya inkılâp etmiştir.)
9. — Büyük hamam (Yıldırım'da. Bir kümbedi kalmış)
10. — Çıngıllı hamam ((Molla Fahreddin camii civarında. Harabe halindedir)
11. — Saruca Paşa hamamı (Arsadır)
12. — Ağaç pazarı hamamı (Esmahan Sultan. Arsası üzerine inşâât-ı Askeriyye Komisiyonu binası yapılmış.)
13. — Taşlık hamamı (Arsadır)
14. — Kadıasker hamamı (Tek hamamdır)
15. — Çukur hamam (Tek. Bizans'tan kalma imiş)
16. — Yerekan hamamı (1046 da münhedim olmuş)
17. — Delikli kaya hamamı (Daye Hatun mahallesinin eski ismi)
18. — Dere hamamı
19. — Kilimli hamam (Cami ve medrese banisi Candarlı İbrahim Paşa, bu hamamın da banisidir)

Sebiller

1. — Esad Muhlis Paşa Sebili (Bit pazarı sebili derler. İnşası tarihi 1266.)
2. — Yalnız göz sebili (Derviş Emin. 1212)
3. — Pazarcılar içi sebili (Ekmekçioğlu Ahmed Paşa, 1009)
4. — Hasan Çelebi Sebili (Yıldırım sebili adı ile maruftur. 966.)
5. — Saraclar sebili (Esad Muhlis Paşa, 1243. — 1285 te Belediyece yıktırılmış; Hacı İbrahim bin Bâli mektebi arsasına havuz yaptırılmıştır)
6. — İshak Paşa sebili ?
7. — Uzun Mehmed Ağa sebili
8. — III. Sultan Murad Sebili (Arasta başında)

MSGSÜ Açık Bilim Sanat Arşivi

Bânileri mechûl sebiller

1. — Ayşe Kadın'daki sebil
2. — Germekapu'daki sebil
3. — Hoca İlyas camii bitişiğindeki sebil
4. — Eski cami sayfiyesi sebili
5. — Üç şerefeli camii Avlu kapusundaki sebil (1285 te Belediye'ce yıktırılmış; yerine Fenârî Hacı Ahmed Ef. Havuzu naklolunmuştur)

Havuzlar

1. — Sarây-ı Hümâyûn Müdürü İsmail Ağa havzu (Mücellidler çarşısı'nda)
2. — Fenârî Hacı Ahmed Ef. havzu (1276 da inşa edilmiş; 1285 te nakledilmiştir)
3. — Serbestzade Hasan Ağa havzu (Eski cami minaresi dibinde İnşası: 1285.)
4. — Hacı Emin Bey havzu (Çilingirler içinde. Sonra Muhasip Mustafa Paşa çeşmesinin yerine naklolunmuştur.)
5. — Duhanî Hacı Raşid Efendi havzu (İstanbul yolunda)
6. — Fenarî Hacı Ahmed Efendi havzu (1308 de Belediyece kaldırılmıştır. Zindanaltında idi)

7. — Nalbur Mehmed Efendi havzu (Köprübaşında)
8. — Hacı Salih Bey havzu (Koğacılar caddesinde)
9. — Belediye havzu (Zindanaltında. Yol açılırken kaldırılmıştır)
10. — Havuz (Zindanaltına naklolunmuştur)

Çeşmeler

1. — Amcazade Hüseyin Paşa çeşmesi (1113. Kıyık caddesinde. Taşlık câmii'nde şadırvanı vardı)
2. — Amcazade Hüseyin Paşa çeşmesi (1113. Kıyık - Arabacılar meydanında. 1297 de, satın alan Hacı Panayot tarafından yıktırılmış, yok edilmiştir)
4. — Yahya Bey çeşmesi (988. Şâir Yahya Bey)
5. — Fatma Hatun çeşmesi (1113. Kobuzcu Ali Bey mahallesinde)
6. — Keresteciler bayırı çeşmesi (1240 ta binbaşı Ahmed Bey ihya etmiştir)
7. — İbrahim çeşmesi (1095. Medrese-i Ali Bey mahallesi - Musallâ sokağı'nda)
8. — Kösec Balaban'daki çeşme (951)
9. — Reisülküttâb Abdi Efendi oğlu Hasan Efendi çeşmesi (1114. Tavukçular hanı sokağı'nda)
10. — Emine Hatun çeşmesi (1095. Tekkekapu'da)
11. — Bekir Rüstem Paşa çeşmesi (1271. Tekkekapu caddesi'nde)
12. — Ömer Efendi zade Ahmed Efendi'nin ihya ettiği çeşme (1141)
13. — Amcazâde Hüseyin Paşa çeşmesi (1110. Horozlu bayırında)
14. — Hasan Efendi çeşmesi (1173 Tütünsüz tekkesi sokağı'nda)
15. — Dârüssaâde Ağası Nezir Ağa çeşmesi (1113)
16. — Hacı Hüseyin çeşmesi (1098 Köprübaşı caddesi'nde. 1223 te yıktırılıp yerine havuz yaptırılmış)
17. — Damad = Damad Ali Paşa çeşmesi (Zen-i Saruca Paşa mahallesinde)
18. — Kız çeşmesi (Akile Molla için inşa edilmiştir. 1178. Uzunkaldırım'da. 1314 te İsmail Ağa Mahallesine kaldırılmıştır)
19. — Ser-kilârî Osman Ağa çeşmesi (991. Abdullah hamamı sokağında)
20. — Elmas Mehmed Paşa hemşiresi çeşmesi (1108. Gülşeni tekkesi civarında)
21. — İbrahim çeşmesi (1080. Yıldırım - Mustafa Paşa caddesi'nde)
22. — Tekneci Hacı İbrahim Ağa çeşmesi (984. Kaleiçi'nde)
23. — Hacı Osman Ağa çeşmesi (1269. Baba Timurtaş hazîresi duvarında. 1314 e yol açılırken yok edilmiştir)
24. — Büyük çeşme (Kirişhane caddesinde)
25. — Alemdar Mektebi civarındaki çeşme
26. — Merzifonî Kara Mustafa Paşa çeşmesi (1077. Sultan Selim caddesinde)
27. — Merzifonî Kara Mustafa Paşa çeçşmesi (1077. Tahmis - Kuyumcular'da, 1319 da Belediyece yıktırılıp yerine Hacı Emin Bey havzu yaptırılmıştır)
28. — Merzifonî Kara Mustafa Paşa çeşmesi (Germekapu - Zından sokağında)
29. — Merzifonî Kara Mustafa Paşa çeşmesi (Daarülhadîs camii karşısında)
30. — Merzifonî Kara Mustafa Paşa çeşmesi (Mezid Bey'de Uzun kaldırım'da)
31. — Merzifonî Kara Mustafa Paşa çeşmesi (Dârüsseyâde'de Uzunkaldırım'da)

İSAM Açık Bilim Sanal Arşivi

32. — Merzifonî Kara Mustafa Paşa çeşmesi (Dârüsseyade camii sokağı'nda)
33. — Merzifonî Kara Mustafa Paşa çeşmesi (Kanadlı köprü sokağı'nda)
34. — Merzifonî Kara Mustafa Paşa çeşmesi (Sabunî camii sokağı'nda)
35. — Merzifonî Kara Mustafa Paşa çeşmesi (Beylerbeyi caddesi'nde)
36. — Merzifonî Kara Mustafa Paşa çeşmesi (Kaplan Baba tekkesi karşısında)
37. — Merzifonî Kara Mustafa Paşa çeşmesi (Karaağaç çeşmesi adıyla maruftur. Ayvalı göl caddesi'nde)
38. — Muhasip Mustafa Paşa çeşmesi (1081.)
39. — Nâzır Mehmed Bey çeşmesi (993 te ölen oğlu Hasan Râ'î ruhu için yaptırmıştır. 1279 da suyu yeniden getirtilmiştir)
40. — Hacı Ahmed çeşmesi (1091. Hacı Burnaz camii civarında)
41. — Zehra Hanım çeşmesi (Seyyid Celâl türbesi yanında)
4-. — Hacı Yusuf çeşmesi (1126. Salı tekkesi sokağı'nda)
43. — Çukur çeşme = Havva Hatun çeşmesi (Taşlık camii civarında)
44. — Amcazade Hüseyin Paşa çeşmesi (1111. Muattal)
45. — Hüseyin çeşmesi (1138. Hacı Alemüddin camiine bitişik)
46. — Hasan Paşa çeşmesi (1104. Sultan Selim camii kıblesindeki hazîrede. Oğlu Mehmed Bey ruhu için)
47. — Ayşe Hanım çeşmesi (1242. Hıdır Ağa camii civarında)
48. — Arif Ağa çeşmesi (1240. Keresteciler bayırı'nda)
49. — Hacı Mehmed çeşmesi (Tabak hane caddesi'nde)
50. — Gümrük Nâzırı Mehmed Emin Ağa çeşmesi (1220. İki kapulu han caddesi'nde)
51. — Saruca Paşa'da Şerif Bey sokağı çeşmesi (1113.)
52. — Hacı Mustafa Ağa çeşmesi (1113. Çukur çeşme sokağı'nda Odalar içinde))
53. — Afife Hatun çeşmesi (1181. Şeyhi Çelebi'de)
54. — Şeyhulislâm Feyzullah Efendi çeşmesi (1112. Karabulut caddesi'nde)
55. — Sinan Ağa çeşmesi (1000. Beyazıd camii Harem avlusu kapusu bitişiğinde)
56. — III. Sultan Murad çeşmesi (Atik Tophane caddesi'nde)
57. — Necibe Hatun çeşmesi (Saruca Paşa caddesi'nde)
58. — II. Sultan Selim çeşmesi = Soğuk çeşme (Saruca Paşa'da)
59. — Şehremini Cafer Çelebi çeşmesi (Saruca Paşa'da)
60. — Tavanlı çeşme (Medrese-i Ali Bey civarında)
61. — Hacı Halil çeşmesi (Şeyhî Çelebi'de)
62. — Şeyhî Çelebi çeşmesi (Şeyhî Çelebi'de)
63. — Çolağın Hasan Ağa çeşmesi (Yancıkçı Şahin'de Kulluk sokağında)
64. — Hacı Muslu çeşmesi (İstanbul Yolu'nda)
65. — Miskin Sefer Şâh çeşmesi (Tahmis sokağı'nda)
66. — Lûtfizâde Mehmed Ağa ve İbrahim Ağa çeşmesi (Mahkeme bayırı'nda))
67. — Kadıasker (?) Davud Efendi çeşmesi (Vavlı cami sokağı'nda)
68. — Cemile Hatun çeşmesi (Medrese-i Ali Bey - cami sokağı'nda)
69. — Gürcü Ali Baba çeşmesi (Gülbahar camii sokağı'nda)
70. — Küçük pazar çeşmesi
71. — Sakabaşı çeşmesi (Mezid Bey - Kırlangıç sokağı'nda)
72. — Edirne Kadısı İsmail Rahmi Efendi çeşmesi (Beylerbeyi caddesi'nde)

MSGSÜ Güzel Bilim Sanat Arşivi

73. — Zağanos Subaşı çeşmesi (Kızılminare'de))
74. — Hacı Halil çeşmesi (Çubukçular hanı civarında)
75. — Karanfiloğlu çarşısı çeşmesi
76. — Ağaç pazarı çeşmesi
77. — Câbi Hacı Sadık Efendi çeşmesi (Süle Çelebi'de iki lüleli sokağı'nda)
78. — Gülâbcı Mehmed Efendi çeşmesi (Kazaz Salih'te Gülâbcılar sokağı'nda)
79. — Solak Hacı Ali Ağa çeşmesi (Vize Çelebi'de Uzun kaldırım'da)
80. — Şâir Hayali Bey çeşmesi = İki lüleli çeşme (Uzun kaldırım'da)
81. — Ağa Hüseyin Paşa çeşmesi (Kunduk Osman'da)
82. — Abdurrahman bin Seyyid Ali çeşmesi (Abdurrahman camii sokağı'nda)
83. — Tavanlı çeşme (Abdurrahman camii civarında)
84. — Şahinoğlu çeşmesi (Şerbetdar Hamza'da. Mahvolmuştur)
85. — Külhan sokağı çeşmesi (Şerbetdar Hamza'da)
86. — Nuri Efendi çeşmesi (Hacı Mercimek camii sokağı'nda, Sakfının taşlarını Kantarcı Ali namında biri çalmıştır)
87. — Kürd Hoca camii sokağı'ndaki çeşme
88. — Kadı Salim Efendi çeşmesi (Has Furun'da. Mahvolmuştur)
89. — Sultan Ahmed çeşmesi (Fındık Fakih'te))
90. — Sultan Ahmed çeşmesi (Ayni yerde)
91. — Sultan Süleyman çeşmesi (Şeyh Şücaaddin camii civarında)
92. — Çeşme (Karaca Ahmed camii civarında)
93. — Çeşme = Kız çeşmesi (Noktacızade sokağı'nda)
94. — Kara yazıcı Hacı Ahmed Efendi çeşmesi = Çukur çeşme (Çokalca camii sokağı'nda)
95. — Hüseyin çeşmesi (Noktacızade sokağı'nda)
96. — Fatma Sultan çeşmesi (Arnavud bayırı'nda)
97. — Celâlîzâde Ali Ağa çeşmesi = Tavanlı çeşme (Berkuk Ağa'da)
98. — Fanfan Hasan Efendi çeşmesi (Ağa hamamı sokağı'nda)
99. — Sultan Süleyman çeşmesi (Muradiye - Şekerci yokuşu'nda)
100. — Zeliha Hanım çeşmesi (Hacı Mahmud bayırı'nda)
101. — Sultan Süleyman çeşmesi (Hacı Mahmud Ağa bayırı'nda)
102. — Acı çeşme (Zen-i İbrahim Paşa'da Zincirli kuyu sokağı'nda)
103. — Esseyyid Hüseyin çeşmesi (Nâib Çelebi mahallesinde)
104. — Hacı Mehmed Ağa çeşmesi (Tabakhane caddesi'nde)
105. — Dağdeviren Süleyman Ağa çeşmesi (Mihâl Köprüsü caddesi'nde, Köprü başındadır. Muattaldır)
106. — Yedekçi Hacı Mehmed çeşmesi (Alaca cami sokağı'nda)
107. — Ahmed Paşa çeşmesi (Beyazıd Aliş Paşa sokağı'nda)
108. — Sinan Ağa çeşmesi (Ayni sokakta)
109. — İsmail Ağa çeşmesi (Mumcular caddesi'nde)
110. — Ümmühan Hatun çeşmesi (Süpürgeciler'de)
111. — Yakut Paşa çeşmesi (Hacı Ömer mahallesinde. Bir rum vatandaş işgal ve hedmettirip üzerine ev yaptırmıştır: 1295.)
112. — Meş'alecibaşı çeşmesi (Kaleiçi'nde)
113. — Kuzuoğlu çeşmesi (Kaleiçi'nde)
114. — Firuz Ağa çeşmesi (Firuz Ağa Mahallesi'nde)
115. — Nâzır = Nâzır Mehmed Bey çeşmesi (Kaleiçi'nde)

MSGSÜ Atatürk Bilim Sanat Arşivi

116. — Hacı Arif Ağa çeşmesi = Kurn çeşme (Büyük çeşmedir.)
117. — Boşnak Mehmed Paşa çeşmesi (Havra sokağı'nda. 1268 de ihya olunmuştur)
118. — Sultan Süleyman çeşmesi (Un kapanı'nda))
119. — Ebülvefâ Ahmed Müsellim Efendi çeşmesi (1157. Lârî camii civarında)
120. — Hacı Mehmed Ağa çeşmesi (Kolancılar sokağı'nda)
121. — Karslı Ali Paşa çeşmesi (1232)
122. — Tarakçı Abdullah Efendi çeşmesi = Horhor çeşme (Mescidine bitişik. Yediyol ağzı'nda)
123. — Sarraf Havım ççeşmesi (Hahambaşı sokağı'nda)

Bunlardan başka 67 çeşme daha mevcud imiş.

Köprüler

Tunca üzerinde 7, Meric üzerinde 1

1. — Bönce = Sultan Süleyman köprüsü (Sarayiçine su isalesi için yaptırılmıştır. Terazi kasrı vardır)
2. — Saray = Sultan Süleyman köprüsü (Aynı maksadla yaptırılmıştır. Terazi kasrı vardır)
3. — Sarachane = Şihabeddin Paşa köprüsü. (10 kemerlidir. 1113 te orta kemeri yıkılmış ve o sene yeniden yapılmıştır)
4. — Yeni imâret = Sultan Bâyezid köprüsü (890. 16 kemerlidir)
5. — Yalnızgöz köprüsü (II. Sultan Selim zamanında bina olunmuştur. Tek kemerden ibarettir)
6. — Mihâl Gazi köprüsü (Tûlen üç kısımdır: I. — Edirne hisarı tarafı 15 kemer, II. — Yıldırım camii tarafı 8 kemerdir. Bu kısımlar, Mihal Paleologos binası olarak mervidir. III. — İki köprü arasında Sefer Şâh türbesi yanındakidir ki, 2 kemerdir: Sene 1010. Hisar tarafındaki köprünün başında Gazi Mihal Bey hamamı vavrdır; bu köprüyü Çelebi Sultan Mehmed 823 te tamir ettirmiştir. Yıldırım tarafından, (Yıldırım köprüsü) namiyle maruftur. Bu kısım, 951 de Kanunî iradesiyle tamir olunmuştur. Sonradan Kemankeş Kara Mustafa Paşa her ikisini tamir ettirmiştir: 1050; Bir de kasır ilâve etmiştir. 1165 zelzelesinde harap olmuş, 1171 de III. Sultan Mustafa tarafından ihya edilmiştir.
7. — Ekmekçioğlu Ahmed Paşa köprüsü = Eski köprü (1016 - 1024, 8 kemerlidir)
8. — Yeni köprü = Meric köprüsü = Sultan Abdülmecid kuprüsü (1258 - 1263 ... 13 kemerlidir. Esası, İkinci Sultan Mahmud'undur: Sene 1249. Bu köprüye «İkinci köprü, Dış köprü» de demir).

MSGSÜ Açık Bilim Sanat Arşivi

BİRKAÇ İSİMLE MARUF OLAN BİNALAR

Camiler - Mescitler

Ak mescid = Sinan Bey mescidi
Alaca cami = Bedevîzade Ahmed Bey mescidi
Alemüddin = Hacı Alemüddin = Saraçlar camii
Arif Ağa = Künbed çeşme camii
Ataullah Efendi camii = Ömer Baba mescidi
Baruthane = İsmail Ağa camii
Bedevîzade Ahmed Bey mescidi = Alaca cami
Beyazıd = Yeni imaret camii
Beylerbeyi = Mirimiran camii
Bürüncükçü İsmail Ağa = İsmail Ağa mescidi
Cafer Ağa = Cafer Çelebi = Şehremini Cafer Çelebi camii
Cedid Kasım Paşa = Kasım Paşa camii
Darüsseyade = Feyzullah Paşa mescidi
Dinlence camii = Üsküfçü Hıdır mescidi
Emiriahur (bk. İmrahor Ayas Bey mescidi)
Emîr Şâh mescidi = Sarı cami
Fazlullah Paşa = Darüsseyade mescidi
Fazlullah Paşa = Feyzullah Paşa mescidi
Feyzullah Paşa = Fazlullah Paşa mescidil
Fındık Fakîh = Koğacılar camii
Gazi İbrahim Bey = İbrahim Bey camii
Gazi Mahmud Ağa = Mahmud Ağa = Mirıalem Gazi Mahmud Ağa mescidi
Hacı Alemüddin = Alemüddin = Saraclar camii
Hacı Hasan Ağa mescidi = Kızıl mescid
Hacı Kılavuz mescidi = Parmaklı cami
Hacı Mehmed Ağa = Mutaflar mescidi
Hekim Lârî = Tabib Lârî = Lârî Çelebi = Lârî = Lâleli camii
İbrahim Bey = Gazi İbrahim Bey camii
İki lüleli camii = Vize Çelebi mescidi
İmaret-i Mezid Bey = Mezid Bey = Yeşilce camii
İmrahhor Ayas Bey mescidi = Parmaklı mescid
İsmail Ağa = Baruthane camii
İsmail Ağa = Bürüncükçü mescidi
Kasım Paşa = Cedid Kasım Paşa mescidi
Kavaklı mescidi = Şihabeddin Paşa mescidi
Kızıl mescid = Hacı Hasan Ağa mescidi
Kızıl minare mescidi = Zağnos Paşa = Zağnos Subaşı mescidi
Kirazlı cacmi = Şihabeddin Paşa camii
Koğacılar = Fındık Fakîh camii
Köse Balaban mescidi = Kurşunlu furun camii
Kurşunlu furun camii = Köse Balaban mescidi
Künbed çeşme = Arif Ağa camii
Lâleli = Lârî = Lârî Çelebi = Hekim Lârî = Tabib Lârî = Lâleli camii
Mahmud Ağa = Gazi Mahmud Ağa = Mirialem mescidi
Mehmed Ağa = Mehmed Paşa camii
Mehmed Paşa = Mehmed Ağa camii
Mezid Bey = İmaret-i Mezid Bey = Yeşilce camii
Mirialem = Gazi Mahmud Ağa = Mahmud Ağa mescidi
Mirimiran = Beylebeyi camii
Mutaflar (Mûy-tâblar) = Hacı Mehmed Ağa mescidi
Mümin Hoca mescidi = Tahtalı mescid
Ömer Baba mescidi = Ataullah Efendi camii
Parmaklı cami = Hacı Kılavuz mescidi
Parmaklı mescid İmrahor Ayas Bey mescidi
Piyade Kışlası = Sultan Mahmud camii

MSGSÜ Açık Bilim Sanat Arşivi

Rakkas Ali Bey mescidi = Tabutlu cami
Saraclar = Alemüddin = Hacı Alemüddin camii
Sarı Cami = Emîr Şah mescidi
Sarı cami = Sofu Bayezid camii
Selimiye = Sultan Selim camii
Sinan Bey mescidi = Ak mescid
Sivrihisarî = Zincirli kuyu mescidi
Sofu Bayezid camii = Sarı cami
Sultan Mahmud = Piyade Kışalsı camii
Sultan Selim = Selimiye camii
Şehremini Cafer Çelebi = Cafer Çelebi = Cafer Ağa camii
Şihabeddin Paşa camii = Kirazlı cami
Şihabeddin Paşa mescidi = Kavaklı mescid
Tabib Lârî = Hekim Lârî = Lârî Çelebi = Lârî = Lâleli camii
Tabutlu cami = Rakkas Ali Bey mescidi
Tahtalı mescid = Mümin Hoca mescidi
Ta şodalar mescidi = Zehrimar camii
Tirid Baba mescidi = Umur Bey camii
Umur Bey cammii = Tirid Baba mescidi
Üsküfçü Hıdır mescidi = Dinlence camii
Vize Çelebi mescidi = İki lüleli camii
Yeni İmaret = Bayezid = Beyazıd camii
Yeşilce = İmaret-i Mezid Bey = Mezid Bey camii
Zağanos Paşa = Zağanos Subaşı = Kızıl minare mescidi
Zağanos Subaşı = Zağanos Paşa = Kızıl minare mescidi
Zehrimâr camii = Taş odalar mescidi
Zincirli kuyu = Sivrihisârî mescidi

Medreseler, Mektepler

Astarcı Hacı = Çuhacı Hacı = Küçük Lâleli medresesi
Bayezid medresesi = Bayezidiye
Bayezidiye = Bayezid medresesi
Bevvab Sinan medresesi = Küçük medrese
Beylerbeyi = Mirimiran medresesi
Cami ardı = Eski cami = Yıldırım Han oğlu medresesi
Çelebi = Halebî = Keçeciler medresesi
Çifte medrese = Peylker medresesi = Peykî medrese
Çuhacı Hacı = Astarcı Hacı = Küçük Lâleli medresesi
Ekmekçi köylü = Husâmiye medresesi
Eminiye = Saruca Paşa medresesi
Eski cami = Cami ardı = Yıldırım Han oğlu medresesi
Halebî = Çelebi = Keçeciler medresesi
Hoca İlyas = Yelliburgaz mektebi
Horozlu = Kadı Fahreddin = Molla Fahreddin = Şeceriye medresesi
Husamiye = Ekmekçi köylü medresesi
İsmail Ağa = İsmail Bey = Meydan = Siraciye medresesi
İsmail Bey = İsmail Ağa = Meydan = Siraciye medresesi
Kadı Fahreddin = Molla Fahreddin = Horozlu = Şeceriye medresesi
Kadı Rükneddin = Zeyrekzade mektebi
Keçeciler = Halebi = Çelebi medresesi
Küçük Lâleli = Çuhacı Hacı = Astarcı Hacı medresesi
Küçük medrese = Bevvab Sinan medresesi
Meydan = İsmail Ağa = İsmail Bey = Siraciye medresesi
Mirimiran = Beylerbeyi medresesi
Molla Fahreddin = Kadı Fahreddin = Horozlu = Şeceriye medresesi
Peykî medrese = Çifte medrese = Peykler medresesi
Peykler medresesi = Peykî medrese = Çifte medrese
Saruca Paşa = Eminiye medresesi
Sefer Şâh = Tahmis mektebi
Siraciye = İsmail Ağa = İsmail Bey = Meydan medresesi
Şeceriye = Kadı Fahreddin = Molla Fahreddin = Horozlu medresesi
Tahmis = Sefer Şâh mektebi
Yelli burgaz = Hoca İlyas mektebi
Yıldırım Han oğlu = Cami ardı = Eski cami medresesi
Zeyrek zâde = Kadı Rükneddin mektebi

MSGSÜ Açık Bilim Sanat Arşivi

Tekkeler

Ahmed Müsellim Efendi = Müsellim Efendi = Şerefeddin Efendi = Veli Dede tekkesi
Çoban Ali Efendi = Pazar tekkesi
Çukur tekke = Kanberayağı tekkesi
Dersiam = Germekaş Hüseyin Efendi tekkesi
Dizdarzade = Saçlı İbrahim Efendi tekkesi = Şadırvanlı tekke
Fahrî Fatma Hatun zaviyesi = Salı tekkesi
Germekaş Hüseyin Efendi = Dersiâm tekkesi
Gümüş gerdan = Güzelce Baba tekkesi
Güzelce Baba = Gümüş gerdan tekkesi
Hacı Ömer = Şeyh Rıdvan tekkesi
Horozlu tekkesi = Yeni tekke
Kanadlı köprü = Rıfâî tekkesi
Kanberayağı tekkesi = Çukur tekke
Küştîgîrân = Pehlevanlar = Pehlevan Cemaleddin tekkesi
Müsellim Efendi = Ahmed Müsellim Ef. = Şerefeddin Ef. = Veli Dede tekkesi
Pazar = Çoban Ali Efendi tekkesi
Pehlevan Cemaleddin = Pehlevanlar = Küştîgîrân tekkesi
Rifâî = Kanadlı köprü tekkesi
Saçlı İbrahim Efendi = Dizdarzade = Şadırvanlı tekke
Salı tekkesi = Fahrî Fatma Hatun zâviyesi
Şadırvanlı tekke = Dizdarzade = Saçlı İbrahim Efendi tekkesi
Şerefeddin Efendi = Ahmed Müsellim Ef. = Müsellim Ef. = Veli Dede tekkesi
Şeyh Hâmid Efendi = Tabakhane (Debbaghane) tekkesi
Şeyh Rıdvan = Hacı Ömer tekkesi
Tabakhane (Debbaghane) = Şeyh Hâmid Efendi tekkesi
Veli Dede = Ahmed Müsellim = Müsellim Efendi = Şerefeddin Efendi tekkesi
Yeni tekke = Horozlu tekkesi

MSGSÜ Açık Bilim Sanat Arşivi

Çarşılar, Hanlar, Kervansaraylar

Arasta = Büyük arasta = Kavaflar çarşısı
Astarcılar = Dikici = Havlucular = Solaklar hanı
Ayşe Kadın hanı = Ekmekçi oğlu Ahmed Paşa Kervansarayı
Basmacılar = Mezid Bey Hanı
Büyük arasta = Arasta = Kavaflar çarşısı
Çoban Mustafa Paşa = İki kapulu han = Mustafa Paşa hanı
Dikici = Astarcılar = Havlucular = Solaklar hanı
Çöplüce = Gümrük hanı = Eski menzilhane
Ekmekçi oğlu Ahmed Paşa Kervansarayı = Ayşe Kadın hanı
Eski menzilhane = Çöplüce = Gümrük hanı
Gümrük hanı = Çöplüce hanı = Eski menzilhane
Hacı Alemüddin = Tarakçılar = Telgraf hanı
Havlucular = Astarcılar = Dikici = Solaklar hanı
İki kapulu han = Çoban Mustafa Paşa = Mustafa Paşa hanı
Kavaflar çarşısı = Arasta = Büyük arasta
Kârgîr han = Küçük Rüstem Paşa hanı
Kurşunlu han = Araplar hanı
Küçük Rüstem Paşa hanı = Kârgîr han
Meyve Kapanı = Yemiş kapanı
Mezid Bey = Basmacılar hanı
Mustafa Paşa = Çoban Mustafa hanı = İki kapulu han
Nahil = Nakıl hanı
Nakıl = Nahil hanı
Sokullu hanı = Taş han
Solaklar = Havlucular = Astarcılar = Dikici hanı

Tarakçılaar = Hacı Alemüddin = Telgraf hanı
Taş han = Sokullu Mehmed Paşa hanı
Yemiş kapanı = Meyve kappanı

İmaretler

Beyazıd imareti = Yeni imaret
Fazlullah Paşa = Seyyidler imareti
Gazi Mihal Bey imareti = Orta imaret
İmaret-i Mezid Bey = Yeşilce imareti
Orta imaret = Gazi Mihal B. imareti
Seyyidler = Fazlullah Paşa imareti
Yeni imaret = Beyazıd imareti
Yeşilce imareti = İmaret-i Mezid Bey

Hamamlar

Abdullah = Yeşil direk hamamı
Ahi Çelebi = Çubukçular = Oğlanlı hamamı
Alaca hamam = Topkapı hamamı
Beyazıd = Yeni imaret hamamı
Boyacılar = Tahmis = Mustafa Paşa hamamı
Çubukçular = Ahi Çelebi = Oğlanlı hamamı
Çuhacılar = Yahşi Fakîh hamamı
Çukur hamam = Mezid Bey hamamı
Fil hamamı = Sarachane = Şihabeddin Paşa hamamı
İshak Paşa hamamı = Tahtalı hamam
Küçük hamam = Salhane = Yeşilce hamamı
Mezid Bey hamamı = Çukur hamam
Mustafa Paşa = Boyacılar = Tahmis hamamı
Oğlanlar = Ahi Çelebi = Çubukçular hamamı
Salhane = Yeşilce hamamı = Küçük hamam
Saray = Sultan Selim hamamı
Sarachane = Fil = Şhabeddin Paşa hamamı
Sokullu Mehmed Paşa = Üçşerefeli hamamı
Sultan Selim = Saray hamamı
Şifa = Yekta hamamı
Şihabeddin Paşa = Sarachane = Fil hamamı
Tahmis = Boyacılar = Mustafa Paşa hamamı
Tahtalı hamam = İshak Paşa hamamı
Topkapu hamamı = Alaca hamam
Üç şerefeli = Sokullu Mehmed Paşa hamamı
Yahşi Fakîh = Çuhacılar hamamı
Yekta = Şifa hamamı
Yeni imaret = Beyazıd hamamı
Yeşilce = Salhane hamamı = Küçük hamam
Yeşil direk = Abdullah hamamı

Çeşmeler

Celâlzade Ali Ağa çeşmesi = Tavanlı çeşme
Çukur çeşme = Havva Hatun çeşmesi
Çukur çeşme = Karayazıcı Hacı Ahmed Efendi çeşmesi
Hacı Arif Ağa çeşmesi = Kuuçeşme
Havva Hatun çeşmesi = Çukur çeşme
Horhor çeşme = Tarakçı Abdullah Efendi çeşmesi
İki lüleli çeşme = Şair Hayali B. çeşmesi
Karaağaç çeşmesi = Merzifonî Kara Mustafa Paşa çeşmesi
Karayazıcı Hacı Ahmed Efendi ç. = Çukur çeşme
Kuru çeşme = Hacı Arif Ağa çeşmesi
Merzifonî Kara Mustafa Paşa ç. = Karaağaç çeşmesi
Soğuk çeşme = Sultan Selim çeşmesi
Sultan Selim ç. = Soğuk çeşme
Şair Hayalî Bey çeşmesi = İki lûleli çeşme
Tarakçı Abdullah Efendi çeşmesi = Horhor çeşme
Tavanlı çeşme = Celâlzade Ali Ağa çeşmesi

MSGSÜ Açık Bilim Sanat Arşivi

SATILAN CAMİLER, MESCİDLER, TEKKELER...

1. — **Abdurrahman Camii :** Bânisi. Edirne kadısı Amasyalı Mevlâna Abdurrahman bin Ali'dir .Bu câmiin temlîk tarikîyle satılması hakkındaki karar şudur :

Karar numarası : 5

Turgud Bezirgân, Rakkas Ali Bey, Sinan Bey, Hafız Ahmed, Veled-i Veliyyüddin, Zen-i İbrahim Paşa câmilerinin arsaları ile Sıkca Murad, Hastahane caddesinde Tiftin Ağa, Soğuk çeşme caddesinde Saruca Paşa, Vize Çelebi, İbrahim Paşa, Nişancı Paşa, Emir Mescidi, Kösec Balaban, Hâcegî, Abdurrahman, Çokalca, Yaya Demirtaş camilerinin temlîken satılmaları.....

27 Mart 1939

Üye : Belediyeden Matbaacı Mustafa Çelikkol *Üye : Emlâki Mil. Md. Şükrü* *Evkaf Müdürü İbrahim Kayaalp*

Bu cami, 29 numaralı kararla (275) liraya, Yeni sinama karşısında **Keresteci Ali oğlu Hasan Özveren**'e satılmıştır.

2. — **Alemdar Camii :** Bânisi, Alemdar Hasan Baba'dır. 1945 te hazîresinde bakiyye beş-altı mezartaşı mevcûddu. Cami arsasında temellerinin izi bile kalmamıştır. 17 numaralı ve 8.Eylûl.1940 tarihli karar mucibince kerestecilerde köprü başındaki Alemdar camii minâresinin taşları satılığa çıkarılmıştır. 28.Eylûl. 1940 tarihinde de cami arsası mülkiyetinin satılmasına karar verilmiştir. (Karar numarası : 78). Nihayet 84 numaralı kararla 3'Teeşrinievvel.1940 atrihinde satılmıştır.

3. — **Ali Paşa mescidi :** Bânisi, Cedid (Semiz) Ali Paşadır.

Ali Paşa çarşısı orta kapusundan çıkınca karşı taraftaki helâların üst yanındadır. Bu arsa, 3.Kânunusani.1941 de 3 numaralı kararla metre murabbaı 20 kuruştan **Ahmed oğlu Ali Ertüfekçi**'ye satılmıştır.

4. — **Ali Efendi camii :** 31.Mart.1932 ve 25'Nisan.1932 tarihli, 302 ve 309 numaralı kararlarla müzayedeye çıkarılmış; muhammen bedelinden otuz bir lira fazlasiyle **Eski keresteci Mehmed Efendi**ye 151 liraya 4.Mayıs.1932 de 313 numaralı kararla satılmıştır.

5. — **Arpacı Hacı Hamza Mescidi :** Tekgöz köprüsü cıvarında, Süpürgeciler caddesindedir. 78 numaralı kararla 28.Eylûl.1940 tarihinde satılığa çıkarılmıştır.

6. — **Balaban Paşa camii :** Temellerinden de iz kalmamıştır. Bâni ile zevcesinin mezar yerleri durmakta ise de şâhideleri zıyâa uğramıştır. Hazîresindeki taşlar kaldırım inşasında sarfedilmiştir. 1 ve 21.Ağustos.1926 tarihinde cami enkazı diye satılmasına karar verilmiş (K. No: 227 ve 241); 31 Ağustos 1926 da ve 246 numaralı kararla 30 lira bedelle satılmıştır. Arsası, 78 numaralı kararla 28 Eylûl 1940 tarihinde satışa çıkarılmış: 88 numaralı kararla 16 Kânunuevvel 1940 da, metre murabbaı 23 kuruştan **Edirne Belediyesi Anbar memuru ve merkez tahsildarı Osman Türkkan**'a satılmıştır.

22.I.1948 tarihli ve 3 numaralı aşağıda sureti yazılı kararla on üç cami ile birlikte Balaban Paşa camii de, mülkiyeti satılmak üzere müzayedeye çıkarılmıştır :

KARAR NUMARASI : 3

Tahmin olunan bedel Lira	Cinsi	Mahallesi	Sokağı	No.	İzahat
150	Cami arsası	Sabunî	Cami	54	Vavlı cami
350	» »	Balaban Paşa	Köprübaşı	61	Balaban Paşa (camii)
100	» »	Şerbetdar	Göl Mahallede	62	Zen-i Firuz (Zenfuruzi yazılı)
150	» »	Kunduk Osman	Cami sokağı	64	Kunduk Osman (camii)
100	» »	Hoca Bali	Göl Mahallede	69	Hoca Bali »
100	» »	Hacı Mercimek	Cami sokağı	71	Görece (Güreci) »
150	» »	Hacı İslâm	Cami sokağı	72	Hacı İslâm »
100	» »	Cedid Kasım Pş.	Kapulu sokak	73	Cedid Kasım Paşa »
250	» »	Şihabeddin Paşa	Belediye arkası	75	Şih. Pş. (Soputlu cami yazılı)
450	» »	Çavuş Bey	Horozlu bayır	84	Çavuş Bey (camii)
350	» »	Hacı Hasan	Cami sokağı	89	Hacı Hasan »
300	» »	Sâbûnî	Rüs. Pş. Hanı ar.	106	Kadıasker Esad Paşa »
200	» »	Külâhçı	Çeşme sokağı	104	Külâhçı (Seyyıtler yazılı) »
250	» »	Gülbahar	Cami sokağı	—	Gülbahar camii
3000					

Mülkiyetleri satılmak üzere Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün 25 Eylûl 1940 tarih ve 84814/215 sayılı emirlerile satış mezuniyetleri verilip evvelce açık arttırmaya çıkarıldığı halde alıcı çıkmaması yüzünden satılamıyarak kalmış olan yukarıda yazılı on dört parça cami arsası üzerinde yapılan inceleme neticesinde konulan kıymetleri hâl-i hazır ve alım satım vaziyetine göre düşük görüldüğünden kezalik Genel Müdürlüğün 12.3.942 sayılı genel yazıları uyarınca her birerlerinin hizalarında gösterilen kıymetler yeniden takdir ve tahmin kılınmış olduğundan bu bedellerle satışa çıkarılarak ihalesi 23.2.948 tarihine müsadif pazartesi günü saat 14 te yapılmak üzere bir ay müddetle açık arttırmaya çıkarılmasına ve o suretle keyfiyetin ilânına oy birliğile karar verildi. (11) 22.I.948.

7. — **Baba Timurtaş camii** : Üç şerefeli civaında idi. 1942 de yıktırılmıştır.

8. — **Berkuk Ağa mescidi** : 78 Numaralı kararla 28 Eylûl 1940 tarihinde satılığa çıkarılmıştır. Arsadır.

9. — **Cedid Kasım Paşa camii** : Bânisi, güzelce Kasım Paşadır. 277 numaralı ve 15 Şubat 1932 tarihli kararla «yirmi gün müddetle müzayedeye çıkarılan mezkûr cami enkazı karşılıklı müzayede neticesinde yüz iki lirada Salamon efendi uhdesinde tekarrür etmiş, daha fazlasiyle talip zuhur etmemiş ve verilen bedel hadd-i lâyık görülmüş olmakla ihalesine karar » verilmiştir. Mülkiyyetinin satılması hakkındaki karar için Balaban Paşa camii maddesine bakınız. Arsadır. 28 Eylû 1940 da satılmasına karar verilmiştir. (K. No: 78).

(11) Görülüyor ve aşağıdaki sayfalarda görülecektir ki, bu vakıf binalar, evvelâ son cemaat yerleri, sakfları, kubbeleri, duvarları (mâil-i inhidamdır) mutalâasile yıktırılmış, avlu duvarlarının ve minarelerinin taşları satılmış, hazîreler açıkta bırakılmış; sonra bakımsızlıktan, camları - çerçeveleri ve nakılleri kabil bilcümle aksamı çalınmış olmaktan harabeye döndükleri için (enkaz) tarifile satılıp yıktırılmış ve nihayet arsalarının mülkiyetleri de tamamiyle tasfiye olunmuştur.

10. — **Çanaklı cami** (Turgud Bezirgân camii) : 17 Nisan 1928 tarihinde cami taşlarının satılmasına karar verilmiş (Karar No: 694); 7 Mayıs 1928 de 724 numaralı kararla satılmıştır. 7 Haziran 1938 tarihinde camiin satılmasına tekrar karar verilmiştir :

Karar No: 41

Rakkas Ali Bey camii	Rak. Ali B. mahal.	Cami sok.	Vâkıfı: Rak. Ali B.
Sinan Bey camii	Sinan B.	» Sırık meyd.	Vâkıfı: Sinan B.
Kavuklu camii	Turgud Bezirgân	» Güzelce Baba	Vâkıfı: Hâfız Ahmed
Çanaklı cami	Turgud Bezirgân	» Çanaklı cami s.	Vâkıfı: Turg. Bezirgân

Yukarıda cinsi, mevkii ve vâkıfları yazılı dört parça cami, temlîken satılmak ve ihâleleri 28.VI.1938 Salı günü saat onbeşte icra kılınmak üzere yirmi gün müddetle açık arttırmaya çıkarılmasına karar verildi .

Çanaklı cami, 59 numaralı kararla 13 Eylûl 1938 de 400 liraya **eski keresteci Cafer Çolpan**'a satılmıştır. (1. Abdurrahman camii - 5 numaralı karara bakınız).

28 Eylûl 1940 tarihli ve 78 numaralı karar mucibince arsası satılığa çıkarılmış, metre murabbaı 20 kuruştan **Murad Kök**'e satılmıştır. (K. No: 84 - 3 Teşrinievvel 1940)

11. — **Çavuş Bey camii** : Hazîresi târ ü mâr edilmiştir. 78 numaralı kararla satılığa çıkarılmıştır. Mülkiyetinin satılması hakkındaki karar, **Balaban Paşa** camii maddesinde yazılıdır.

12. — **Çokalca camii** : Bânisi, Karayazıcı Ahmed Efendidir. (78 numaralı ve 28 Eylûl 1940 tarihli kararda ismi, Buçuktepe olarak yazılıdır.)

13. — **Çokalca camii** : Bânisi, Büründükçü İsmail Ağadır. 1916 da yıktırılmıştır. Bu ikinci Çokalca isimli camiin temlîken satılmasına 27 Mart 1939 da karar verilmiştir. (1. Abdurrahman camii - 5 numaralı karara bakınız).

14. — **Debbag** (Tabak) **Hacı Halil camii** : Batı duvarının bir kısmı 1945 te mevcuttu. 1 Kânunusanî 1928 tarihinde Tabakhanede Tabakcı Hacı Halil mahallesinde harab câmi enkazının satılması hakkında 632 numaralı karar verilmiştir. 637 numaralı kararla 21 Kânunusani 1928 de 330 liraya satılmıştır. Arsası da 12 sene sonra satılığa çıkarılmıştır. (K. No: 78 - 28 Eülûl 1940)

15. — **Dâye Hatun camii** : Hicrî 940 tarihli camie tahvîl kitâbesi, Edirne Müzesindedir ve (Yelli-burgazda Kasım Ağa camii kitâbesi) olarak kayıtlıdır. Bu cami hakkında şöyle bir karar verilmiştir. (Karar No: 75 - 17 Eylûl 1940) :

«Su işleri Müdüriyeti tarafından müteahhidine ihâle olunan Bosna köyündeki su bendi için taşa ihtiyaç olduğu makam-ı Vilâyetten bildirilmiş olduğundan Dâye Hatun ve Veled-i Veliyyüddin camilerinin duvar taşlarının satılması...». 76 numaralı kararla 19 Eylûl 1940 tarihinde **müteahhid Mehmed Ökter**'e 50 liraya satılmıştır.

16. — **Demir Biga camii** : 20 Kânunusani 1930 da taşlarının (Karar No: 183); 28 Eylül 1940 da da arsasının temlîken satılmasına (No: 78) karar verilmiştir.

17. — **Derviş Âbî mescidi** : **Bu** isimle satılığa çıkarılan mescid, Helvacı Baba mescididir. 118 numaralı ve 8 Teşrinisâni 1937 tarihli *«Derviş Âbî mescidinin harab ve tehlikeli durumda olması hasebiyle satılması»* hakkında karar infaz olunmuş; 24 Teşrinisani 1937 de 123 numaralı kararla 100 liraya **eski**

keresteci **Ali oğlu Mehmed**'e satılmıştır. 28 Eylûl 1940 tarihinde de arsasının temliken satılmasına karar verilmiştir. (K. No: 78)

18. — **Emir mescidi** : Bânisi, Emîr Hüseyindir. Temliken satılması hakkında 5 numaralı ve 27 Mart 1939 tarihli kararname sûreti, (1. Abdurrahman camii) maddesinde münderiçtir.

19. — **Eskici Hamza mescidi** : Arsası, 4 Teşrinisani 1940 ta metre murabbaı 25 kuruştan 87 numaralı kararla - **mûsevî Bohur**'a satılmıştır. Mihrabı, 1945 te mevcûddu.

20 — **Esmâ (Esmâhân) Sultan camii** : Ağaç-pazarı caddesindeki camiin çöken sakfı, 13 Haziran 1938 tarihinde 763 numaralı kararla satılığa çıkarılmış; aynı gün 764 numaralı kararla 70 liraya **keresteci Nazlı Mehmed**'e satılmıştır.

21. — **Fanfan camii** : Bânisi, Fanfan Hasan Efendidir. 31 Mart 1940 tarihinde verilen 220 numaralı karar mucibince satılığa çıkarılmış; 244 No.lı kararla 30 Nisan 1940 da 105 liraya **keresteci Hasan oğlu Mehmed**'e satılmıştır. 29 Eylûl 1940 ta verilen 78 numaralı kararla Fanfan çeşmesi sokağında ismi zikredilmiyen bir bina veyâ bir bina arsası satılığa çıkarılmıştır.

22. — **Fatma Sultan camii** : Bânisi, Fatma Hatun bint-i Sinan Beydir. Eski ismi, «Tahte'l-kal'a = Tahtakale camii» dir. Önce 1 Nisan 1930 da «*Zindanaltında Fatma Hatun camii arsasının kirayaverilmesi*» hakkında 222, 239, 246 numaralı kararlar verilmiş; 24 Kânunusâni 1935 de ise «*Akarât-ı vakfiyeden 76, 77, 78, 79 numaralı dükkânlarla evin avlusunda kalan hiç bir kıymet-i tarihiyye ve mi'mariyyeyi haiz olmadığı raporla tevsik olunan Fatma Sultan mescidi enkaz ve taşlarının satılmasına*» karar verilmiştir. (Karar No: 8 ve 16). 7 Haziran 1938 de «Fındık Fakîh mahallesinde Buzhane sokağındae harab ve çatısı çökmüş Fatma Sultan camii enkazı mahallinde kaimen satılmak üzere 42 numaralı karar verilmiş 22 Haziran 1938 de «*47 numaralı kararla Çilingirlerd* **yarmacı İsmail Filibe**'ye *50 liraya satılmıştır.*»

23. — **Fenârî Hacı Ahmed camii** : «*70 lira muhammen bedel ile hakkında - Tahte'-kal'a hamamı ittisalinde münhedim cami enkazı* diye - 267 numaralı müzâyede kararı verilmiş; 8 Kânunuevvel 1926 da 284 numaralı kararla «Tabîb Lârî Çelebi camii» ismi ile 121 liraya satılmıştır.

24. — **Fındık Fakîh camii** : Fındık Fakîh mahallesinde Koğacılar camii vardır. Vakıflar idâresince satılan, belki bu cami'idir. «Kabil-i ta'mîr olmayacak derecede harab ve tehlikeli olduğu bildirilen ve Evkaf hey'et-i fenniyyesi mühendisliğinin raporu ile de te'yid olunan kadro harici ve senelerdenberi metrûk Fındık Fakîh camii enkazının satılması» kaydı ile hakkında 24 Kânunusanî 1935 de 12 numaralı karar verilmiş; 11 Şubat 1935 de 15 numaralı kararla 106 liraya **eski keresteci Topal Mehmed**'e satılmıştır. Camiin arsası, 28 Eylûl 1940 ta verilen 78 numaralı kararla satılığa çıkarılmış ve metre murabbaı 20 kuruştan **mûsevî Ruben Ejder**'e satılmıştır.

25. — **Gazi Hoca mescidi** : Bânisi Gazi Hoca Rüstemdir. Teşrinevvel 1940 tarihinde 82 numaralı kararla satılığa çıkarılmıştır. Kubbeli olan bu camiin harabesi, durmaktadır.

26. — **Gülbahâr camii** : Bânisi, İkinci Sultan Bayezid'in zevcesi Gülbahâr vâlide-sultandır. 17 Ağustos 1933 de duvarının satılmasına karar verilmiş (Karar No: 92); 98 numaralı kararla camiin *Avlu duvarı*, 10 Teşrinievvel 1933 te 70 liraya **çiçekçi Sezai**'ye satılmıştır. Evkaf Hey'et-i fenniyye mühendisliği ra-

poru ile *«gayr-i kabil-i ta'mîr»* olduğu bildirilmiş olduğundan kadro harici bırakılan camiin 24 Kânunusani 1935 te satılmasına karar verilmiş (K. No: 7, 16, 18); 21 Mart 1935 te 22 numaralı kararla 65 liraya **eski keresteci** *Cafer*'e satılmıştır. 28 Eylûl 1940 ta bakiyyesi ile arsasının ayrı ayrı satılması hakkında 78 numaralı karar verilmiş, 84 numaralı kararla 3 Teşrinievvel 1940 ta bakiyyesi 80 liraya **Sadeddin Sönmez**'e satılmıştır. Mülkiyetinin satılması için 22.I.1948 de karar verilmiştir (bak. Balaban Paşa camii maddesi).

27. — **Hâcegî camii** : Tahtalı hamam civarında bulunan bu kubbeli harab camiin temliken satılması hakkındaki 27 Mart 1939 tarihli karar, (1. Abdurrahman camii) maddesinde mündericdir. 14 Haziran 1940 ta verilen 71 numaralı kararla 70 liraya *Beden Terbiyesi Başkanlığı*'na satılmıştır.

28. — **Hacı Alemüddin camii** : Abacılarbaşı caddesinde kubbeli küçük ve şirin bir cami idi. Akıbeti hakkında verilen ve vücudunu ortadan kaldıran son karardan evvel verilen karar şudur: Edirne P.T.T. Başmüdürlüğünce depo olarak kullanılmakta iken çatısının tehlikeli ve bir çok yerlerinin harabiyetinden 28.4.950 tarih ve 3628/8764 sayılı yazıları ile anahtarı teslim edilen Sabuni mahallesinde Telgrafhane binası karşısındaki kadro harici Hacı Alemüddin camiinin bütün tamiratını yapmak ve ayda münasib görülecek kira mukabilinde verilmesini Uzunköprünün Yeniköy halkından **Ahmed Tezer** tarafından verilen 7.6.950 tarihli dilekçe Komisyonda incelendi: Hakikaten tehlikeli durum arz eden camiin çatısının ve diğer aksamının onarımını yapmak ve ayrıca ayda on lira kira vermek kayd ü şartıyle dilekçe sahibine kiralanmasına oy birliğile karar verildi. 9.6.950 (K. 19).

MSGSÜ
Açık Bilim Sanal Arşivi

29. — **Hacı Hallac mahallesindeki cami (Seyfullah Bey mescidi)** : Hazî resindeki medresesi 1335 te yıktırılan bu camiin son cemaat mahalli enkazının müzâyedeye vaz'ı hakkındaki 508 numaralı ve 28 Haziran 1927 tarihli karardan 531 numaralı kararla vazgeçilmiştir : *«Bu mahal, cami sakfına merbut bulunması hasebiyle hedm edildiği sûrette esas câmiin tehlikeye dûçar olacağı bilâhare bilkeşf tebeyyün etmiş olması hasebile müzâyededen sarf-ı nazar edildiği şerh verilir.»* 23 Kânunusâni 1928 de verilen 639 numaralı kararla *«Kirişhanede Hacı Hallac mahallesinde harâb cami»* enkazı satılığa çıkarılmış ve 13 Şubat 1928 de 649 numaralı kararla 137 lira bedelle satılmıştır.

30. — **Hacı Hasan camii** : 271 numaralı kararla 7 Kânunusani 1932 de satılığa çıkarılmıştır. Mülkiyetinin satılması hakkındaki karar, Balaban Paşa camii maddesinde münderiçtir.

31. — **Hacı İslâm mescidi** : Köprüce bayırındaki bu mescidin diğer ismi, **Soğuk çeşme mescidi**'dir.24 Teşrinisani 1926 da 280 numaralı kararla *«Müşrif-i harâb Hacı İslâm mescidi ile meşrûtası enkazı 120 lira muhammen bedelle müzâyedeye konmuştur.»* 288 numaralı kararla 13 Kânunuvvel 1926 da 230 liraya satılmıştır. 28 Eylûl 1940 da 78 numaralı kararla arsası satılığa çıkarılmıştır. Son kararın sureti, Balaban Paşa camii maddesindedir.

32. — **Hacı Mercimek mescidi** : 1275 te yıkıldığı rivâyet edilen bu mescidin arsası da, 28 Eylûl 1940 da mülkiyyeti satılmak üzere müzâyedeye konmuştur. Mülkiyetinin açık arttırmaya çıkarılması hakkında verilen karar, Balaban Paşa maddesindedir.

33. — **Hacı Safa mescidi** : Rüstem Paşada «Sabûnî» diye gösterilen bu mescid arsası da aynı tarihte aynı muâmeleye tâbi tutulmuştur.

34. — **Hadım Balaban mescidi** : Enkazının satılması hakkındaki 869 numaralı ve 2 Kânunuevvel 1928 tarihli karar, 23 Kânunuevvel 1928 de 881 numaralı kararla tahakkuk etmiş ve câmî, 200 liraya **keresteci (Hasanoğlu) Mehmed**'e ihâle olunmuştur.

35. — **Hadım Demirtaş mescidi** : *«Hadım Demirtaş mahallesi mescidinin gayr-ı kabil-i ta'mir bir tarzda harâb olduğu Mimar Vasfi (Egeli) Beyin raporu ile beyan edilmiş olduğundan enkazının mahallinde kaimen satılması hakkında»* 12 Teşrinisani 1928 de 852 numaralı karar verilmiş ve 2 Kânunusani 1928 de 868 numaralı kararla 420 liraya Hacı Bedreddin mahallesinden **İlyazar oğlu Ruben Levi**'ye satılmıştır.

36. — **Hafız Ahmed mescidi** : (Kavuklu câmi) : Turgud Bezirgân manallesinde Güzelcebabae caddesindedir. Bu harâb camiin satılması hakkında verilen karar, (10. Çanaklı cami) maddesinde yazılıdır. «Kavuklu cami», 13 Eylûl 1938 de 59 numaralı kararla 275 liraya tüccardan **İrfan Sağlam**'a satılmıştır. Arsasının temliken satıması hakkındaki karar, (1. Abdurrahman camii) maddesinde mündricdir. Nihâyet «Kavuklu mescidi», 11 numaralı kararla 20 liraya **kunduracı Ferhad**'a satmıştır.

37. — **Hasan Paşa mescidi** : 18 Haziran 1930 tarihli ve 13 numaralı kararla müzayedeye çıkarılan son cemaat mahallinin enkazı 14 Temmuz 1830 da 23 numaralı kararla 13 lira bedelle **keresteci Mehmed Efendi**'ye satılmış ve yıktırılmış olan bu mescidin arsası, 28 Eylûl 1940 ta 78 numaralı kararla mülkiyeti satılmak üzere müzayedeye konmuş; 3 Teşrinievvel 1940 ta 84 numaralı kararla metre murabbaı 50 kuruştan **Mehmed Şakir**'e ihale edilmiştir.

38. — **Hazinedar Sinan Bey (Hacı Sofu) camii** : «Çöplüce-hendekte Zehrimâr yokuşundaki» cami enkazının satılmasına 15 Kânunuevvel 1928 de karar verilmiş (K. No: 870); 1 Kânunusani 1929 da 889 numaralı kararla Rakkas Ali Bey mahallesinden **İsak oğlu Yako**'ya satılmıştır. Arsasının temliken satılmasına 28 Eylûl 1940 ta karar verilmiştir (K. No: 78).

39. — **Hızır Ağa camii** : Bu metrûk ve kadro harici sağlam kubbeli camiin de, *«harâb binâ»* kaydile, ayrıca arsasının da, aynı tarihte, temliken satılmasına karar verilmiştir. (K. No: 78).

40. — **Hoca Bâlî mescidi** : Bostan-pazarındaki mescidin arsası, yine 78 numaralı kararla temlik edilmek üzere satılığa çıkarılmış; 84 numaralı kararla 3 Teşrinievvel 1940 ta metre murabbaı 50 kuruştan **Fehmi Ünsalan**'a satılmıştır. Bu camiin mülkiyyeti satılmak üzere verilen karar, Balaban Paşa camii maddesindedir. İhâle kararı da şudur :

Kunduk Osman camii arsası	Kunduk Os. mah.	No. 64	Muh 150	İh. b. 160
Hoca Bâlî	»	»	Hoca Bâlî	»	No. 69	Muh 100	İh. b. 125

22.I.1948 tarih ve 3 No.lı kararla müzayedeleri açık arttırma suretile satılmalarına karar verilen yukarıda yazılı iki arsanın hizalrında yazılı mikdrlarla talippleri üzerinde kalmış ..... ve ihalelerine oy birliğile karar verildi. 23.2.948 (K. No: 6)

41. — **Hoca İlyas camii** : Yelli-burgaz caddesinde Hicrî 982 de inşâ edilen bu camiin arsası, metre murabbaı 10 kuruştan 95 numaralı kararla 11 Kânunusani 1940 ta *Fethi Alaca*'ya satılmıştır.

42. — **İbrahim Bey (Gazi-) mescidi** : Abacılarbaşında idi. 70 liraya satılmıştır.

43. — **İbrahim Paşa camii** : Buçuk-tepe'dedir. Bânisi, Fâtih vüzerâsından olup cami haziresinde medfundur. *«cami-i İbrahim Paşanın son cemâat mahalli enkazının satılması»* hakkında 6 Teşnisani 1936 da 36 numaralı karar verilmiş; 45 numaralı kararla 23 Teşrinisani 1936 da *«97 liraya Tabakkanede Çukur sokakta 7 numarada sakin* **Salih oğlu Mü'min**'*e satılmıştır.» 13 Mayıs 1938 de «cami-i İbrahim Paşa, 425 lira bedel-i ihale ile satılmak üzere ilânı»* hakkında 29 numaralı karar verilmiş; 30 Mayıs 1938 de 37 numaralı kararla Sabuni mahallesinden **Nesim oğlu eski keresteci Mişon**'a 450 liraya satılmıştır. 27 Mart 1939 da arsasının temliken (1. Abdurrahman camii maddesine bk.) 20 Şubat 1940 ta da minâresinin satılmasına karar verilmiştir. (K. No: 4, 7, 11).

44. — **Kadı camii** : Bânisi, H. 936 da vefat eden Edirne kadısı Bedreddin Mahmud Efendidir. Arsası, 7 Şubat 1942 de 66 numaralı kararla **Ahmed Büyükzağra**'ya satılmıştır.

45. Kadıasker Esad Paşa camii : Rüstem Paşa kervansarayının arkasında idi. Şimdi yeri bile belli değildir. Mülkiyetinin satılması için verilen karar, Balaban Paşa camii maddesinde yazılıdır.

46. Kara-bulut camii : Bânisi Karabulut İbrahim bey'dir. Kıyık'dadır. 31 Mart 1932 ve 25 Nisan 1932 tarihli, 302 ve 309 numaralı kararlarla müzayedeye çıkarılan enkazı, muhammen bedelinin yirmi lira fazlasıyla 14 Mayıs 1932 de **Mustafa Efendi**'ye yüz elli liraya satılmıştır (Karar No. 617) . Arsası, 78 numaralı kararla 28 Eylûl 1940 ta müzayedeye konmuştur.

47. Karaca Ahmed camii : Bânisi, Zeyrek-zâde Ahmed Efendi'dir. Yıkılmış olan bu camiin arsası, yine ayni tarihte satılığa çıkarılmıştır.

48. Kâtib-i Cev mescidi : Sanayi mektebi (Erkek San'at Enstitüsü) civarındadır. Hazîresindeki mezartaşlarından bir kaçı, 1945 te mevcuttu. Ayni tarihte arsa sı, müzayedeye konmuştur.

49. Kavaklı mescidi : Bânisi Hadım Şihabeddin Paşa, Saraçhane köprüsünün de bânisidir. Sezâî Gülşenî dergâhının kıblesindedir. « **Nehirlerin tuğyanından dolayı içlerine su dolan ve yıkılan kadro harici harab Kavaklı ahşâb mescidle bitişiğindeki iki bâb meşrûta enkazının satılmasına** » 7. Şubat 1935 tarihinde karar verilmiştir. (K. No: 13) . Bir defasında arsasr 20, bir refasında enkazı 270 liraya satılmıştır.

50. — **Kazaz Salih mescidi (Görece camii)**: Evvelce yıkılmış olan *de Görece camii enkazının mahallinde kaimen satılması* » hakkında 3 Mayıs 1928 tarihinde 718 numaralı karar verilmiş; 746 numaralı kararla 23 Mayıs 1928 de 170 liraya *keresteci Nesim oğlu Mişon'a* satılmıştır. Arsası, 78 numaralı kararla 28 eylûl 1940 da mülkiyeti satılmak üzere arttırmaya konmuştur.

51. — **Keçeci Hacı Ahmed Ef. camii** : *Tabakhane'de Keçeci Hacı Ahmed Efendi camii'nin enkazının mahallinde kaimen satılması, hakkında* » 21 teşrinisani 1927 de 606 numaralı karar verilmiş ve 619 numaralı kararla 10 kânunuevvel 1927 de 160 liraya satılmıştır.

52. — **Kışla camii (Piyade kışlası=Yanık-kışla=Mahmudiye camii)**: 17 teşrinievvel 1933 de satılması hakkında 102 numaralı karar verilmiş; 16 teşrinisani 1933 te 116 numaralı kararla 790 liraya *Hapishane İnşaat müdürü Kâzım Bey*'e satılmıştır. 24 kânunusani 1935 te 6 numaralı kararla *« Yanık-kışla içinde geçen sene satılan Mahmudiye camii'nin minaresi taşları* » satılığa çıkarılmıştır.

MSGSÜ Açık Bilim Sanat Arşivi

53. — **Kiremidci Hacı Halil mescidi:** Saraçhane-başı'nda Tekke-kapu'daki mescid evkaf müdürü Sadri Bey zamanında yıktırılmış; arsası, 28 eylûl 1940 ta 78 numaralı kararla mülkiyeti satılmak üzere arttırmaya konmuştur.

54. — **Kunduk Osman mescidi :** Kiriş-hane'dedir. 27.III.1930 da, *« son cemaat mahalli»* nin satılması hakkında 218 numaralı karar verilmiş; 233 numaralı kararla 17 nisan 1930 da *« Kunduk Osman camii enkazı »* 21 liraya *Keresteci Hasan oğlu Mehmed*'e satılmıştır. 9 teşrinievvel 1934 ve 12.X.1935 tarihlerinde cami taşlarının satılması hakkında 74, 81, 87 ve 85 numaralı kararlar verilmiş; 20 temmuz 1936 da, taşlar, metre mik'abı 51 kuruştan *eski keresteci Avram*'a satılmıştır. Mülkiyetinin satışına ait karar, Balaban Paşa camii maddesinde yazılıdır. Mülkiyetinin ihalesi kararı, Hoca Bali camii maddesindedir. Kunduk Osman mahallesinde 141 hayıd numaralı bir arsa da, muhammen bedelinden on lira fazlasıyle 160 lira mukailinde talibine satılmıştır. (K. No. 6 - 27 Şubat 1948)

55. — **Kösec Balaban mescidi:** Kurşunlu - furun'da şifa-Hamamı sokağında bulunan bu mescidin satılması hakkındaki karar sureti, 1. numaralı Abdurrahman camii maddesinde yazılıdır. Kösec Balaban camii, 5 Kânunusani 1940 ta 7 numaralı kararla 315 liraya satılmıştır.

56. — **Külâhdûz mescidi :** 1878 Moskof istilâsında yıktırılan bu mescid, Uzun - Kaldırım caddesinde olup Külâhdûz Ali Bey tarafından binâ edilmiştir. Arsası, 78 numaralı kararla 28 Eylûl 1940 ta temlîk tarikiyle satılığa çıkarılmıştır. Mülkiyetinin satılması için 22.I.1942 de 3 numaralı karar verilmiştir (bk. Balaban Paşa camii).

57. — **Kürd Hoca mescidi :** Süleymaniye Küçükpazarında bulunan bu harâb mescidin medresesi, 1919 da yıktırılmıştır. 19 Temmuz 1927 tarihinde cami *«enkazının müzayedeye vaz'ı»* hususunda 523 numaralı karar verilmiş; 533 numaralı kararla 30 Temmuz 1927 de 550 kuruş bedelle satılmıştır. Arsası, 78 numaralı kararla 28 Eylûl 1940 ta temlîken satılmak üzere müzayedeye konmuştur.

58. — **Mahmud Ağa camii :** Sarıca Paşa civarında H. 863 de inşa edilmiş olan bu cami, 25 Eylûl 1939 da 11 numaralı kararla 425 liraya *Rasim Dağlı*'ya satılmıştır.

59. — **Mehmed Ağa camii :** Has-furunda, İstanbul-yolu üzerinde İmam Hızır Fakîh-oğlu Mehmed Paşa tarafından H. 837 de bina edilen bu kubbeli harâb camiin taşlarının satılması hakkında 22 Haziran ve 1 Temmuz ve 2 Ağustos 1934 tarihlerinde 173, 186 ve 192 numaralı kararlar verilmiş; 16 Ağustos 1934 te 68 numaralı kararla beher metre mik'abı 52 kuruştan *Molla Mehmed oğlu Sami Efendi*'ye satılmıştır.

60 — **Meydan camii :** Arnavud-bayırı'ndaki camiin arsası, 28 Eylûl 1940 ta verilen 78 numaralı kararla temlîken satılığa çıkarılmıştır.

61. — **Mezid Bey** (Yeşilce) **camii :** Hadice Sultan Sarayı civarında H. 845 te bina olunan bu camiin satılması hakkında 17 Ağustos 1933 te 92 numaralı karar verilmiş ise de 25 Teşrinievvel 1933 te verilen 104 numaralı kararla *«Mezid Bey camiinin kendisine ve minâresine dokunulmamak şartıyle yalnız avlu duvarları taşları»* 50 liraya *çiçekçi Sezaî*'ye satılmıştır (*).

(*) Mezid Beyin camiine yakın ve Yeşilce namıyle ma'ruf musanna ve san'at tarihi bakımından pek mühim bir de hamamı vardı. Sahibi tarafından 1957 de Edirne Belediyesinin ruhsatiyle yıktırılmış, izi dahi kalmamıştır.

62. — **Nişancı Paşa camii** : Bânisi, Nişancı Mehmed Paşa'dır. Kıyık'tadır. Temliken satılması hakkındaki karar sûreti, (1. Abdurrahman camii) mddesinade münderictir. Cami, 5 Kânunusani 1940 ta 260 liraya satılmıştır.

63. — **Papas-oğlu mescidi** : Bânisi, Papas-oğlu Ali Hoca bin Abdullah'tır. (Vefatı, H. 905) kendisi ile oğulları İbrahim Çelebi (v. 903) ve İshak Çelebi (v. 909) ile şâhidesi kırılmış diğer bir zatın düz, nakışsız ve yazısız lâhid taşları ile baş ve ayak ucu şâhideleri mevcuddu (1945 te). 17 Ağustos 1933 te 92 numaralı kararla satılığa çıkarılmış; 10 Teşrinievvel 1933 te 71 liraya *Belediye memurlarından Emin Efendi*'ye satılmıştır. Arsası, 4 Teşrinisani 1940 ta 87 numaralı kerarla metre murabbaı 10 kuruştan *Şevki Evrensel*'e; 7 Şubat 1942 de de 66 numaralı kararla 75 liraya *Öğretmen Hüsnü Öge*'ye satılmıştır. *Bay ve bayan Öge*, bu camiin arsası üzerine ev yaptırmışlardır.

64. — **Parmaklı Mescid** : Yeni İmaret'te Hacı Kılavuz tarafından bina olunan bu camiin 2 evlek arsası, 29 Teşrinisani 1941 de 2 lira muhammen bedelle satılığa çıkarılmıştıtr .1945 te mescid arsası, tarla hâlinde idi. Hazîresinde 20 kadar mezartası vardı.

65. — **Rakkas Ali Bey camii (Tabutlu cami)** : Kanlıpınarda bina edilmiş olan bu camiin yerine sonradan *suvari ahırı* inşa olunmuştur. 7 Haziran 1938 de 41 numaralı kararla açık arttırmaya çıkarılan cami, 15 Eylûl 1938 de 60 numaralı kararla 355 liraya *tüccardan İrfanSağlam*'a satılmıştır. (10. Çanaklı cami maddesinde karar sureti münderictir; arsanın temlîken satılması hakkındaki karar sureti de, 1. Abdurrahman camii maddesindedir). Cami arsası, 25 Eylûl 1939 da 32 numaralı kararla 30 liraya satılmışsa da 28 Eylûl 1940 da 78 numaralı kararla temlîken satılmağ çıkarılmıştır.

Aşkın Aşkın Bilim Sanat Arşivi

66. **Sabûnî camii** : Bânisi, sabuncu Hacı Ali'dir. İstanbul yolu civarındadır. 1330 da yıktırılan bu kubbeli camiin arsası, 28 Eylûl 1940 ta 78 numaralı kararla temlîk edilmek üzere satılığa çıkarılmış; 13 Kânunusani 1941 de 1 numaralı kararla metre murabbaı 10 kuruştan *Halil oğlu Ülfet Ayas*'a satılmıştır.

67. — **Sabûnî mescidi** : Rüstem Paşa'dadır. Arsası, 78 numaralı kararla 28 Eylûl 1940 ta temlîk edilmek üzere satılığa çıkarılmıştır.

68. — **Sarı cami (Emir Şah camii)** : 12 Kânunusani 1926 da 4308 kuruşa tamir ettirilen bu cami hakkında 10 Nisan 1928 de 686 numaralı kaimen satılma kararı verilmiş; 30 Nisan 1928 713 numaralı kararla 131 liraya Tahmis'te *keresteci Ahmed oğlu Mustafa*'ya satılmıştır.

69. — **Saruca Paşa camii** : Hicrî dokuzuncu asrın ilk yarısı ortasında inşa edilen bu kubbeli sağlam cami, 27 Mart 1939 da temlîken satılmak üzere 5 numaralı karar verilmiş; bu karardan -her nedense- bilâhare vaz geçilmiştir. (Karar sureti, 1. Abdurrahman camii maddesindedir).

70. — **Sıkça Murad mescidi** : Paşakapusu caddesindeki cami, 29 Mart 1933 te 23 numaralı kararla satılığa çıkarılmıştır (bk. 107. Sezâî Efendi Tekkesi). 25 Nisan, 3 ve 14 Mayıs, 15 Haziran, 10 Temmuz 1933 tarihli ve 33, 35, 43, 63 ve 72 numaralı kararlarla tekrar tekrar müzayedeye çıkarılmış; nihayet 74 numaralı kararla elli lira elli kuruşa *düğmeci Yaşaya*'ya satılmıştır. Arsasının temlîken satılması hakkındaki karar sureti, (1. Abdurrahman camii) maddesindedir. Bu arsa, 28 Eylûl 1940 ta 78 numaralı kararla tekrar temlîk edilmek şartiyle satılığa çıkarılmış; 4 Teşrinisani 1940 ta 87 numaralı kararla metre murabbaı

20 kuruştan *Cemâl Köksal*'a satılmıştır. Arsayı evinin bahçesine ihlak ederken cami haziresinde mevcud mezartaşlarını, mumaileyh, duvar inşasında kullanmıştır.

71. — **Sinan Bey camii** : Sırık meydanında bulunan bu camiin diğer ismi *Ak mescid*dir. Temlîken satılması hakkındaki karar sureti, (10. Çanaklı cami) maddesindedir. 15 Eylûl 1938 de 60 numaralı kararla cami, 296 liraya *tüccardan İrfan Sağlam*'a satılmıştır. Arsasının temlîken satılması hakkındaki karar sureti, (1. Abdurrahman camii) maddesindedir.

72. — **Sitti Hatun camii** : Bâniyesi, Zenbilli Ali Efendinin kızıdır. 20 Temmuz 1934 te 74 numaralı kararla bu kubbeli camiin taşları; 28 Eylûl 1940 ta da 78 numaralı kararla arsası temlîk şartiyle satılığa çıkarılmıştır.

73. — **Sofu Bâyezid mescidi** : 8.X.1934 te 73 numaralı kararla «*Senelerdenberi metrûk ve harâb olan ahşab Sofu Bâyezid mescidinin bu kerre tamamen komşu evinin bahçesine yıkıldığı ve kalan bir kerpiç duvarının da tehlikeli bulunduğu mahallesi tarafından haber verilmiş ve Emniyet Müdürlüğünün 1.X.1934 tarihli müzekkeresi de bunu müeyyid bulunmuş olduğundan*» satılığa çıkarılmıştır. 10 Teşrinievvel 1934 te 75 numaralı kararla 31 liraya *eski keresteci Cafer*'e (*C. Çulpan*'a) satılmıştır. 1940 ta, arsası, 82 numaralı kararla müzayedeye konmuştur.

74. — **Şâh-melek camii** : Bânisi, Emir Musa'nın Vezir-i a'zamı Şâh-melek Paşa'dır. Tabakhâne civarındadır, mesciddir. (Kubbeli Şâh-melek Paşa camii, Mihâl köprüsü başındadır). Bu münderis(?) mescidin arsası 28 Eylûl 1940 ta 73 numaralı kararla mülkiyeti satılmak üzere müzayedeye konmuştur.

75. — **Şerbetdâr mescidi** : Bânisi, Rumeli Beylerbeyi Şerbetdâr Hamza Bey'dir. Göl mahallesindedir. Bu münderis mescid arsasının mülkiyeti satılmak üzere aynı karar verilmiştir.

76. — **Şeyh Muslihiddin camii** : Zeyni tekkesi olup sonradan camie tahvil olunmuştur. Harâbca olan cami, «enkaz» namiyle 639 numaralı kararla 23 Kânunusani 1928 de satılığ açıkarılmış; 649 numaralı kararla 13 Şubat 1928 de 70 lira bedelle satılmıştır.

77. — **Şeyh Şücâaddin camii** : Tabakhanededir. 332, 340, 345, 527, 605 numaralı kararlarla yapılan müzayedelerden sonra 10 Kânunuevvel 1931 de 96 numaralı kararla ve yirmi gün müddetle tekrar müzayedeye çıkarılan bu cami, 400 lira muhammen bedelinden yetmiş dört lira noksaniyle 31 Kânunuevvel 1931 de keresteci Nazlı Mehmed Efendi'ye satılmıştır (Karar No. 106). Arsanın mülkiyyeti 28 Eylûl 1940 ta 78 numaralı kararla satılığa çıkarılmıştır.

78. — **Şihabeddin Paşa camii** : Tek kubbeli, minareli ve kıymetli bir camidir. Hâlâ ayaktadır. Üstünden kurşunları alınıp harâbiye terkedilmiştir. Cami, henüz kurşunla örtülü ve hiç bir rahnesi yokken «arsa» diye satılığa çıkarılmıştır. Son defa mülkiyetinin satılması için verilen karar, yukarıda Balaban Paşa camii maddesine dercedilmiştir.

79. — **Taşlık camii** : Fatihin Sadrıazamı Mahmud Paşa evkafı zevâidiyle Mimar Koca Sinan tarafından inşa olunmuştur. 1942 de yıktırılmıştır. Müşkilâtla yıkılabilmiştir.

80. — **Temelsiz cami** : Bânisi, Ahî Hasan'dır. Tunca kenarında tabakhane

MSGSÜ Açık Bilim Sanat Arşivi

caddesindedir. 29 Teşrinisani 1341 (1925) de, 4 evleklik *«temelsiz cami avlusu bahçesi»*, 49 liraya (19 lira bedelle) satılığa çıkarılmıştır. 9 Nisan 1927 de 400 metre murabbaı avlusunun kiraya verilmesine karar verilmiş (No: 413)! 28 Mayıs 1927 de 479 numaralı kararla *«bir evlek arsası»* kiraya verilmiştir. 14 Haziran 1927 de *«Temelsiz cami enkazının mühendis raporu mucibince kaimen satılması»* hakkında 495 numaralı karar sâdır olmuş; 4 Temmuz 1927 de 515 numaralı kararla *keresteci tatar Cafer (Çolpan)* a 345 liraya satılmıştır. 8 Eylûl 1940 ta minaresinin taşları satılmak üzere 17 numaralı karar verilmiştir.

81. — **Tiftin Ağa camii** : Yeni-tophane caddesindeki camiin temlîken satılması hakkındaki karar sureti, (1. Abdurrahman camii) maddesindedir. Cami, 25 Eülûl 1939 da 11 numaralı kararla *marangoz Şihab*'a 50 lira bedelle satılmıştır. Arsası, 28 Eylûl 1940 tarihli 78 numaralı kararla temlîken satılmak üzere müzayedeye konmuş; mülkiyeti, 50 liraya satılmıştır.

82. — **Umur Bey camii** : Bânisi, Timurtaş Paşa-zâde Umur Beydir. *Tiridbaba camii* namiyle ma'rûftur. 28 Ağustos 1937 de, enkazının satılması hakkında 108 numaralı karar sadır olmuş; 14 Eylûl 1937 de *«tasnif harici camilerden olup harab ve tehlikeli surette mâil-i inhidâm olduğu Nafia mühendisliğinin raporuna ve Âbidat Nizamnamesine tevfikan teşekkül eden hey'et tarafından tanzim kılınan karara müsteniden enkazı mahallinde kaimen satılmak üzere açık arttırmaya konulan Umur Bey mahallesinde kâin Umur Bey camii enkazı mahallinde icra kılınan açık arttırma neticesinde 210 lirada tâlibi Ayas Bey mahallesinden Hasan oğlu Ahmed uhdesinde tekarrür etmiş, fazlasına talip çıkmamış ve verilen bedel Komisyon'ca hadd-i lâyık görülmüş olmakla 14 Eylûl 1937 salı günü saat on altıda ihalesine karar» verilmiştir.* Arsası, 28 Eylûl 1940 ta 78 numaralı kararla temlîken satılığa çıkarılmış; 89 numaralı kararla 19 Kânunuevvel 1940 ta metre murabbaı 15 kuruştan *Receb-oğlu Mehmed Gerdek*'e satılmıştır.

83. — **Veled-i Veliyyüddin mescidi** : Bânisi, Veliyyüddin-zâde şair Ahmed Paşa'dır. Murâdiye'dedir. Arsasının temlîken satılması hakkındaki karar, (1. Abdurrahman camii) maddesinde münderictir. 17 Eylûl 1940 ta *«Su işleri müdüriyeti tarafından müteahhidine ihale olunan Bosna köyündeki su bendi için taşa ihtiyaç olduğu makam-ı Vilâyetten bildirilmiş olduğundan Dâye Hatun ve Veled-i Veliyyüddin camilerinin duvar taşlarının satılması»* hakkında 75 numaralı karar verilmiş; 19 Eylûl 1940 ta 76 numaralı kararla *müteahhid Mehmed Ökter*'e 70 liraya satılmıştır.

84. — **Vize Çelebi camii** : Uzun-kaldırım caddesindedir. Hazîresi de yok edilmiştir. Bânisi, Vizeli Muhyiddin Çelebidir. Camiin temlîken satılması hakkındaki karar sureti, (1. Abdurrahman camii) maddesindedir. 1942 de 29 numaralı kararla 225 liraya Yeni sinema karşısında *keresteci Ali-oğlu Hasan Özveren*'e satılmıştır.

85. — **Yahşî Fakîh camii** : Balık-pazarı caddesindedir (Osmaniye caddesi). Arsası, 28 Eülûl 1940 ta 78 numaralı kararla temlîk edilmek üzere satılığa çıkarılmıştır.

86. — **Yancıkcı Şahin camii** : Bânisi, Yancıkcı Şahin Ali Ağa'dır. Evvelki maddedeki kararla satılığa çıkarılmış; 6 Kânunusani 1940 ta 86 numaralı kararla, arsası, metre murabbaı 10 kuruştan *Salâhaddin Demirbileğe* satılmıştır. Arsa üzerine 1944 te ev inşa edilmiştir. Evin hayatı önünde sağ köşede minare-

nin temeli durmaktadır. Evin batısında diğer bir evin doğu duvarında (Yancıkçı Şahin Ali bin Ali'nin mezarı ve duvarının temelinde şâhidesi mevcuddur.

87. — **Vavlı cami** : Mülkiyeti satılan camilerdendir (bk. Balaban Paşa c.)

88. — **Yaya Timurtaş (Demirtaş = Demirdeş) mescidi** : Hazîresindeki mezar taşlarından eser kalmamıştır. 27 Mart 1939 tarihinde satılmasına karar verilmiş; 35 sayılı kararla 25 Teşrinievvel 1939 da 300 liraya Ağa mahallesinden *Ali oğlu Keresteci Mehmed*'e satılmıştır (1. Abdurrahman camii, 5 numaralı satış kararına bakıla). 120 lira muhammen bedelle mülkiyeti satılığa çıkarılan bu cami, 27 Şubat 1948 de 130 liraya talibine satılmıştır (Karar No. 7).

89. — **Zağanoz Paşa (Subaşı) camii**: Sıkça Murad mahallesinde, Hükûmet binasının avlusunda idi. 1939 da mülkiyeti 50 liraya satılmıştır.

90. — **Taş-odalar mescidi (Zehr-i mâr camii)** : Bânisi, Zehr-i mâr Mehmed Bey bin Ahmed'dir. 87 numaralı ve 28 Eylûl 1940 tarihli kararla temlik edilmek üzere satılığa çıkarılmıştır. Hazîresinin pencereli duvarları kısmen durmaktadır; mezar taşları mevcud ve perişandır (1945 te). (bk. 111).

91. — **Zen-i Firuz camii** : Mülkiyeti satılan camilerdendir (bk. Balaban Paşa camii) 10 No.lı kararla 101 liraya Cemal Kuman'a satılmıştır. (6 Haziran 1948).

92. — **Zen-i İbrahim Paşa camii** : Kıyık'ta Atlar-çeşmesindedir. Bâniyesi, İbrahim Paşa zevcesi Hondi Hatundur. Arsasının satılması hakkındaki karar, (1. Abdurrahman camii) maddesinde münderictir. 25 Eylûl 1939 da 32 numaralı kararla 220 liraya satılmıştır.

93. — **Zen-i Saruca Paşa (Şekerci) camii** : Kirişhane'de Damad çeşmesi sokağındadır. 1931 de yıktırılmıştır. Minaresinin temelinden bir parça kalmıştır. 12 Nisan, 7 ve 17 Mayıs 1931 tarihlerinden sonra 103 numaralı kararla 18 Mayıs 1931 de tekrar açık arttırmaya çıkarılan bu cami ve minaresi, muhammen bedelinden otuz beş buçuk lira fazlasıyle talibi *Keresteci Mehmed Efendi*'ye 8 Haziran 1931 tarihinde 180 numaralı kararla 206 liraya satılmıştır. 28 Eylûl 1940 ta 78 numaralı kararla temlik edilmek üzere satılığa çıkarılmıştır. Şimdi, ev bahçesidir.

[Damad çeşmesi sokağının karşısında, Kirişhane caddesi ile Tunca nehri arasında 1942 de inşa edilen Vilâyet Aygır deposunun duvarlarında müdevver ve düz mezartaşları görülmektedir. Bu taşlar, Ayşe Kadın, Uzunkaldırım mezarlık ve hazîrelerinden sökülen taşlardır.]

94. — **Koğacılar medresesi** : «*Fındık Fakîh mahallesnide harâb medrese enkazının satılması hakkında*» 25 Şubat 1928 de 661 numaralı karar verilmiştir.

95. — **İsmi yazılı olmıyan bir camii**in satılması hakkında 14 Mayıs 1933 te 43 numaralı karar verilmiş; 56 numaralı kararla *Jak*'a satılmıştır.

97. — **Bostan-pazarında (.....) camii** enkazının satılmasına 15 Temmuz 1933 te karar verilmiş (Numara 63, 72); 74 numaralı kararla 20 Temmuz 1933 te 56.50 liraya *dökmeci Yaşaya*'ya satılmıştır.

97. — **Kafes-kapu caddesindeki cami (Hoca Ömer camii** olacak) avlusunda mevcut 9000 tuğlanın satılmasına 25 Temmuz 1934 te karar verilmiş (No: 63); 16 Ağustos 1934 te 67 numaralı kararla 1000 tanesi 650 kuruşa *Molla Mehmed oğlu Sami Efendi*'ye satılmıştır.

98. — **Şihabeddin Paşa mescidi** : Saraçhane köprüsü caddesinde, Fil hamamı civarındadır. 66 numaralı kararla 7 Şubat 1942 de *«Şihabeddin mahallesinde arsa»* diye *Mustafa Tigin*'e satılan arsa, bu mescidin yeri oasa gerektir.

99. — *«Eskici Hamza mahallesinde hedm edilen Eskici Hamza mescidine âid bir adet su hazinesinin satılması»* hakkında 12 Ağustos 1928 de 796 numaralı karar verilmiş; 1 Eylûl 1928 de 806 numaralı kararla 5 liraya Bevvâb Sinan mahallesinden *Hadice Hanım*'a satılmıştır.

100. — Sıkça - Murad'da imam evi avlusundaki *su hazinesi*nin satılmasına 4 Mayıs 1930 da karar verilmiş (No. 247); 261 numaralı kararla 29 Mayıs 1930 da *«su hazinesi emlâk-i milliyyeden olmağla müzayededen ref»* edilmiştir.

101. — 4 evlek **Sultan Bâyezîd camii** anbarı avlusu 20, **Sultan Bâyezîd Bîmârhânesi avlusu** 25, **Süleymaniye camii** avlusu 25, Tabakhanede **Şeyh Hâmid Efendi tekkesi bahçesi** 15, Sultan Bâyezîd camii önünde Tunca kenarında tarla 35 lira bedelle satılığa çıkarılmalarına 29 Teşrinisani 1941 de karar verilmiştir.

102. — **Atîk Ali Paşa tekkesi** : Bu sağlam tekkenin satılması için 6 Mart 27 Mart ve 10 Nisan 1933 tarihlerinde 17, 22 ve 26 numaralı nararlar verilmiş; 41 numaralı kararla 29 liraya *eski keresteci Cafer (Çolpan)* a 11 Mayıs 1933 te satılmıştır.

103. — **Güzelce Baba tekkesi** : 27 Eylûl 1926 da 100 lira bedel-i muhammen ile satılığa çıkarılmasına karar verilmiş; 17 Teşrinievvel 1926 da 258 numaralı kararla ve 146 lira bedelle ihalesi icra edilmiştir. Satış kararı (No. 258) : 27 Eylûl 1926 tarih ve 255 numaralı kararla müzayedeye konulan Muradiye mahallesinde münhedim İbrahim Ecel tekkesile Güzelce Baba mahallesinde Güzelce Baba tekkesinin enkazı hizalarında muharrer bedelât ile talipleri uhdesinde tekarrür etmiş ve bedelât-ı mezkûre hadd-i lâyık görülmüş olmağla talipleri uhdesine ihalesine karar verildi.

104. — **Kaplan tekkesi** : 168 numaralı kararla 30 Kânunuevvel 1929 da *«Hazînedâr Sinan Bey'de tekke enkazı»* tavsifile satılığa çıkarılmış; 185 numaralı kararla bu bina 272 liraya 20 Kânunusani 1930 da *Mişon*'a satılmıştır.

105. — **İbrahim Ecel tekkesi** : 255 numaralı karar ve 150 lira muhammen bedelle 27 Eylûl 1926 da satışa çıkarılmış; 17 Teşrinievvel 1926 da 215 liraya satılmıştır. (99. Güzelce Baba tekkesine bakıla).

106. — **Kabûli tekkesi** : Hazînedâr Sinan Bey mahallesindedir. 218 numaralı kararla 27 Mart 1930 da satılığa çıkarılmış, 232 numaralı kararla 17 Nisan 1930 da 66 liraya *Hasan-oğlu topal Mehmed*'e satılmıştır.

107. — **Mestcizâde tekkesi** : Beylerbeyi medresesi karşısındaki tekke ve müştemilâtı ile hanenin 175 + 50 lira muhammen bedelle müzayedeye konması için 31 Temmuz 1927 de 535 numaralı karar verilmiş; 20 Ağustos 1927 de 554 numaralı kararla 190 + 97 liraya ihâle olunmuştur.

108. — **Ömer Efendi tekkesi** : Molla Fahreddin mahallesindedir. 27 Teşrinievvel 1929 da satılması için 113 numaralı karar verilmiş; 131 numaralı kararla 16 Teşrinisani 1929 da (Debbağ) *tabak Ahmed*'e satılmıştır. 121 numaralı kararla 12 Mart 1931 perçembe günü de enkazı açık arttırmaya konmuştur. 300 lira muhammen bedel takdir edilmiş olan Tekke enkazı, 128 numaralı kararla 12 Mart 1931 de 395 liraya talibi *keresteci Ali*'ye satılmıştır.

109. — **Sa'diler tekkesi :** 13 Nisan 1929 da 9 numaralı kararla satılığa çıkarılmış; 12 numaralı kararla 28 Nisan 1929 da 300 liraya *keresteci Cafer Çolpan*'a ihale edilmiştir.

110. — **Salı tekkesi :** 27 Mart 1930 da satılması hakkında 218 numaralı karar verilmiş; 17 Nisan 1930 da 231 numaralı kararla 150 liraya *keresteci Cafer*'e satılmıştır. 51 numaralı kararla 23 Haziran 1934 te metre mik'abı 35 kuruştan müzayedeye konmuş; 16 Temmuz 1934 te metre mik'abı 35 kuruştan *Balık-pazarında bakkal (Belediye meclisi âzâsından) İbrahim (Tosun) a* satılmıştır.

111. — **Sezâî tekkesi :** Muahharen, kibar-ı meşâyih u şuarâdan olan ve şöhreti âfâkı tutan Şezâî Efendinin ismine izâfetle yâd edilen bu tekkenin ilk bânisi, Şah-melek'tir. Sonradan Gülşenî zâviyesi olmuştur. 29 Mart 1933 te satılmak üzere 23 numaralı kararla 311 liraya *eski keresseci İzak-oğlu Jak*'a satılmıştır. (Devamı, 118 inci maddededir.)

112. — **Şeyh Muslıhiddin tekkesi :** Horozlu-bayırdadır; «enkaz» ı 6 Haziran 1927 de 489 numaralı kararla ve 60 lira muhammen bedelle müzayedeye konmuş; 26 Haziran 1927 de 506 numaralı kararla 60 liraya tâlibine ihale olunmuştur.

113. — Mahmud Ağa mahallesinde *(Mahmud Ağa camii) imam meşrutası* satılmak üzere 27 Teşrinievvel 1929 da 113 numaralı karar verilmiş; 16 Teşrinisani 1929 da 131 numaralı kararla 13 liraya *İbrahim oğlu Osman*'a satılmıştır.

114. — 26 Mart 1936 da *«camilerden çıkma muhtelif eb'adda bazıları camlı çerçevelerin satılması»* için 128 numaralı karar verilmiş; 3 Nisan 1936 da *Gazi mektebi*ne 30 liraya satılmıştır.

MSGSÜ Açık Bilim Sanat Arşivi

115. — **Saruca Paşa mahallesindeki tekke :** 17 mart 1932 de 298 numaralı kararla ve 140 lira muhammen bedelle müazyedeye çıkarılmış, 151 liraya satılmıştır.

116. — **Zehrimâr camii (Taş odalar camii) :** Duvarı hakkındaki karar şudur: 135 numaralı kararla yirmi gün müddetle müzayedeye çıkarılan taşlar mahallinde bilmesaha elli metre mikâp olup beher metre mikâbına otuz kuruşta talibi *Hüseyin Efendi* uhdesinde tekarrür etmiş, başkaca tâlip zuhur etmemiş ve verilen bedel hadd-i lâyık görülmüş olmakla ihalesine karar verildi. 12.4.1931 (Karar No. 142). (83 No.lı Taş odalar camiine bakıla.)

117. — **Karga Baba türbesi :** Üsküfçü Hızır mahallesindedir. 141 numaralı kararla 4 Nisan 1931 tarihinde müzayedeye çıkarılmıştır.

118. — **Sezâî Efendi tekkesi :** Süleymaniye Küçükpazarındadır. Üç yüz lira muhammet bedelle müzayedeye çıkarılmıştır. 23 numaralı ve 23 Mart 1933 tarihli karar şudur : «Balâda cinsi, mevkii mukarrer tekke binası ve Sıkça Murad camii enkazı mahallerinde kaimen satılmak ve ihaleleri 24 Nisan 1933 tarihine musadif pazartesi günü saat on beşte icra kılınmak üzere yirmi gün müddetle müzayedeye vaz'ına karar verildi». Ihalesi hakkındaki 33 numaralı ve 25 Nisan 1933 tarihli karar da şöyledir : «23 numaralı kararla yirmi gün müddetle müzayedeye çıkarılan *Sezâi Efendi Tekkesi binası* ve *Sıkça Murad camii* enkazlarından *tekke enkazı*nın icra kılınan müzayedesinde üç yüz on bir lirada talibi *eski keresteci İsak oğlu Jak* uhdesinde tekarrür etmiş, fazlasıyle de tâlip zuhur etmemiş ve verilen bedel hadd-i lâyık görülmüş olmakla ihalesine ve diğer *cami enkazı*na tâlip çıkmadığından ihalesi 3 Mayıs 1933 tarihine musadif

çarşamba günü saat on beşte icra kılınmak üzere bir hafta müddetle temdidine karar verildi. 25 Nisan 1933 Reis : M. Esat) (1) Âzâ : A. Safâî, Hüsnü.

119. — Hâcegî ve Sevindik fakîh mahallerinde - biri Sebil, diğeri Tekke sokağındaki - *iki tekke arsası*, mülkiyetleri 225 ve 255 lira karşılığında taliplerine satılmıştır (Karar No. 5 - 16 Şubat 1948).

120. — Çoban Ali Dergâhı : Karabulut mahallesinde Zehrimâr yokuşunda idi. Arsası, 299 liraya satılmıştır.

Bu binalar ve arsalar, satılışlarını gazetelerdeki satış ilânları ile vesikaları tedkik edip tevsik edebildiklerimdir. Yoksa yok olan binaların mikdarı çok daha fazladır. Eski eserlerin ve âbidelerin muhafazası için verilen emirler, işte böyle tatbik edilmiştir.

TÜRBELER*

Edirneli Arab-zâde İlmî Efendi

Edrine şehrini bunca evliyâ
Kutb-ı âlemdir bulârın her biri
Bunların zikrini kıl vird-i zeban
Cân ü dilden sevdiler Peygamberi
Bunların zikrini kıl vird-i zeban
Biri Dörtkaya'da Şerbetkâr'dır (1)
Evliyâya server olmuşdur Kıyak (3)
Karaca Ahmed (4) cihana şâhdır
İtdi Helvacı Baba (5) Taşlığı câ
Oldu Güzelce (6) babalar ahseni
Hem-civarıdır anın Baba Şuca (7),
Râh-ı İslâmbol'a eylersen güzer
Cây idübdür mâ-tekaddem İlmiyâ
Üstümüzden gitmesün himmetleri
Hacı Bektaş-ı Veliyy-i Hayderî
Vâsıl-ı dergâh-ı Hak'dır her biri
Bâ'is-i rahmet ide ol Müste'ân
Anların kurbünde Üçler (2) vardır
Rahmetine Hakk'ın olmuşdur ehakk
Maksadı ancak anın Allah'dır
Halka kârı daima lûtf u sehâ
Kurb-ı Taşlık'da olurmuş medfeni
Şer' dayağından olur intifâ'
İste Eğlence Baba'mızdan (8) zafer

---

* Bâdî Ahmed Efendi. Rıyâz-ı Belde-i Edirne.

(1) Edirne'de Evkaf Müdürü idi. Eski eserlerin muhafazası için makaleler yazan Esat Serezli, bu zâttır.

(1) Barutluk mahallesinde Orta-karaağaç'ta Dörtkaya caddesindedir. Bâyezîd Halife Türbesi nâm yle ma'ruftur. Şerbetdar Hamza Bey, Fatih Sultan Mehmed zamanı ricâlinden olup bu türbe ile namına muzaf zâviyenin ve İstanbul yolundaki mescidin bânisidir. Şeyh Bâyeyzîd Zâviyesinin Şerbetdar Zâviyesile ve Bâyezîd Halifeyle alâkası olup olmadığı mechûldür.

(2) Ayni mahallede ve ayni mevki'de Kıyık(Kıyak) caddesinin sağ tarafındadır. Zâviyenin haziresindedir.

(3 Çokalcae mahallesinde Kıyık caddesinin solundadır. Kıyak Baba, zâviye olarak bina ettiği mescide bitişik türbesinde medfundur.

(4) Barutluk (eski Karaca - Ahmed) mahallesinde Karacae - Ahmed Türbesi sokağının sol tarafındadır. Karaca-Ahmed camiinin bânisi Zeyrek-zâde Ahmed Efendidir.

(5) Medrese-i Ali Bey (eski Derviş Âbî) mahallesinde Helvacı Baba sokağının sol tarafındadır. Aynı mahallede nâmına muzaf mescidin bânisidir.

(6) Şeyh Çelebi (eski Hafız Ahmed) mahallesinde Köprüce bayırı caddesinin sağında güzelce Ali Baba Tekkesi'nin Hazinesindeki türbesinde medfundur. Civarında H. 633 yılında Gelibolu'da vefat eden Güzelce (Cedid) Kasım Paşa'nın üstü kiremidle örtülü, taş minareli kâr-ı kadîm camii vardır.

(7) Şeyhî Çelebi (Zen-i İbrahim Paşa) mahallesinde Çukur-çeşme sokağının sol tarafındadır.

(8) Şeyhî Çelebi (eski Yancıkçı - Şahin)mahallesinde İstanbul yolunun sol cihetinde Ayşe-kadın camii civarındadır. Manzûmede Eğlence Baba diye mukayyedse de «Dinlence Baba» nâmiyle ma'ruftur. Çokalca mahallesindeki Üsküfçü Hızır mescidinin meşhûr ismi, Dinlence camiidir.

Hem-civarında yatur Balcı Baba (9)
Yatağan Babadan (10) alan himmeti
Bunlara hem-sâye olmuşdur dilâ
Hayderî Topçu Baba (12) oldu bülend
Balaban Baba'dan (13) alan himmeti
Kağacılar içredir Bahrî Baba (14)
Bunların kurbündedir Sakka Baba (16
Boyacı Baba (ki) (17) Ol meşhûrdur
Oldu Zindânî (18) erenler kümmeli
Türbesin Zindean idüp Ca'fer Baba (19)
Medfen-i Kanber Babadır (20) der-Hisar
Kal'a içinde olur Yunus Baba (21)
Evliya arslanıdır Kaplan Baba (22)
Gel Ağac-pazarına eyle güzer
Bi-duhan Baba (24) aceb sultandır
Cümleden biri Ebu-İshâk'dır (25)
Namı Ney-zen Baba'nın Bayram'dır (26)

Lezzetinden oldu âlem pür-safâ
Dâim ayağında bulur kısmeti
Yâreye merhem olan Mumyâ Baba (11)
Âlem içre halka eyler idi pend
Dünye vü ukbâda bulur izzeti
Âleme Mumcu Baba (15) vermiş zîyâ
Bâ'is-i rahmetdir ol merd-i Hudâ
Sıbgatu'l-lah ile Ol me'mûrdur
Himmet etmiş Hacı Bektaş-ı Veli
Himmetinden buldu mahbusan rehâ
Himmet etmiş Ana dilden Şeh-süvar
Himmetini eyleriz dâim recâ
Yelli-Burgaez'ı revadir itse câ
Âleme Ca'fer Baba (23) olmuş peder
Evliyâ içre azimü'ş-şândır
Himmetine cân ü dil müştâkdır
Halka kârı lûtf ile in'âmdır

---

(9) Abdurrahman - Külâhçı (eski Darüsseyâde) mahallesinde Uzunkaldırım caddesinin sağ tarafındadır.

(10) Abdurrahman - Ali Kuşî (eski Yeşilce) mahallesinde Uzunkaldırım'ın sağ tarafındadır.

(11) Abdurrahman - Vize Çelebi mahallesinde Uzunkaldırım caddesinin sağ tarafındadır. (Yatağan Baba, epiyce mesafeden sonra Mumya Baba, daha kısa bir mesafeyi müteakib de Balcı Baba türbeleri).

(12) Hoca İvaz mahallesinde Horozlu sokağının sağ cihetinde namına muzaf tekkesindeki türbesinde medfundur. (Bu tekke ile türbenin bulunduğu sâha, (hâlen Sanayi Mektebi marangozhanesidir).

(13) Fındık - Fakîh - Alemdâr (eski Balaban Paşa) mahallesinde Köprübaşı caddesinin sağ tarafındadır. Balaban Baba, İkinci Sultan Murad devri ricâlinden Balaban Paşadır. Yaptırdığı camiin hazîresinde medfundur.

(14) Fındık Fakîh mahallesinde ise de yeri öğrenilememiştir.

(15) Aynı mahallededir; yeri meçhûldür.

(16) Fındık Fakîh mahallesinde Buzhane caddesinin sol tarafındadır, çeşmeye bitişik evin bahçesindedir.

(17) Talât Paşa - Mercimek (eski Kunduk Osman) mahallesinde Karaağaç Çeşmesi sokağında sol taraftadır. Kunduk Osman mescidinin bitişiğindedir.

(18) Tahtakale (Tahte'l-kal'a) da Zindan sokağındadır. Zindana yakın Zindanî Mehmed Efendi Zâviyesi ile Ekmekçioğlu Ahmed Paşa (Tunca) köprüsü yanındaki şeyh Sinân Zâviyesine yakın Zindânî bahçesi vardır. İkinci Zâviyeye de tasarruf etmiş olan Zindanî Mehmed Efendi, 1040 ta ölüp Zindan altındaki Zâviyesine defnedildiğine göre Zindanî Baba'nın da bu zât olması melhûzdur.

(19) Tahtakale'de Zindan sokağındaki zindanda medfûn olduğu mervidir.

(20) Kale içinde Dilâverbey mahallesinde Kamber Baba sokağının sağ tarafındadır.

(21) Aynı mahallede Keçeciler kapusu sokağının sol tarafındadır.

(22) Hacı İl Bey-yelli Burgaz (eski Sitti Hatun) mahallesinde Ağaç-pazarı caddesinin sol tarafındadır. Tekkesindedir.

(23) Gazi Hoca mahallesinde Ağaç-pazarı caddesinin solundadır.

(24) Gazi Hoca-Molla Fahreddin mahallesinde Tütünsüz Tekkesi sokağının sol tarafındadır.

(Bu zât, şâir ve sipâhî Ahmed Ridvan Beydir; «Tütünsüz» ve «Bî-duhân» sıfatları ile ma'ruftur.

(25) Üç şerefeli'de Altûnî mahallesinde Ekmekçi Köylü Medresesi sokağının sol tarafındadır. İshak Baba namiyle meşhurdur.

(26) Abdurrahman-Süle Çelebi mahallesinde Kuyulu sokağın sol tarafındadır.

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ Atatürk Kitaplığı Açık Bilim Sanat Arşivi

Biri babanın dahi Timur'dur (27)
Çarhi kerdan itdi Çıkrıkçı Baba (28)
Toplu Baba (30) Bal-kabanı'nda olur
Tel takar züvvârına Telli Baba (31)
Kabrini ta'mir ider ise sezâ
Mahkeme hem-sâyesi Orman'dır (33)
Tekye-kapusundadır Turgut Baba (34)
Ser-firâz-ı evliyâ Nazar Baba (35)
Yıldırım'da mesken-i Osman Baba (36)
Kara-Baba'dır (37) aceb âli-cenâb
Semt-i Şeyhî Çelebi'den yâdgâr
Hazret-i Yahşî Kalender (39) ey püser
Bir dahî Seyyid Celâleddin (40) var
Karga Baba (41) aşk evinde açdı per
Bunları yâr itmek oldu sâniha
Yâ İlâhî Bunların hürmetine
Sad salât ü sad selâm eyle Hudâ

Medfen-i pâki Anın meşhûrdur
Edrine içindedir Mûsâ Baba (29)
Himmet isteyen anı anda ebulur
Meskenidir kurb-ı Sarıca Paşa
Mahkeme içindedir Haydar Baba (32)
Kabri anın ravza-i Rahman'dır
Anda bî-pervâ yatur ol pür-safâ
Cisr-i Mihal'i makarr itmiş Hudâ
Eyle züvvârına yâ Rabbî atâ
Himmetin alsa revadır seyh u şâbb
Başımız üzre Hilâlî Baba ((38) var
Cây-gâh itdi Hıdırlığı meğer
Kıldı Istanbul yolunda Ol karar
Eyledi Sultan Selim yanın makarr
Ruhları şâd ola oku Fâtiha
Âlemi gark eyle-gil rahmetine
Ol Resül ü âline subh u mesâ

Ağa (eski Tiftin Ağa) mahallesinde Çiçekli Mektep sokağında bina ettiği arab-zade Nakşî Dergâhı'nın hazîresinde medfun bulunan Arab-zâde İlmi Efendinin manzûmesinde zikrettiği 41 türbeden başka Edirne'de cami, mescid ve tekke hazîrelerinde, müstakil kabristanlarda ve muhtelif yerlerde -ruhâniyetlerinden istiâne edilen pek çok zevâtın kubbeli, kubbesiz, kârgir, hımış ve ahşâb- türbeleri vardı. Hacı İzzet Paşa'nınkine kadar inşa edilmiş olan bu türbelerin yüzde doksan-doksan beşi bu gün yoktur; bulundukları yerler, ya arsadır; yâhud üzerlerine bina inşa olunmuştur.

---

(27) Aynı mahallede imiş.
(28) Fındık Fakîh - Şerbetdâr Hamza mahallesinde Külhan sokağının sağ cihetindedir.
(29) Çokalca - Nişancı (eski Üsküfçü Hızır) mahallesinde Kıyak caddesinin sağ tarafında Hüseyin Paşa çeşmesinin bitişiğindedir.
(30) Balkapanı'nda Yediyolağzı caddesinin sol tarafındadır.
(31) Saruca Paşa mahallesinde Saruca Paşa camiinin doğu cihetinde olduğu tahmin edilmektedir.
(32) Kaleiçi'nde eski mahkemenin kapusu yanındaki çeşmenin üst yanındadır.
(33) Kaleiçi'nde Kuruçeşme sokağının sağ cihetindedir.
(34) Gülbahar Hatun - Dâye Hatun (Delikli kaya) mahallesinde Tekkekapu caddesinin sol tarafındadır.
(35) Bâyezid camiinin batısında Bimârhane civarındadır.
(36) Yıldırım camii civarında Tunca'ya yakın bir yerde imiş.
(37) Yıldırım'da Mustafa Paşa caddesi üzerindeki eski karakol binâsının ardında imiş.
(38) Yıldırım'da Hıdırlık tepesindedir.
(40) Şeyhî Çelebi - Yancıkçı Şahin mahallesinde İstanbul yolunda sağ taraftadır.
(41) Hasan Paşa - Kilerci Yakup (eski Hızır Ağa) mahallesinde Karga Baba Türbesi sokağında sağ taraftadır. Bu zât, Kargı Babadır.

Bu türbelerden bazıları şunlardır:

1. Çizmeci Şeyh Muslıhiddin Efendi Türbesi (42)
2. Muradiye Hatibi Şekmetî Mehmed Efendi Türbesi (43)
3. Koyun Baba Türbesi (44)
4. İznikli Mevlâna Işık Kasım Türbesi (45)
5. Hattat Şeyh İbrahim Ecel b. Ali Yazıcı Türbesi (46)
6. Tirid Baba Türbesi (47)
7. Seyyah Musa Baba Türbesi (48)
8. Sâdık Baba Türbesi (49)
9. Veli Dede Türbesi (50)
10. Şeyh Müsellim Efendi Türbesi (51)
11. Üsküfçü Hızır Türbesi (52)
12. Kabûlî Şeyh Mustafa Efendi Türbesi (53)
13. İslâhî Mehmed Efendi Türbesi (54)
14. Sarı Şeyh Mehmed Efendi Türbesi (55)
15. Tabaklar (Debbâğlar) imamı Şeyh Muslıhiddin Ef. Türbesi (56)
16. Tuğlalı Baba Türbesi(57)
17. Ömer Baba Türbesi (58)
18. Kesik Baş Mehmed Ef. Türbesi (59)
19. Kesik baş Baba Türbesi (60)

---

(42) Çokalca - Nişancı (eski Üsküfçü Hızır) mahallesinde Soğuk çeşme caddesinde bulunan Şâir Tîgî Beyin evini Uşşakî Tekkesine tahvil eden Muslıhiddin Efendi, tekkesine yakın türbesinde medfundur.

(43) Barutluk - Ortaçukur mahallesinde Hatib câmii sokağında binâ ettiği câmii yanındadır.

(44) Şerbetdâr Hamza - Mehmed Ağa (eski Kasab Abdülâziz) mahallesinde Altûnî-zâde sokağında Nakşî Koyun Baba Tekkesindeki Türbesinde medfundur.

(45) Yıldırım Sultan Bâyezid mahallesinde Çukur-Bakkal sokağının sağ cânibinde binâ ettiği taş mekteb (Yıldırım Mektebi) hazîresindeki türbesinde medfundur.

(46) Meydan (Eski Muradiye) mahallesinde Tekke sokağında bina ettiği Rifâî Tekkesi karşısındaki türbede medfundur.

(47) Meydan (eski Umur Bey) mahallesinde Murâdiye Küçük pazarı Menzil ahırı caddesinde Timurtaş Paşa oğlu Umur Beyin binâ ettiği câmi yanındadır. Ma'bed de, sonradan Tirid Baba'ya izafetle iştihar etmiştir.

(48) Mimar Sinan - İsâ Fakîh (Hacı Ömer) mahallesinde ismine muzaf tekke hazîresindedir. (Üzerine sonradan bir rum, çeşme yaptırmıştır)

(49) Talât Paşa - Mercimek (Hacı Mercimek) mahallesinde zâviye olarak binâ ettiği Ünnabî camii hazîresindeki türbesinde medfundur.

(50) Sabûnî (Sabuncu Hacı Halil) mahallesinde Gülşeni Veli Dede Tekkesi hazîresindeki türbesinde medfundur.

(51) Veli Dede Tekkesi Hazîresindeki türbesindedir.

(52) Çokalca - Nişancı (eski Üsküfçü Hızır) mahallesinde Eski Tophane caddesinin sağında ismine muzaf mescidin hazîresindedir. (Bu mescid'e Dinlence camii de derler).

(53) Meydan - Hazinedar Sinan Bey mahallesinde Kabûli Baba sokağında binâ ettiği Rifâî Dergâhı hazîresindedir.

(54) Gülbahar Hâtun - Mezid Bey (eski Selçuk Hâtun) mahallesinde Selçuk Hâtun camii sokağının sağındadır.

(55) Talât Paşa - Evliya Kasım Paşa (eski İmâret-i Mezid Bey) mahallesinde Taşmekteb sokağının solunda binâ ettiği mektebi hazîresindedir.

(56) Tabak (Debbâg) Hacı Halil - Şeyh Şücâaddin mahallesinde Şeyh Müslıhiddin Efendi sokağında kendi nâmiyle anılan Zeynî Tekkesinin Hazîresindedir. (Sonradan minâre ilâvesiyle câmie tahvil olunmuştur).

(57) Abdurrahman - Ali Kuşî (eski Yeşilce) mahallesinde Uzun Kaldırım caddesinin sağ tarafındadır.

(58) Gazi Hoca mahallesinde Ağaç-pazarı caddesinde Ömer Efendi Zâviyesi - Ömer Baba camii yanında, ve Bî-duhân Ahmed Bey Türbesi karşısında Sanayi Mektebi (Erkek San'at Enstitüsü) duvarları arasındadır.

(59) Üçşerefeli civarında Altûnî mahallesinde Çamaşırcı sokağının solundadır.

(60) Dârüsseyâde mahallesinde Uzunkaldırım caddesinde Fazlullah Paşa Türbesi kurbündedir.

Açık Bilim Sanat Arşivi

20. Fazlullah Paşa Türbesi ([61])
21. Şehid Abdi Baba Türbesi ([62])
22. Sivasî Şeyh Abdülâziz Efendi Türbesi ([63])
23. Huysuz Baba Türbesi ([64])
24. Şâir Hayâlî Bey Türbesi ([65])
25. Yediler Türbesi ([66])
26. Alemdar Hasan Baba Türbesi ([67])
27. Şeyh Şezâî Türbesci ([68])
28. Şeyh Âşık Türbesi ([69])
29. Sofu İlyas Baba Türbesi ([70])
30. Helvacı Baba Türbesi ([71])
31. Derviş Âbî Türbesi ([72])
32. Taraklı Baba Türbesi ([73])
33. Şeyh Ramazan Halife Türbesi ([74])
34. Hacı Alemüddin Türbesi ([75])
35. Seyyid Ali Türbesi ([76])
36. Himmet Dede Türbesi ([77])
37. Tavla Baba Türbesi ([78])
38. Karamânî Şeyh Ef. Türbesi ([79])
39. Dizdâr-zâde Ahmed Efendi Türbesi ([80])
40. Kastamonili Şeyh Halil Efendi Türbesi ([81])
41. Hekim-zâde Hattât Mehmed Efendi Türbesi ([82])
42. Saçlı İbrahim Efendi Türbesi ([83])
43. Nüve şeyh Üsküdârî Mustafa Efendi Türbesi ([84])

([61]) Darüsseyâde mahallesinde Darüsseyâde câmii hazîresindeki türbesinde medfundur. Buraya Seyyidler İmâreti denir.

([62]) Talât Paşa Mercimek (eski Kazzaz Salih) mahallesinde. Kazzaz Salih câmii sokağında bir evin bahçesindedir.

([63]) Saruca Paşa mahallesinde Çukurçeşme sokağında bina ettiği namına muzaf Halveti Dergâhındadır.

([64]) Abdurrahman - Vize Çelebi mahallesinde Uzunkaldırım caddesinin sağındadır.

([65]) Kirişhanede Vize Çelebi câmii hazîresindedir.

([66]) Hadım Firûz mahallesinde Kışla meydanı yolundadır.

([67]) Fındık Fakîh - Alemdar mahallesinde yemişçiler sokağında Alemdar camii hazîresindedir.

([68]) Meydan mahallesinde Süleymaniye Küçükpazarı caddesinde Gülşenî Sezâî dergâhındadır. İyi bakılmaktadır (Sene 1962).

([69]) Aynı Dergâktadır.

([70]) Umur Bey - (Sofu İlyas) mahallesinde Menzilahırı caddesinde binâ ettiği mescidi hazîresindedir.

([71]) Derviş Âbî mahallesinde Helvacı camii sokağında Helvacı Baba mescidi hazîresindedir.

([72]) Aynı sokağın sağ cânibindedir.

([73]) Eski cami'de Hurdacılar sokağındadır.

([74]) Gazi Hoca - Zincirlikuyu mahallesinde Alacaçeşme sokağında ismine muzâf tekkenin hazîresindedir.

([75]) Midhat Paşa - Mevlânâ Veliyyüddin mahallesinde Kulekapusu caddesinde Nakşî Hacı Alemüddin dergâhındadır.

([76]) Abdurrahman - Külâhcı (Külâhdûz) mahallesinde Uzunkaldırım caddesinin sol cânibindedir.

([77]) Fındık Fakîh mahallesinde Gülşenî Dergâhı sokağında Gülşenî Himmet Dede Tekkesindedir.

([78]) İmrahor İlyas Bey mahallesinde Menzil ahırı caddesinin sol cânibindedir.

([79]) Ârif Ağa mahallesinde Salı Tekkesi sokağında Uşşakî Salı Tekkesindedir.

([80]) Saruca Paşa - Kilerci Yakub (Hızır Ağa) mahallesinde eski Tophâne caddesinnde Celvetî Dizdâr-zâde Tekkesi karşısındadır.

([81]) Dizdar-zâde dergâhı kapusu karşısındadır.

([82]) Aynı dergâhın hazîresindedir.

([83]) Aynı dergâhın hazîresinde, Hekim-zâde Türbesi karşısındadır. (Dergâhın diğer ismi, Saçlı İbrahim Efendi Tekkesidir).

([84]) Gazi Hoca - Çavuş Bey (eski Hoca İvaz) mahallesinde Horozlu caddesinde Cerrahî Yeni Tekkededir.

MSGSU Açık Bilim Sanat Arşivi

44. Zeyrek-zâde Mevlânâ Keadı Rükneddin Türbesi ([85])
45. Şeyh İbrahim Efendi Türbesi ([86])
46. Cafer Baba Türbesi ([87])
47. Süle Çelebi b. Sinan Türbesi ([88])
48. Halvetî Şeyh Hacı Mustafa Efendi Türbesi ([89])
49. Şâir Sâgarî Kazzaz Ali Efendi Türbesi ([90])
50. Vezir İbrahim Paşa Türbesi ([91])
51. Ali Senâî Efendi Türbesi ([92])
52. Hekim Lârî Türbesi ([93])
53. Şair Salih Efendi Türbesi ([94])
54. Şeyh Hasan Efendi Türbesi ([95])
55. Şâir Ali Galib Türbesi ([96])
56. Şah Melek Paşa Türbesi ([97])
57. Hasan Paşa Türbesi ([98])
58. Sâdık Baba Türbesi ([99])
59. Şehzâdeler Türbesi ([100]) (Şehzâde Ahmed b. Sul. Mürâd-ı Sânî)
60. Şehzâdeler Türbesi ([101]) (Çelebi Hüseyin b. Sultan Murâd-ı Sânî, Orhan b. Murâd-ı Sânî, Rukiye bint-i Sultan Mustafâ-yı Sânî, Hadice bnt. S. Mustafâ-yı sânî, Ahmed b. S. Mustafâ-yı sânî, Mehmed b. Sultan Ahmed-i Sâlis, Selim b. S. Ah. sâlis, Zeyneb Sultan bnt. Sult. Ahmed-i sâlis)
61. Sultanlar Türbesi ([102]) (Hafsa Sultan bnt. Sult. Murâd-ı sânî, Ümmügülsüm bnt. Sult. Mustafâ-yı sânî)
62. Sâhib-i fetâvâ Müftü Ali Efendi Türbesi ([103])

([85]) Çavuş Bey mahallesinde Hamam sokağında sol cânibde binâ ettiği mektebinin avlusundadır.

([86]) Meydan - Karabulut mahallesinde Karabulut caeddesinde Uşşakî Pazar (Çoban Ali Efendi) Tekkesi hazîresindedir. (Tekke, aslen Tabak (Debbag) Hacı Ramazan câmiidir.

([87]) Malkoç mahallesinde Sarachane Köprüsü caddesinin sol cânibindedir.

([88]) Kirişhanede Tarla-Kapuda Süle Çelebi câmii hazîresindedir.

([89]) Aynı câmi hazîresindedir.

([90]) Ağa (Tiftin Ağa) mahallesinde Çiçekli mekteb sokağında arab-zâde mescidi hazîreindedir.

([91] Çokalca mahallesinde Çokalca camii sokağında İbrahim Paşa camii hazîresindedir.

([92]) Şihâbeddin Paşa (eski Hadım Balaban) mahallesinde Bahçe sokağındaki Sezâî Ef tekkesi hazîresindedir.

([93]) Lâleli camii nâmiyle ma'ruf ve ismine muzaf camiinin hazîresindedir.

([94]) Baba Timurtaş - Kuşçu Doğan (eski Yaya Timurtaş) mahallesinde Arpakervan sokağında Halvetî Mestçi-zâde tekkesi hazîresindedir.

([95]) Gülbahar Hâtun - Mezid Bey mahallesinde Hadice Sultan Sarayı sokağında sol cânibde Mezid Bey camii hazîresindedir. (Hasan Ef., Üsküdârî Şeyh Aziz Mahmud Hüdâî Efendinin torunudur.)

([96]) Üsküfçü Hızır mahallesinde Kıyık caddesinde Nakşi Germekaş (nâm-ı diğer Dersiâmzâde) tekkesi hazîresindedir.

([97]) Mihal Köprüsü civârında nâmına muzâf camiinin hazîresindedir.

([98]) Tunca kenârında Tatar Hanı mezarlığındadır. (İhmâl Paşa camiinin bânisi ve emîr Ahmed Bey Çelebinin oğludur.)

([99]) Tatar Hanı mezarlığında Darülhadis caddesindedir.

([100]) Yıldırım Bâyezîd câmii hazîresindedir

([101]) Dârülhadis camiinin kıblesindedir.

([102]) Yine aynı cami hazîresindedir.

([103]) Zehr-i mâr camii hazîresindedir. (Türbenin ampir üslûbu bir penceresi ile bu pencerenin bulunduğu taş duvardan bir kısmı kalmıştır. Pencerenin üstünde, yerden iki buçuk metre irtifa'da taşa gömülü mermerde sülüs ile, sâhib-fetâvâ Ali Efendi'nin 1103 tarihli kitâbesi mahkûktür.)

Ortadan kaldırılan mezarlıklardan bazıları

1. Bu Mezarlık, Ayşekadın semtinde İstanbul caddesi üezrinde idi. Parsellenmiş gibi, otuz iki kişi tarafından bir çok aksamı tasarruf edilmiş ve yollar açılmıştır. İşgal edilen sâhalar, numara ile gösterilmiştir. Bu günkü sahipleri ile işgal ettikleri sahaların mikdarı, aşağıdaki cetveldedir:

1.	Hasan	308 m²	17.	Uzun Ali	308 m²
2.	Zehra Ayat	«	18.	Hüseyin Paşa	»
3.	Ali Muça	»	19.	Arabacı Şaban	»
4.	Ali Koç - Hasan	«	20.	Karagöz Şaban	»
5.	Çoban Mehmed	»	21.	Âkif Silo	»
6.	Ahmed Yavuzçelik	»	22.	Topal Mehmed	»
7.	Karacaovalı Ahmed	»	23.	Mehmed Ali Bozel	»
8.	Çiziğin Mehmed	»	24.	Sâdullah Kereyen	»
9.	Süpürgeci Ahmed	»	25.	Mehmed Elbul	»
10.	Mehmed Cüce	277 m²	26.	Dalak Receb	»
11.	Kara İsmail	308 m²	27.	Ahmed Paşa	»
12.	Kayyum ?	»	28.	Karacaovalı Mustafa	»
13.	Şükrü İnce	»	29.	Ayşe Naçar	»
1b.	Receb İnce	»	30.	Balıkçı Receb	»
15.	Ali Osman Ağacıbüken	»	31.	Mahmud Sokal	»
16.	Salih	»	32.	Mehmed Ateşçi	»

Otuz iki kişi tarafından işgal edien mezarlıktan müfrez arâzi, cem'an 982500 m² dir.

2. Bu mezarlık, İstanbul yolundadır, 3569.00 m² dir.

3. Bu mezarlık da, aynı cadde üzerindedir, 12 kişi tarafından işgal edilmiştir. İşgal edilen sâhalar, numara ile gösterilmştr. İşgal edenlerle işgal ettikleri sahaların mikdarı, aşağıdaki cedveldedir.

1.	Mustafa Sivrikaya	332 m²	7.	Sabriye Bozacılar	332 m²
2.	Hasan Mali	»	8.	Ayşe Caymazlar	371 m²
3.	İbrahim Oğlu Mustafa	»	9.	Sepetçi Mehmed	»
4.	İbrahim Oğlu Halil	»	10.	İsmail Mehmed	»
5.	Arnavud İsmail	664 m²	11.	Küçük Ali	»
6.	Dul Hadîce	332 m²	12.	Süleyman Canıtez	»

İşgael edilen saha 4511.00 m² dir.

4. Bu mezarlık da, İstanbul yolundadır. 398.00 m² dir. Un fabrikası tarafından bir kısmı işgal olunmuştur.

5. Bu mezarlık da, aynı yol üzerindedir. 9260.00 m² dir.

6. Bu mezarlık da aynı yol üzerindedir. 125.00 m² dir.

7. Aynı yol üzerinde bulunan bu mezarlık 2745 m² dir. Bu mezarlığın kitabeli ve nakışlı veya düz taşlarını Teftiş'in Nuri sökerek Ayşekadın'da İstanbul caddesinde Elekçiler sokağındaki evi ile altındaki kahvehaneyi inşa ettirmiş; mezarlığı da, aynı mahallede oturaen Sâlim oğlu bakkal Mahmuda vermiş; o da, tarla yapmıştır.

8. İşgal edilen bu mezarlık sahası, Ayşekadın'da İstanbul caddesi üzerinde olup 792.00 m² dir. Bu sâha, civârındaki ev sahipleri tarafından çöp döküle döküle mezbele hâline getirilmiş, sonra da işgal edilmiştir.

9. 17559.00 m² olan bu mezarlık Ayşekadında İstanbul yolu üzerindedir.

10. Bu mezarlık, 25522.00 m² olup Ayşekadın semtinde İstanbul yolu üzerindedir. (1) numaralı saha, (12688.00) m² olup 1945 tarihinde taşlarındaen bir kısmı mevcuddu. (II) numaralı sâha, Sıddık oğlu Hasan tarafından işgal edilmiştir, 2834 m² dir.

11. Hacılar-ezanı'ndadır. Bu mezarlık, 2058.00 m² dir.

12. 435.00 m² olan bu mezarlık sâhası da, Hacılar-ezanındadır.

13. 210.00 m² olan bu mezarlık sâhası, Ayşe kadın semtinde Gübrelik denilen mevüi'dedir.

14. 458.00 m² olan bu mezarlık, Bostan-pazarı'nda Alemdar mektebi sokağındadır.

15. Küçük-helvacı deresi semtindeki bu mezarlık, 8445.00 m² dir. (I) numaralı sâha, 1945 te mezarlık olarak mevcuddu; (II) numaralı sâha, İspir oğlu veresesinin. (III) numaralı sâha, Hasköylü Mehmed'in işgalleri altında idi.

16. Bu mezarlık Kıyık'tadır, 11284.00 m² dir. (I) ve (II) numaralı sâhalar, 5507 m² olup Bulgar mezarlığına âid boş arsalardır. (I) ve (III) numaralı sâhalar, Bulgar mezarlığı olup 3229.00 m² dir. (IV) numaralı sâha Türk mezarlığı olup 2548.00 m² dir, Kıyıklı Hamdi tarafından işgal olunmuştur.

17. Bu mezarlık, Kirişhane'de Uzunkaldırım caddesindedir. 24266.00 m² dir. (I) numaralı sâha, 50.00 m² olup Rıza oğlu bahçevan Süleyman'ın, (II) numaralı sâha 1268.00 m² olup Polis Kabakçı Hasan'ın işgalleri altındadır. Mütebâki (III) numaralı sâha, 1945 tarihinde henüz işgale uğramamış olan mezarlıktır, 22948.00 m² dir.

MSGSÜ
Açık Bilim Sanat Arşivi

18. Bu mezarlık, Kirişhane'de Tarlakapu'dadır 9826.00 m² dir.

19. Bu mezarlık, Kirişhane'de Uzunkaldırım caddesindedir. 950.00 m² dir (II) numaraıl sâha, 21.00 m² olup Şerif Şanşükür tarafından işgal olunmuştur.

20. 8784.00 m² olan bu mezarlık, Yeşilce'dedir. (II) numaralı sâha, 7288.00 m² dir. Mehmed Umurveren tarafından işgal ve tarlasına ilhak olunmuştur.

21. Yeşilce'dedir. Bu hazîre, 33.00 m² dir.

22. 1107.00 m² olan bu mezarlık sâhası, Kirişhane'de Göl-mahallesi'ndedir. (II) numaralı sâha, bahçıvan Süleyman tarafından işgal olunmuştur, (669.0) m² dir.

Camiler, Türbeler ve Hazîrelerden örnekler

23. **Papasoğlu mescidi :** Bânisi, Papasoğlu Ali Efendidir. Turgud Bezirgân mahallesinde Duhânî Hurşid Efendi sokağındadır. Papasoğlu Ali Hoca bin Abdullah (vefatı 905) ile oğulları İshak Çelebi bin Ali Hoca (vefatı 909) ve İbrahim Çelebi bin Hoca Ali (vefatı 903) nin şâhidesi kırılmış; diğer bir zâtın düz, nakışsız ve yazısız lâhid taşları, baş ve ayak ucu şâhideleri mevcuddur. (1945 te) Camiin temel izlerinden bir kısmı ile minârenin yeri de görülmektedir. Camiin ve hazîresinin üstüne eşi ile birlikte ilkokul öğretmeni Bay Hüsnü Öge tarafından tuğla duvarlı bir ev yaptırılmıştır.

24. **Yancıkçı Şahin mescidi :** Bânisi, Yancıkçı Şahin Ali Ağadır, Şeyhî Çelebi - Yancıkçı Şahin mahallesinde Tüfenkçi Mehmed Ağa sokağındadır. Arsası üzerine 1944 te bir ev inşa olunmuştur. Evin hayatı önünde sağ köşede minârenin temeli durmaktadır. Bu evin batı tarafından diğer bir evin duvarı altında Ali bin Ali'nin (Yancıkçı Şahin'in) mezarı ve duvarın temelinde şâhidesi vardır.

25. **Zehr-i mâr camii :** Bânisi, Zehr-i mâr Mehmed Bey bin Ahmeddir. Cami, yıkılmıştır. Duvarların temel aksamı durmaktadır. Hazîresinin duvarları ve duvar pencereleri kısmen mevcuddur. Mezartaşları perişandır.

26. **Fazlullah Paşa tarafından bina olunan Dârüsseyâde camii hazîresinde bulunan türbe :** direkli, şebekeli olup üstü açıktı. 1939 da Trakya Müfettişi umumîsi General Kâzım Diriğin emriyle yıktırılmış, hazîrede medfun bulunan ulemâ ve müellifinin mezar taşları ile türbenin sütunları, Ayşekadın'da Ekmekçioğlu Ahmed Paşa kervansarayında ahırların inşâsî esnasında sarfedilmiştir. 1294 (1878) tarihindeki Rus istilâsında vuku bulan büyük tahribattan kurtulabilmiş olan mezar taşları, bu suretle tamamen ifnâ edilmiştir. Fazlullah Paşa Türbesinde medfun bulunan Tevkiî Mustafa Paşa (vefatı 1072) nin müdevver mermer şâhidesi ile âyât-ı kerime mahlûk üç mermer sandûka cidâri yere atılmış vaziyette durmaktadır (1945).

27. **Şeyh Muslıhihddin Eefndi camii :** Tabak Hacı Halil - Şeyh Şücâaddin mahallesindedir. Zeynî tekkesi iken bilâhare camie tahvil olunmuştur. Bir duvarı durmaktadır. İki duvarın da temele yakın aksamı kalmıştır. Doğu tarafındaki temelden bir iz dahi mevcud değildir.

28. **Medrese-i Ali Bey camii :** Bânisi, İbrahim bin Mustafadır. 904 te inşa edilmiştir. Temel izleri ile duvarlardan bazı aksam mevcuddur. Hazîresinde tek bir mezar yeri kalmıştır (1945).

29. **Mevlânâ Abdülkerim mektebi :** Bânisi, Fâtih devri ricâlindendir. Mektebden temel izi dahi kalmamıştır. Hazîresinde oğlu Hayâlî Abdülvahhâb ile yan yana medfun idiler. Hazîrenin Tavukçular Hanı sokağı dıl'ı üzerinde Reîsülküttâb Hasan Efendi çeşmesi vardır; 3.10 m. genişliğinde cebhesi olan bu çeşme, yüksek beşik kubbelidir (1945).

30. **Murâdiye hatibi Şekmetî Efendi türbesi :** Noktacı camii sokağındadır. Taş beşik kubbeli olup üstü çökmüştür. «Kız türbesi» nâmiyle de maruftur (1945).

31. **Koyun Baba türbesi :** Ahşabdır, harabdır (1945).

32. **Kesikbaş Baba türbesi :** Uzunkaldırımdadır. Muntazam yontulmuş taşlarla inşâ olunmuş, kubbeli bir türbedir (1945).

SATILAN VAKIF BİNALARIN MUHTASAR LİSTESİ

Satılan bina	Alan	Satış bedeli	Satıldığı tarih
Abdurrahman camii	Keresteci Ali oğlu Hasan Özveren	275 T.L.	Eylûl 1940
Alemdar C. minaresi, arsası	?	?	Ekim 1944
Ali Paşa mescidi arsası	Ahmed oğlu Ali Ertüfekçi	M² 20 kş.	Ocak 1941
Atik Ali Paşa tekkesi	Keresteci Cafer Çolpan	20 T.L.	Mayıs 1933
Arslanzâde türbesi	Edirne Maliyesi	44 »	Aralık 1947
Balaban Paşa camii	?	30 »	Ağust. 1926
Balaban Paşa camii arsası	Belediye Anbar memuru ve merkez tahsildarı Osman Türkkan	M² 23 kş.	Aralık 1940
Çanaklı cami	Eski keresteci Cafer Çolpan	400 T.L.	Eylûl 1938
Çanaklı cami arsası	Murad Kök	M² 20 kş.	Ekim 1940
Çoban Ali Dergâhı arsası	?	299 T.L.	?
Dâye Hatun camii	Müteahhid Mehmet Ökter	50 »	Eylûl 1940
Derviş Âbî mescidi	Eski keresteci Ali oğlu Mehmet	100 »	Kasım 1937
Eskici Hamza mescidi	Musevi Bohor	M² 25 kş.	Mart 1939
Eski. Ham. mes. Su hazinesi	Bevvab Sinan mah. Hatice Hanım	5 T.L.	Eylûl 1928

Açık Bilim Sanat Arşivi

Satılan bina	Alan	Satış bedeli	Satıldığı tarih
Esmahan Sultan camii	Keresteci Nazlı Mehmet	70 »	Hazir. 1928
Fanfan camii	Keresteci Hasan oğlu Mehmed	105 »	Nisan 1940
Fatma Sultan camii	Yarmacı İsmail Filibe	50 »	1938
Fenârî Hacı Ahmed E. camii	?	121 »	Aralık 1926
Fındık Fakîh camii	Eski keresteci Topal Mehmet	106 »	Şubat 1935
Fındık Fakîh camii arsası	Musevî Rupen	M² 20 kş.	Eylûl 1940
Gülbahar camii avlu duvarı	Çiçekçi Sezaî	65 »	Mart 1935
Gülbahar camii	Eski keresteci Cafer Çolpan	70 T.L.	Ekim 1933
Gülbahar camii bakıyesi	Sadeddin Sönmez	80 »	Eylûl 1940
Güzelce Baba tekkesi	?	146 »	Ekim 1926
Hâcegî camii	Beden Terbiyesi Başkanlığı	70 T.L.	Hazir. 1940
Hacı Alemüddin camii	Belediyece istimlâk	1000 »	Ağust. 1953
Hacı İslâm mescidi	?	230 T.L.	Aralık 1926
Hacı Mustafa mescidi arsası	?	satılmıştır	?
Hacı Safa mescidi	Mahkeme kararıyle Belediyeye intikal		?
Hadım Balaban camii	E. keresteci Hasan oğlu Mehmet	200 T.L.	Aralık 1928
Hadım Demirtaş camii	Elyazar oğlu Ruben Levi	420 »	Ocak 1928
Hafız Ahmed mescidi	Tüccardan İrfan Sağlam	275 »	Eylûl 1938
Hafız Ahmed mescidi arsası	Kunduracı Ferhad	20 »	Eylûl 1940
Hasan Paşa mescidi arsası	Mehmet Şakir	M² 50 kş.	Ekim 1940
Hayreddin camii arsası	Abdülâziz İşbilen	67,63 T.L.	Ekim 1947
Hazinedar Sinan Bey camii	İzak oğlu Yako	?	Ocak 1929
Hoca Bali mescidi	Fehmi Ünsalan	M² 50 kş.	Okim 1940
Hoca İlyas camii	Fethi Alaca	M² 10 kş.	Ocak 1940
Hoca Ömer camii 9000 tuğla	Molla Mehmed oğlu Sami	1000 i 650 »	Ağust. 1934
Gazi Mihal camii arsası	D S İ. ce İstimlâk	82.50 T.L.	Aralık 1958
İbrahim Ecel tekkesi	?	215 »	Ekim 1926
İbrahim Paşa camii	Nesim oğlu Es. keresteci Mişon	450 »	Mayıs 1938
Kabûlî tekkesi	Hasan oğlu Topal Mehmet	66 »	Nisan 1930
Kadı camii arsası	Ahmet Büyükzağra	?	Şubat 1942
Kavaklı camii arsası	Selim Büyükgöz	20 »	Aralık 1945
Kazaz Salih mescidi	Nesim oğlu Mişon	170 »	Mayıs 1928
Keçeci Hacı Ahmed Ef. mesc.	?	160 »	Aralık 1927
Konyalı camii		satılmıştır	?
Kunduk Osman mescidi	Es. keresteci Hasan oğlu Mehmet	21 T.L.	Nisan 1930
Kunduk Osman mesc. taşları	Eski keresteci Avram	M² 51 kş.	Temm. 1936
Kösec Balaban mescidi	?	315 T.L.	Ocak 1930
Kürd Hoca mescidi enkazı	?	5.50 »	Tem. 1947
Mahmud Ağa camii	Rasim Dağlı	425 »	Eylûl 1939
Mah. Ağa ca. İmam meşrûtası	İbrahim oğlu Osman	13 »	Ekim 1929
Mehmed Ağa camii taşları	Molla Mehmed oğlu Sami	M³ 52 kş.	Ağust. 1934
Mestçizâde tekkesi	?	190+97 T.L.	Ağust. 1927
Mezid Bey ca. avlu duvarları	Çiçekçi Sezaî	50 T.L.	Ekim 1933
Nişancı Paşa camii	?	260 »	Ocak 1940
Ömer Efendi tekkesi	Tabak Ahmet	?	Ekim 1929
Ömer Efendi tekkesi enkazı	Es. keresteci Ali	395 T.L.	Mart 1931
Papas oğlu mescidi	Belediye memuru Emin	71 »	Ekim 1933
Papas oğlu mescidi arsası	Şevki Evrensel	M² 10 kş.	Kasım 1940
Papas oğlu mescidi arsası	Öğretmen Hüsnü Öge	75 TL..	Şubat 1942
Putlu ca. = Rak. Ali B. ar.	Belediye el koymuştur		?
Rakkas Ali Bey ca. (Putlu c.)	Tüccardan İrfan Sağlam	355 T.L.	Eylûl 1938
Rakkas Ali Bey camii arsası	?	30 »	Eylûl 1939
Sabunî camii arsası	Halil oğlu Ülfet Ayas	M² 10 kş.	Ocak 1941
Sadîler tekkesi	Es. kerestеci Cafer Çolpan	300 T.L.	Nisan 1929
Salı Tekkesi	Es. kerestеci Cafer Çolpan	150 »	Nisan 1930
Sarı cami	Es. keresteci Ahmet oğlu Mustafa	131 »	Nisan 1928
Seyfeddin Bey mescidi	?	137 »	Şubat 1928

MSGSÜ Atatürk Bilim Sanat Arşivi

Satılan bina	Alan	Satış bedeli	Satıldığı tarih
Sezai tekkesi	Es. keresteci İzak oğlu Jak	311 »	Mart 1933
Sıkça Murad mescidi arsası	Cemal Göksal	M² 20 kş.	?
Sinan Bey camii	Tüccardan İrfan Sağlam	296 T.L.	Eylûl 1938
Sofu Bayezid mescidi	Es. keresteci Cafer Çolpan	31 «	Ekim 1934
Şemsi Paşa camii	?	satılmıştır	?
Şeyh Muslıhuddin c. enkazı	?	70 T.L.	Şubat 1928
Şeyh Muslıhuddin camii	?	60 «	Hazir. 1927
Şeyh Şücâaddin camii	Es. keresteci Nazlı Mehmet	326 »	Aralık 1931
Şeyh Şücâaddin ca. arsası	D S İ tarafından istimlâk	?	Aralık 1958
Şihabeddin Paşa mes. arsası	Mustafa Yetkin	?	Şubat 1942
Tabak Hacı Halil camii	Murat Kök	330 T.L.	Aralık 1928
Tabak Hacı Halil ca. arsası	D S İ tarafından istimlâk	?	Aralık 1958
Tarakçılar camii	Belediyece istimlâk	1500 T.L.	Kasım 1946
Temelsiz cami avlusu	Cafer Çolpan	345 T.L.	Tem. 1927
Temelsiz cami arsası	D S İ tarafından istimlâk	?	Aralık 1958
Tiftin Ağa camii	Marangoz Şehap	50 T.L.	Eylûl 1939
Topkapu camii arsası	Belediye el koymuştur	?	?
Umur Bey camii enkazı	Hasan oğlu Ahmet (Mehmet)	210 T.L.	Eylûl 1937
Umur Bey camii arsası	Recep oğlu Mehmet Gerdek	M² 15 kş.	Aralık 1940
Vavlı cami arsası	17 m² Belediye, 7.50 m² Rüstem İşgören tarafından işgal		
Veled-i Veliyyüddin mescidi duvarları	Mehmet Ökter	70 T.L.	Eylûl 1940
Vize Çelebi camii	Es. keres. Ali oğlu Hasan Özverim	225 »	1942
Yancıkçı Şahin camii arsası	Salâhaddin Demirbilek	M² 10 kş.	Ocak 1940
Yanık kışla camii	Hapishane İnşâât Md. Kâzım	790 T.L.	Kasım 1933
Yakub-ı kilârî camii arsası	Faik Durmuştur	252 »	Mayıs 1952
Yakut Paşa camii arsası	Fatma Çakanlar	?	Eylûl 1947
Yaya Timurtaş mescidi	Es. keresteci Ali oğlu Mehmed	300 T.L.	Ekim 1939
Yaya Timurtaş m. mülkiyeti	?	130 »	Şubat 1948
Zağanos Pş. (Subaşı) » »	?	50 »	1939
Zehrimâr camii taşları	Hüseyin Efendi	M² 30 kş.	Nisan 1931
Zen-i Firuz camii		satılmıştır	
Zen-i İbrahim Paşa camii	?	220 T.L.	Eylûl 1939
Zen-i Saruca Paşa	Es. keresteci Mehmed	206 »	Hazir. 1931
Cami ?	Jak	?	Mayıs 1933
Cami - Bostan Pazarında	Dökmeci Yaşaya	56.50 T.L.	Tem. 1933
Tekke - Hâcegî mahallesinde	?	225 »	Şubat 1948
Tekke - Saruca Paşa »	?	151 »	Mart 1932
Tekke - Sevindik Fakîh »	?	255 »	Şubat 1948
Camilerden çıkan levha çerçeveleri Gazi Mektebi		30 »	Nisan 1936

Vakıflar'daki Emval-i gayr-i menkule defterinden istinsah edilen kayıdlar, eksiktir.

Edirne Vakıflar Bölge Müdürlüğü
Emvâl-i gayr-i menkule defterindeki kayıtlara göre
— 1962 yılı sonlarında —

Bu defterde 123 madde halinde cami, mescid, türbe, Sinagon ve kilise ismi yazılı olarak görülmektedir. Halbuki bunlardan bir kısmı, ya aynen yâhud değişik isimlerle kaydedilmiş binalar veya o binaların arsalarıdır.

Bu kayıdlardaki isimlerle meşruhatlarının bir kısmı da, kısmen veya tamamen yanlıştır. Diğer sayfalardaki kayıdlarla karşılaştırılınca hakikat meydana çıkar.

43. ve 44. binalar, Havsadadır.

MSGSÜ Açık Bilim Sanat Arşivi

46., 47., 48. ve 49. binalar, sinagondur.

123. bina, kilisedir.

27., 29., 30., 50., 51., 52., 53., 54., 55., 56., 57., 58., 59. 60., 61., 62., 63., 64., 65., 66., 67., 68., 69., 70., 71., 72., 73., 74., 75., 76., 77., 79., 80., 81., 82., 83., 84., 85., 86., 87., 89., 90., 91., 92., 93., 94., 95., 96., 97., 98., 99., 100., 101., 102., 103., 104., 105., 106., 107., 108., 110., 111, 113., 114., 115., 116., 117., 118., 119., 120., 121., 122., binalardan bu gün hiç biri yoktur; Bunların bazıları mükerrerdir. Meselâ : 90 sayılı bina, 94 sayılı binadır.

9 sayılı cami, seddin içinde bırakılıp Tunca'nın sularına terkedilmiştir

12., 17., 24., 31., 32., 35., 36., 37., 38., 39., 40., 41., 42., 45. binalar, ya çökmeğe müheyya birer harabedir yâhud dört duvardan ibarettir.

Yukarıya müfredatını yazdığım 94 bina umumî yekûndan çıkarılınca geriye hâlen Edirnede ayakta duran ve tamir edilmekte olan 22 vakıf binanın mevcud olduğu görülür. Defterdeki kayıdlar aşağıdadır :

1. — Selimiye camii —Bânisi, II. Sultan Selim, 982
2. — Üç şerefeli — II. Sultan Murad, 851
3. — Eski cami — Çelebi Sultan Mehmed, 816
4. — Muradiye — II. Sultan Murad, 839
5. — Yıldırım — Yıldırım Sultan Bayezid, 802
6. — Yeni İmaret — II Sultan Bayezid, 893 Tıp medresesi, Dârüşşifâ, İmaret, Mumhane, Halâ
7. — Süleymaniye — Süleyman Paşa, 955
8. — Darülhadis — II .Sultan Murad, 838 .. 4295 m²
9. — Evliya Kasım Paşa — Kasım Paşa, 883
10. — Süle Çelebi — Tarlakapu'da, 967
11. — Kadı Bedreddin — 936
12. — Lârî Çelebi — 920
13. — Ayşe Kadın — Ayşe Sultan, 873
15. — Alaca cami — Bedevîzade Ahmed Bey, 905 — Yeni İmaret'te
15. — Sarı cami — Sofu Bayezid, 950 — Muradiye yolu'nda
16. — Defterdar — Mustafa Paşa, XVI. asrın ikinci yarısı
17. — Tekke-i Ali Paşa camii, **Kubbeli**, 1050 ? Pafta No. 46 **Kadro haricî** - Tapusu 383 Parsel 1
18 — Kıyık Baba
19. — **Karaağaç camii.** (Rum gazinosu iken sene 340 ta cami ittihaz edilmiştir)
20. — Kuşçu Doğan, **Kubbeli**
21. — Çakır Ağa — Saraçhanebaşındae
22. — Şeh Çelebi, **Kubbeli**, 982
23. — Gazi Mihal, 825
24. — Selçuk Hatun, 860
25. — Tanburacılar — Hacı Hüseyin bin Kemâl
26. — Sarıca Paşa, 837
27. — Hacı Alemüddin, 860 — Belediye'ce yol için istimlâk. 8.IX. 1953. 1000 lira
28. — Emir mescid — Emir Hasan
29. — Abdurrahman camii — Abdurrahman bin Seyyid Ali — 863 m². 275 liraya Hasan Özverim'e 3.VI.1942 tarihinde satılmıştır.
30. — Tarakçılar camii — Tarakçı Abdullah Efendi — Yediyol ağzı'nda — **Kubbeli** — 983 senesinde inşa edilmiştir. Edirne Belediyesi'nce asfalt cadde için 1500 liraya 1.XI.1946 da istimlâk olunmuştur.

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Bilim Sanat Arşivi

31. — Çokalca camii — Karayazıcı Hacı Ahmed Efendi
32. — Hıdır Ağa, 832 — **Kubbeli** . 426 m².
33. — Şâh Melek Paşa, 887 — 721 m²
34. — Sittî Sultan — Sittî Şâh Sultan — 2359 m²
35. — Ârif Ağa — 222 m²
36. — Yeşilce — Mezid Bey, 844 — 1265 m²
37. — İsmail Ağa, 985
38. — Yahya Bey — Şair Yahya Bey, 985 — 453 m²
39. — Gazi Hoca — Murad-ı sani, 835
40. — Timurtaş — Sefer Çelebi, 1000 — Mezarlığı var — Karaağaç'ta
41. — Vize Çelebi — Hayali Vize Çelebi — 380 m² — Hasan Özverim'e 225 liraya 3.VI.1942 de satılmıştır.
42. — Şihabeddin Paşa, 840 — 336 m²
43. — **Sokullu Mehmed Paşa camii, 974 — (Havsa'da)**
44. — **Hacı Süleyman mescidi — (Havsa'da)**
45. — Bîduhan Mehmed Bey camii — Tütüncü Abdüsselâm Ahmed Bey, 893 — **Kubbeli** . Türbedir. Hususî Muhasebe nâma tescil istemiyor. Netice ayrıca arzedilecektir.
46. — **Büyük Sinagon**
47. — **İkinci Sinagon**
48. — **Büyük Sinagon**
49. — **Büyük Sinagon**
50. — Şemsi Paşa camii arsası — Satılmıştır.
51. — Fındık Fakîh camii arsası — Satılmıştır.
52. — Konyalı camii arsası — İstanbul yolu'nda — Satılmıştır.
53. — Vavlı cami — Kadı Esad Paşa — 215,50 m² — Hâlen Mehmet Bey isticarındadır. İradı 200 lira; umumî kıymeti 1077.50 lira. — 1.) 17 m² İdareye haber vermeden Belediye yola kalbetmiştir 2.) 17 parsel sahibi Rüstem İşgören de 7.50 m² a tecavüz etmiştir. Hâlen 191 m² saha kalmıştır. — Satılmamıştır .
54. — İzzet Bey mescidi — Gülbahar — Harbiye Mektebi karşısı.
55. — Karaca Ahmed camii arsası — Kıyık'ta.
56. — Temelsiz cami arsası — Ahi Hasan — 178 m² — Devlet Su İşleri tarafından 18.XII.1958 de istimlâk edilmiştir.
57. — Şeyh Şücaaddin camii arsası — 2596 m² dan 279 m² kalmıştır. Devlet Su İşleri tarafından 18.XII.1958 tarihinde istimlâk olundu.
58. — Alemdar camii arsası — 890 m²
59. — Tabak (Debbag) Hacı Halil camii arsası — 579 m² D S İ. tarafından 63 m² 18.XII.1958 de istimlâk edilmiştir.
60. — Balaban Paşa camii arsası — Köprübaşı'nda
61. — Zen-i Firuz camii arsası — Satılmıştır.
62. — Kebeci Hacı Ahmed camii — 191 m² — Tabakhane'de
63. — Kunduk Osman camii arsası — Kirişhane'de — **Satılmıştır.**
64. — Hacı Mustafa mescidi arsası — Abdullah hamamı'nda — **Satılmıştır.**
65. — Seyfullah mescidi arsası — Süleymaniye Küçükpazarı'nde — **Satılmıştır.**
66. — Kürd Hoca camii arsası — 373.17 m²
67. — Yancıkçı Şahin camii arsası — **Satılmıştır.**
68. — Hacı Bâli camii arsası — Bostanpazarı'nda — **Satılmıştır.**
69. — Kazzaz Salih camii arsası

MSGSÜ Açık Bilim Sistemi Arşivi

70. — Gürcü Hoca camii — Hacı Mercimek mahallesinde.
71. — Hacı İslâm camii arsası — 515 m².
72. — Cedid Kasım Paşa camii arsası
73. — Sabunî camii arsası — 404 m² — Bu saha, kadastro görmüş; Vakıf namına böyle bir arsa kaydedilmiştir.
74. — Putlu cami arsası — Şihabeddin Paşa mahallesinde Belediye'ce vaz'-ı yed edilmiştir.
75. — Hayreddin camii arsası — Osmanlı Bankası sokağı'nda — 1351 m² — Abdülâziz İşbilen'e 4.X.1947 tarihinde 67,63 liraya satılmıştır.
76. — Karabulut camii arsası
77. — Kâtib-i Cev c. arsası — Sanayi Kışlası karşısında — 254.14 m².
78. — Gazi Hoca İlyas camii arsası — Demir Biga mahallesi Çavuş Bey yahut Ali Bey sokağı'nda — 577 m².
79. — Sitti Hatun camii arsası — Atpazarı'nda
80. — Topkapu camii arsası — Topkapu caddesi'nde — Belediye'ce vaz-ı yed edilmiştir.
81. — Esma Sultan camii arsası — At pazarı caddesinde
82.— Arpacı Hacı Hamza camii arsası— Süpürgeciler'de
83. — Çavuş Bey camii arsası — 799.55 m².
84. — Sıkça Murad camii arsası — Satılmıştır.
85. — Noktalı cami arsası — Kıyık'ta Orta çukur'da
86. — Papasoğlu camii arsası
87. — Sarı cami arsası — Yeni İmaret'te.
89. — Balaban camii arsası — Taşodalar'da — Hatice Sultan vakfı — 31.VII.1944 te 44,85 Liraya Osman Türkkan'a satılmıştır.
90. — Fetva Ali Efendi camii arsası — Meydanaltı Asmalı sokak'ta
91. — Gülbahar camii arsası
92. — Gülbahar camii arsası mükerrer
93. — Hazinedar Sinan Bey camii arsası
94. — Zehrimâr camii arsası — 564 m²
95. — Tirid Baba camii arsası — Satılmıştır.
96. — Meydan mescidi arsası — Vâkıfı Arnavud — 195 m².
98. — Fanfan camii arsası
98. — Berkuk Ağa camii arsası
99. — Kiremitçi Hacı Halil camii arsası
100. — Derviş Âbî camii arsası
101. — Şekerci Baba camii — Zen-i Saruca Paşa mahallesinde
102. — Kavaklı camii arsası
103. — Papasoğlu mescidi arsası — Kavaklı köprü'de — Satılmıştır.
104. — Seyyidler camii arsası — 798 m² — Uzunkaldırım İmaret çıkmazı'nda.
105. — Bürüncükçü camii arsası — Halk tarafından yeniden cami inşa edilmiştir — Kıyık'ta.
106. — Hacı Safa camii arsası — Sabunî mahallesi'nde — Mahkeme marifetiyle Belediye'ye intikal etmiştir.
107. — Köseç Balaban camii arsası — Ayşe Kadın camii sokağı'nda — Turgud Bezirgân vakfı — 798 m².
108. — Medrese-i Ali Bey camii arsası — 407 m²
109. — Darülhadis mezarlığı — 705 m² — Uşşakî Dergâhı — İbniarap mahallesi'nde

Açık Bilim Sanal Arşivi

110. — Kavaklı camii arsası — 105 m² Hafız Ahmed vakfı — Hacı İslâm mahallesi'nde
111. — Mehmed Ağa camii arsası — 290 m² — Mahkeme bayırı'nda.
112. — Gazi Mihal camii — 165 m² — D S İ tarafından istimlâk edilmiştir, 18.XII. 1958 — 82.50 Liraya.
113. — Halebi camii arsası — Kaleiçi'nde — 255 m².
114. — Zen-i İbrahim Paşa camii
115. — Rakkas Ali Bey camii
116. — Veled-i Veliyyüddin camii arsası — 174 m².
117. — Sinan Bey camii arsası
118. — Yakut Paşa camii arsası — Mevlânâ Veliyyüddin — 11.IX.1947 de Fatma Çakanlar'a satılmıştır.
119. — Gülşenî camii arsası — Sabunî mahallesi'nde — 497 m² — Hasan İşbaşaran isticarındadır.
120. — Yakub-ı kilârî camii — 147 m² — 27.V.1952 tarihli ve 24 sayılı kararla Faik Durmuştur adına 252 Lira bedelle satışı yapılmıştır.
121. — Arslanzade türbesi — Sabunî mahallesi'nde — 22.XII.1947 tarihinde 44 Liraya Edirne Maliyesine satılmıştır.
122. — Pastalcılar mescidi — Sabunî mahallesinde.
123. — **Bulgar Kilisesi — Ali Kuş mahallesinde.**

MSGSÜ
Açık Bilim Sanat Arşivi

VAKIF BİNALARIN MUHAFAZA VE TASFİYELERİ HAKKINDAKİ MUAMELELERDEN BİR KAÇ ÖRNEK

Yukarıdaki sayfalarda resmî vesika ve kayıdlara dayanan tasfiyelerin nasıl yapıldığını, hâlen mevcud binaların nasıl muhafaza edildiğini ve bu muhafaza ve bertaraf etmelerde ne türlü ilim ve san'at görüş ve ölçülerine, ne çeşid millî ve medenî duygulara ,ne gibi mâlî ve idârî düşüncelere(*) göre kıymet hükümleri verilip tatbikata geçildiğini aşağıdaki tahrirat, tezkere, rapor ve liste örneklerinden açıkça anlamak mümkündür.

Bu ifnâ ameliyesinde en büyük âmil, taleb üzerine mimar ve mühendislerce verilmiş olan fetvâlardan mürekkeb «fennî» raporlar ve kıymet hükümlerini vecîzeler halinde kat'iyetle bildiren listeler olmuştur. Bu raporlarla listeler, bize, ilmî mes'uliyetin zamanımızdaki mâna ve mahiyetini de öğretmektedir.

T. C.
EDİRNE VİLÂYETİ
Evkaf Müdürlüğü
Umumî 12473
Hususî 44

28/2/1934

Hülâsa : Tetkikat için bir fen memurunun gönderilmesi H.

MSGSÜ
Açık Bilim Sanat Arşivi

Umum Evkaf Müdürlüğü canibi âlisine

12438/31 sayılı ve 19 şubat 1934 günlü arizama zeyldir.

Muhafazasına itina edilmekte olduğunu arzettiğim mebanii vakfiye arasında tarihî ve mimarî kıymeti haiz bir takım şah-eserler vardır ki bunlar bakımsızlık ve ihmâl yüzünden pek fena bir hale gelmiş ve tamir görmezse muhafazalarına imkân kalmamıştır.

Selimiye ittisalinde kâin büyük Sinanın tarihî arastasının kurşunları, emsaline nadir tesadüf olunan Üç şerefeli medreselerinin kurşunları, çok kıymetli ve tarihî bir cami olan Mahmud Paşai veli camiinin kurşunları, Bayezid camiini bir hâle gibi ihata eden tıbbiye, mumhane, imaret ve darüşşifanın kurşunları zaman zaman ve bilhassa üç sene evvel **heyeti fenniyenin ve Edirne Evkaf idaresi tarafından soyularak** pek fena bir hale gelmiş ve bu kurşunlar alındıktan sonra maalesef bu kubbelerin ekserisi çökmüştür.

Edirneye bu günlerde pek büyük bir ehemmiyet verilmektedir. **Büyük Gazi**nin geçende teşriflerinde emir ve işaret buyurdukları bir takım tamiratın ikmâl

---

(*) 1945 yılı başlarında Trakya Umumî Müfettişi (esbak Maarif Vekili) Abidin Özmen Bey, eski eserlerde nanlar birini istemiş ; Maarif Vekâleti de, Türk Tarih Kurumu yolu ile beni göndermişti. Müşarünileyh; emekliye ayrıldıktan sonra ifade ettiği üzere bâlâdan aldığı ilham ile, Edirne şehrinin ticaret merkezine uzak semtlerinde bulunan mescid, cami, medrese, hamam gibi kadro-dışı kalmış ve nufus azlığı yüzünden kullanılamaz olmuş irili ufaklı metrûk ve bakımsızlıktan perişan binaların hükûmete ağır bir yük olduğunu, bunları oldukları gibi bırakıp kendi kendilerine yıkılmalarını beklemenin idareten mümkün olmadığını, selefi gibi tasfiye etmeğe de karar veremediğini söylemiş; satmak veya yıktırıp ortadan kaldırmak hususunda ne düşündüğümü sormuştu. Edirne ve Trakya eski eserleri hakkında rapor hazırladım.. Tatbik etti. Bu zât, Edirne'de hiç bir âbide yıktırmamıştır.

edilmemesi yakında ve belki bir kaç gün sonra bizim için cevap verilmesi müşkil birer mevzu olacaktır.

289 No.lu tahriratı âcizaneme muhasebenin verdiği cevap bendenizi tatmin etmemiştir. Vaziyeti maliyenin müsaadesi nisbetinde tamirata tevessül edilmek üzere şimdiden ihtiyacın tesbiti için müstacelen bir fen memurunun izam buyurulması iktiza ettiğini zarurî ve ehemmiyetli gördüğüm maruzdur efendim.

Sabri Yazıldı 28-2-934

EVKAF
UMUM MÜDÜRLÜĞÜ
M. ve T. Müdürlüğü
Sayı : 145926/80

Hülâsa : Edirnede tamire muhtaç âbidat Hk.

Edirne Evkaf Müdürlüğüne

28.2.934 tarihli ve 12473/44 No.lı tahrirat cevabıdır :

Edirnede tamire muhtaç âbidatın tetkikiyle bunlardan muhafaza ve tamirleri icap edenlerini tâyin için biri idarei umumiyeden, biri Maarif Vekâletinden iki mimar ile müzeler idaresinden intihap edilecek bir mütehassıstan mürekkep olmak üzere üç kişilik bir heyet teşkili hakkında Başvekâleti Celileye yazılan 5.5.934 tarihli ve 144954/44 No.lı tezkere ile Vekâleti mezkûreden cevaben alınan 23.5.934 tarihli ve 6/1622 No'lı tezkere ve bu hususta İstanbul Evkaf Müdüriyetine yazılan 6.6.934 tarihli ve 145922/1282 No'lı tahrirat suretleri raptedildi.

İstanbul müdürlüğüne yazılan tahriratın mütaleasından anlaşılacağı üzere arastanın, darüşşifanın, tıp medresesi gibi yerlerin emri tamirinin Belediye, İdarei hususiye veya Maarif Vekâletine bırakılması esas olduğundan tetkikat ve müzakeratta bu esasların göz önünde bulundurularak ancak yapabileceğimiz işlerin bize kalmasının teminine çalışılması ehemmiyetle tavsiye ve neticeden malûmat itasına intizar olunur efendim.

Cevap. K. 9.6.934 U. M.
Selâmi K/92 imza

YÖKSİ Açık Bilim Sanat Arşivi

T. C.
EVKAF
UMUM MÜDÜRLÜĞÜ
..... Müdürlüğü
Sayı : .....

Hülâsa :
. . . . . .
. . . . . .

İstanbul Evkaf Müdiriyetinden yazılan ..... tarihli ve ..... No.lı tahrirat suretidir.

7/4/934 tarihli ve 47074/533 No.lı tahrirat cevabıdır.

Edirnede tamire muhtaç âbidatın tetkikile bunlardan muhafaza ve tamirleri icap edenlerini tâyin için biri idarei umumiyeden, biri Maarif Vekâletinden iki mimar ile Müzeler idaresinden intihap edilecek bir mütehassıstan mürekkep olmak üezere üç kişilik bir heyet teşkilile tetkikat yaptırılması takarrür etmiş ve bu heyete **Faruk Beyin** memuriyeti tensip olunarak Maarif Vekâletine bildirilmiştir. Oraca tâyin edilecek zevatın isimleri ve ne zaman hareket edebilecekleri de sorulmuş ve alınacak cevabın bildirilmesi tabiî bulunmuştur.

Ancak hatırlandığına göre Darüşşifa pek çek zaman evvel esasen mahallî

M. Ü. Ü. Kütüphanesi

belediye veya idarei hususiyesine devrolunduğu gibi medreselerin de idarei hususiyeye devredilmiş ve arasta gibi metrûk âbideler ise daha ziyade Maarif Vekâletini alâkadar etmesi muktazi bulunmuş olmasına mebni bu cihetler nazarı dikkate alınarak halen idaremizde bulunan Selimiye, Beylerbeyi ve Taşlık gibi camilerin tamirlerinin bize ve diğerlerinin Belediyeye veya idarei hususiyeye veya Maarife âidiyeti esasının sureti münasibede iltizam olunması ve raporun bu suretle yazılmasının teminine çalışılması hususunun mumaileyh Faruk Beye tebliği tavsiye ve bu suretle Edirne Müdiri Esat Beye de tebligat yapıldığı beyan olunur efendim.

Aslına mutabıktır.
Selâmi

Mühür
Evkaf U. Müdürlüğü
Memurin ve Tahrirat Md.
İmza : Kenan

EVKAF
UMUM MÜDÜRLÜĞÜ

Başvekâlete yazılan 5.5.1934 tarihli ve 143954/44 no.lu tezkere suretidir.

Edirnede âbidat hakkında vilâyetin gösterdiği lüzum üzerine İstanbuldan gönderilen **Mühendis Faruk Bey** tarafından verilen raporun bir sureti takdim kılındı.

Raporun mütaleasında görüleceği üzere vilâyetçe tamirleri talep edilen eserlerin başlıcaları Selimiye camii civarındaki Arasta, Darüşşifa, Tıp medresesi, Bedesten ile Beylerbeyi ve Taşlık camileridir.

Arasta ,Darüşşifa ve Tıp medreseleri, hattâ bedesten bu gün metruk bir halde olmakla beraber Darüşşifa ve Tıp medresesi daha ziyade idare-i hususiyeyi alâkadar eder. Malûmu devletleri olduğu üzere Umum Müdürlük Edirnedeki âbidatın en mühimleri olan Selimiye, üç şerefeli, Eski Cami, Beyazıt, Süleymaniye gibi camilerin esaslı tamirlerini bir kaç senedir yapmış ve yaptırmakta bulunduğu gibi bu sene içinde de yine bu güzide eserlerden Babaeski, Lüleburgaz, Çorlu, İstanbul, Bursa, Manisa ve Elmalıda bulunan bir hayli camii tamir ettirmektedir. Gelecek sene de İstanbulda Azap kapısında kâin olup mimar Sinanın en güzide eserlerinden bulunan yirmi seneye yakın bir zamandan beri harap ve metrûk bir halde olan Şehid Mehmet paşa camiini ihya, Beyazıt camiinin alçı çerçevelerniden mühim bir kısmını tebdil, Divrikte Selçuk asarının en mühimi addolunan cami ile Bozöyükte çok mühim bir eseri mimarî olduğu anlaşılan Kasımpaşa camiinin tamiri düşünülmektedir.

Herbiri on binlerce liraya yapılacak olan bu tamirlerin bir an evvel yapılması derecei vücuptadır. Çünkü bu eserlerin bugün ihtiyaç gösterdikleri tamirler bir müddet daha yapılmazsa sonra masraf çok büyümekle beraber belki de bu gün yapılacak tamir ile elde edilecek neticeyi o zaman almak mümkün olamıyacaktır. Kaldıki Umum Müdürlüğün işi yalnız bunlar değildir.

Cumhuriyet hudutları dahilindeki bütün Cami ve Mescitlerin de mümkün mertebe halkın ihtiyacına cevap verebilecek halde olmaları için tamirlerine bakılmak zaruridir. Bu itibarla arasta gibi, Darüşşifa gibi, Bedesten gibi bugün metrûk bir halde bulunan yerlere Umum Müdürlükçe sarfiyat icrasına imkân görülememektedir. Şayet bunların behemehal muhafazası zaruri görülmekte ise bunun için bazı emsalinde olduğu gibi Maarif Vekâletince tahsisat tedarik olunarak tamirlerinin vekâleti müşarünileyhaca yapılması zaruridir. Maamafih Faruk Beyin raporunda da yazıldığı üzere herşeyden evvel bu eserlerin tetkik edilerek

muhafazaları lâzım geliyorsa ne yapılması lâzım geleceğinin tayini için biri Müdüriyeti âciziden, biri Maarif Vekâletinden iki mimar ile Müzeler Müdürlüğünden intihap edilecek bir mütehassıstan mürekkep olmak üzere üç kişilik bir heyet teşkili ile mahalline izamı muvafık olacağından tasvip buyurulduğu takdirde o suretle Maarif Vekâletine emrü havalesini istirham eylerim efendim hazretleri.

Aslına uygundur.
Selâmi İmza.

T. C.
EVKAF
UMUM MÜDÜRLÜĞÜ

Başvekâletten alınan 23/5/934 tarihli ve 6/1622 No.lı tezkere suretidir.

5 Mayıs 934 tarihli ve 143954 No.lı tezkire cevabıdır.

Tarihî ve mimarî kıymetleri itibarile muhafazaları lâzım gelen Edirnedeki Arasta, Darüşşifa, Tıp medresesi gibi binaların tetkiki ve icabına göre sıra ile evkafın iştirakile tamiri için bir heyet teşkili hakkındaki teklifin memnuniyetle karşılandığı ve 552 inci mükerrer faslın meclisçe kabulünden sonra bir mimar ile bir mütehassısın Edirneye gönderileceği Maarif Vekilliğinin 21/5/934 tarihli ve 911194 No.lı tezkeresinde bildirilmiştir efendim.

Aslına mutabıktır.
Selâmi Kenan

MSGSÜ
Açık Bilim Sanat Arşivi

12778/123 9 6 4

Edirnede tamire muhtaç âbidat Hk.

Umum Evkaf Müdürlüğü cânibi âlisine.

Memurin ve tahrirat Müdüdürlüğü ifadesiyle varidolan 145946/80 numaralı ve bilâ tarih emirnamelerine:

Edirneye gelecek mütehassıs ve mimarlardan müteşekkil heyetin tetkikat ve müzakeratının Müdüriyeti Umumiyelerinin noktai nazarına imale ve icalesine ve o suretle neticelenmesine çalışılacaktır. Ancak;

1) Faruk Beyin makamı alinize takdim ettiği raporda bedesteni de arasta gibi harap ve metruk bir halde göstermiş ise ve Başvekâleti Celileye takdim olunan tezkirede bedestenin de mevzuubahis edilmesi ve İstanbul müdüriyetine yazılan tahriratta (halen idaremizde bulunan Selimiye, Beylerbeyi ve Taşlık camilerinin tamiratının bize ve diğerlerinin Belediye veya idare-i hususiyeye veya Maarife aidiyeti esasının sureti mahsusada iltizam olunması) fıkrası yine bu rapora istinat ettirilmiş ise de rapor doğru yazılmamış ve Müdiriyeti Umumiyelerini başka mecraya sevk etmiştir.

Bedesten harap ve metruk değildir. Mamurdur. Akaratı vakfiyenin birden altmışa kadar numarası bedestendeki dolap ve dükkânlardır. Heyeti Umumiyesi vakıftır ve Çelebi Sultan Mehmedindir. Tapuları alınmıştır. 1933 senesi icar bedeli (796) liradır ve bu sene bu miktar artacaktır. Yalnız burası muhtacı tamirdir ve tamiri bize aittir. Tahsisatımız ve vaziyeti maliyemiz müsait oldukça tamir edilir ve olsa olsa bedestenin sureti tamiri ve etrafındaki harap ve bir kısmı eşhasa ve emlâki emiriyeye ait kemerlerin tamiri tabiri diğerle bedestenimi-

zin etrafının temizlenmesi hususunda Faruk Bey bu heyetin malûmat ve müşahedatından vereceği fikirlerden istifade ve tenevvür edebilir.

2) Bedesten bizatihi mevzuu bahs olamaz ve olmamalıdır. Darüşşifa ve tıp medresesi tevhidi tedrisat kanunun neşrini müteakip idare-i hususiyelerde yapılan devrlerde devr ve teslim cetvellerinde dahil olmamakla beraber darüşşifanın tamamen Belediyeye veya İdare-i hususiyeye devri faideli olabilir. Yalnız bunun yanındaki tıp medresesinin medrese olduğu için değil darüşşifanın teferruatından olmak itibariyle devri cihetini iltizam edecek olursak cami harimlerinde olup ve bize lûzumlu ve faideli olan bilûmum medreselerin devrine yol açmış olacağız.

3) Arasta metrûktur. Haraptır ve bugün bu bina ile hiç kimse alâkadar değildir. Yalnız bunun içinde yirmibeş kadar dükkân evkafa aittir ve az çok vergisini de vermekteyiz ve bir az daha tamir edecek olursak mahlûl veya eshası mütegayyibeden metruk ve Evkafa intikal etmesi lâzım beş, on dükkân daha vardır.

İşbu maruzatımın lütfen tetkiki ile ve bendenizi tenvir buyurmanızı ve bedesten hakkında Faruk Beyin de nazarı dikkatinin celp buyurulmasını rica ederim efendim.

Edirne Evkaf Müdürü

Yazıldı. 9.6.934

T. C.
EVKAF
UMUM MÜDÜRLÜĞÜ
M. ve T. Müdürlüğü
Sayı : 146542/88

Hülâsa : Edirnede tamire muhtaç âbidat Hk.

MSGSÜ
Açık Bilim Sanat Arşivi

Edirne Evkaf Müdürlüğüne

9.6.934 tarihli ve 12778/123 numaralı tahrirata cevaptır.

Edirnede tamire muhtaç âbidata dair Başvekâleti Celileye yazılıp bir sureti 6.6.934 tarihli ve 145926/80 numaralı tahriratla gönderilen tezkerede Bedesten hakkında da metrûk denilmesi; Bedestenin Belediyenin arzusu veçhile imarındaki müşkülâttır. Burasının az, çok bir irat temin ettiği İdare-i umumiyece malûmdur ve nitekim Belediye veya İdare-i Hususiyeye devri iltizam edilsin denilenler meyanında Bedestenin bulunması da buna mebnidir. Halin icabına göre idare-i kelâm olunması lâzımdır.

Derhatır edildiğine göre Darüşşifa Edirne imaretlerinin lâğvı sırasında veya daha sonra Belediyeye veya İdare-i Hususiyeye verilmişti. Bunun mütaleanız veçhile Tıp medresesinin müştemilâtındandır diye devrinin iltizam edilmesi muvafık olur. Devrin yalnız medrese olmak cihetinden yürütülmesi iş'arımız veçhile bittabi doğru değildir .Arastaya gelince; iyi bir eser olmak itibariyle muhafazası arzu edilmek pek tabiidir. Fakat daha mübrem işlerimiz varken buraya para tahsisi mevzu-u bahis olamaz. Akar şeklinde ihyasından Vakıf bir faide beklemek şöyle dursun üste de vergi verilecektir. Binaenaleyh bunun da her halde devri muvafık olur. Bu cihetler nazarı dikkate alınarak idare-i kelâm edilmesi ve neticeden derhal malûmat verilmesi tavsiye olunur, efendim.

Kenan 20 Haziran 1934 U. M.
Dosyasına imza
Selâmi 23.6.39 K/103

15999 16.6.1936
——— Kadro harici camiler
181 hakkındadır

Vakıflar Yüksek Umum Müdürlüğüne

Edirne içindeki kadro harici camiler 20/11/935 günlü ve 172779/5 sayılı emirnamelerine ilişik cedvelde isimleri ve mevkileri bildirilmiş olan yalnız yedi adet camiden ibaret değildir. Bu cedveldekiler son zamanlarda kadro harici bırakılmışlardır. Halbuki camileri Diyanet İşleri Reisliğinin idare ettiği zamanda yaptıkları tasnifte o zamanki mevzuata göre beşyüz metre mesafe hesap edilirken tarihî ve mimarî kıymeti haiz olan camiler nazarı dikkate alınmamış ve muhtacı tamir olan asarı atika ve nadireye hiç kıymet verilmemiş olduğundan üç dört ve beş asırlık tarih ve o nispette mimarî kıymete malik ve sahip olan ve Türkün büyük varlığını üzerinde taşıyan birçok kıymetli eserler kadro harici kalmış ve kadro haricidir diye Evkaf tarafından da tamiri cihetine gidilmemiş ve bu suretle eski eserlere kıymet veren Cumhuriyet devrine temizlenmesi çok müşkül bir kirli çamaşır gümesi halinde terk edilmiş ve bugünkü Evkaf idaresinin başına ne tutulur ve ne de bırakılır bir yığın evkaf metruke halinde devir olunmuştur.

Bunların yüksek makamınızın vereceği kararla bugünkü vaziyetten kurtarılması, muhafazası lâzım gelenlerin imarı ve diğerlerinden başkaca istifade edilmesi veya nakd ile istibdal olunarak elde edilecek paranın mevzuatı kanuniye dairesinde diğer surette hayrat inşa ve tamirine sarfı ve memlekette bugünkü çirkin manzaranın kaldırılması âcil bir zaruret halini almıştır. Geçenlerde Edirneyi şereflendiren başbakan İsmet İnönü bunların yaptırılmasını veya kaldırılmasını emir buyurmuşlardır. Bunları birer birer arzediyorum :

1 — TAŞLIK CAMİİ (Koca Sinan)

Edirnede Mimar Sinanın Selimiye Camiinden evvel inşa ettiği en mükemmel ve büyük bir âbidedir. Fatih vüzerasından Mahmut paşayı veli namına Kanunî Sultan Süleyman zamanında yapılmıştır. Sinanın eserlerinde ve tarih kitaplarında bu camiin mimarî kıymeti hakkında tafsilât vardır. Tarzı mimarisi ile, ince işçiliği ile, istalâktiklerile, somakilerile, oyma kapı ve pencerelerile meşhur olan bu güzel âbide Sultan Selime mütenazır bir sırt üzerindedir. İstanbul - Edirne - Avrupa yolu üzerinden Edirneye gelen ve geçen yolcuların, Şark tirenlerini dolduran yerli ve ecnebilerin ilk nazarları Selimiye ile bu camii görür. Selimiye ne nispette mamur ise Taşlık o derece harap, kurşunları bundan otuz sene kadar evvel evkaf canibinden tamamen soyulmuş, minaresi yarısına kadar düşmüş, kapıları, pencereleri kırılmış ve kopmuş mihrap ve mimber yerinden oynamış, kubbe sızmış ve yedi sekiz yerinden çatlamış, cephe tarafı ileriye doğru meyil etmiş, hattı şakulden 25-30 cm. ayrılmış, etrafından geçmek tehlikeli olduğu için yasak edilmiş evkaf, maarif, nafia mimar ve mühendisleri bunun gayri kabili tamir olduğunu söylemekte müttefik, çok sürmez günün veya gecenin birinde bu büyük âbidenin birdenbire yıkıldığını göreceğimize hiç şüphe yok ve bunun da müsebbibi eski Evkaf, vaziyet böyle olmakla beraber bunu kendi elimizle yıkmakta güç, bu halinde bırakmakta. Yıkarsak eski Evkafın bu hale gelmesine sebep olduğu ve bunun için gayri kabili tamir bir hale getirdiği

bu camii evkaf yıkıyor diye kâinat bağıracak. Bırakırsak çok sürmez kendi yıkılacak ve kendi kendine yıkılıncaya kadar da bu çirkin manzara durup kalacak.

İşte Sinanın Taşlık nam-ı diğer Mahmut paşa camiinin bugünkü elim vaziyeti.

2 — BEYLERBEYİ CAMİİ (Mirimiran Yusuf - Sinan Paşa) 832 :

Çok büyük bir mimarî kıymeti haizdir. İkinci Murad devrinin şaheserlerindendir .Kurşunları, pençereleri yoktur. Kubbesi çatlamıştır. Kısmen yıkıktır. Minaresi yarımdır ve bence gayri kabili tamirdir.

3 — ŞAH MELEK CAMİİ (832) :

Tek kubbelidir, kurşunludur, kubbe sağlam ve kurşunları tamamdır. Duvarları çok kıymetli çinilerle kaplı ve süslüdür. Kapı ve pencereleri bozuktur, minaresi yıkılmıştır. Tarihî ve mimarî kıymeti haizdir. Muhafazası cidden lâzım olan eserlerdendir. Avrupa üzerinde ve Gazi Mihal köprüsünün başındadır.

4 — GAZİ HOCA CAMİİ (Murad-ı sani devri) 835

Bu da İstanbul - Avrupa şosesi üzerindedir.. Kubbelidir, kurşunludr. Kurşunları kısmen düşük ve noksandır. Kurşunlar tamamen yerinden oynamıştır, çalınmağa maruzdur. Kapı ve pencereleri yoktur, minaresi yarımdır, taşları ayrık ve tehlikelidir. Caminin tarihî olduğu kadar mimarî kıymeti de vardır.

5 — YEŞİLCE CAMİİ (Mezit bey 844)

Bulunduğu mevkii şereflendiren kıymetli ve eski bir eserdir. Mimarî ve tarihî ehemmiyeti haizdir. Kurşun kubbeleri oldukça muntazamdir. Etek kurşunları, taş saçakları, kapı ve pencereleri muhtacı tamirdir. Dahili köşeleri kıymetlidir, bunlar da tamir ister.

6 — YAHYA BEY (979)

Şehrin mutena bir yerindedir, kubbelidir. Kurşunları yirmibeş sene evvel evkaf tarafından tamamen sökülmüştür. Sinanın eserlerinden olduğu kuvvetle iddia olunmaktadır. Kapı ve pencereleri yoktur, minaresi sakattır, bir az yanında Sinanın olduğunu gösteren güzel bir de çeşmesi ve arka tarafta da yine Sinanın su hazineleri vardır.

7 — ŞAHABEDDİN PAŞA (Kirezli 840)

Kubbeli ve kurşunludur, şehrin mamur yerindedir. Kapı ve pencereleri muhtacı tamirdir, mimarî ve tarihî kıymeti haiz olan çok güzel ve çok mühim eserlerdendir.

8 — HIDIR AĞA (?)

Sultan Selimin arkasında ve Halk Fırkası binasının ve bahçesinin önünde Umumî Müfettişliğin konağına giden büyük caddenin kenarındadır, kubbelidir, kurşunları otuz sene evvel diğer camilerin tamiri için alınmış, bilâhare, üzerine çimento sıvanmış ve bugün bu sıvalarda kopmuştur. Senelerden beri metruktur. Büyük Selimiye ve parti binalarının arasında ve en güzel ve işlek bir cadde üzerinde fena bir manzara göstermektedir. Bu halde kalmaması çok lâzımdır.

9 — SELÇUK HATUN MESCİDİ (860)

Şehrin değerli bir yerinde ve her yerden görünen bir sırt üzerindedir. 860 da mescit olarak yapılmış ve 1045 de camiye çevrilmiştir. Kubbelidir, kurşunludur, kurşunları muntazamdır, minaresi düzgündür. Kapı ve pencereleri ve saçakları cüz'i tamire muhtaçtır. Tarihî ve mimarî kıymeti yüksektir.

10 — İBRAHİM PAŞA (867)

Fatih devrine aittir. 880 de ölen bânisi orada metfundur. Ahşap tavanlıdır, üzeri düz kurşun örtülüdür. Kurşunlarının yarısı takriben otuz beş sene evvel evkaf tarafından lüzumuna mebni alınmış yerine adi kiremit döşenmiştir. Bu gün bu büyük camiin üstü yarısı kurşun ve yarısı kiremitli olmak üzere çirkin bir vaziyettedir. Son cemaat mahaalli harap ve tehlikelidir. Yıkılması için raporludur. Minaresi sakattır .

11 — SARICA PAŞA (Başlangıç devri) 837 :

Kubbelidir, kurşunları kısmen bozuktur. Ahşap kısmı haraptır. Hariminde çok tarihi zevat metfundur. Merzifonî Kara Mustafa paşanın seri maktuu da buradadır ve güzel bir kitabesi vardır. Tarihî ve mimarî kıymeti haiz eserlerdendir. Heyeti umumiyesi tamire muhtaçtır.

12 — ARİF AĞA (Muradı sanî devri)

Kubbeli ,kurşunlu, kurşunları oldukça harap ve kalkık senelerden beri metruk kapı ve pencereleri hiç yok çok tamire ihtiyacı vardır. Tarihî ve mimarî kıymetlidir.

İSAM
Açık Bilim Sanat Arşivi

13 — MAHMUD AĞA (863)

Kubbe kurşunları çok zaman evvel sökülmüştür. Bugün kiremitlidir, haraptır, kalabalık bir mahalle içindedir. Tarihî kıymeti vardır.

14 — GAZİ İBRAHİM BEY (814)

Üç şerefeli camii civarında ve abacılar başındadır. En eski camilerdendir. Kubbesi kurşun kaplı iken kimse tarafından bilinmiyen bir zamanda kurşunları kaldırılmış, kiremit döşenmiştir. Kapı ve pencereleri hemen hemen yoktur. Kapısının üzerinde kıymetli bir tarih taşı vardır. Camiye mimarî kıymetten ziyade tarihî kıymet verenler çoktur.

15 — TARAKÇILAR (Başlangıç devri)

Bu da kubbelidir. Kurşunları evkaf tarafından alınmış ve bundan yirmibeş sene evvel üzerine çimento kaplanmıştır. Ve bugün o da bozulmuştur. Selimiye ve Evkaf dairesine yakındır. İçinde evkafa ait tamir ve iskelelik kereste ve enkaz vardır.

16 — FATMA SULTAN (872)

Tahtakalededir, çok eski bir camidir. 1147 de tamir görmüştür. Senelerdenberi metruktür. Evler arasında sıkışmış kalmıştır. Eski bir kitabesi vardır, muhafaza edilmektedir.

17 — SÜLE ÇELEBİ CAMİİ (967)

Şehrin islâm nufusu en kesif olan bir mahallesindedir. Tarihî ve mimarî kıymeti haizdir. Evvelce kubbeli ve kurşun kaplı idi. 1249 senesinde yapılan bir tamirde kubbe indirilmiş, içine tavan yapılmış ve üstüne de kiremit döşenmiştir. Son cemaat yeri taş sütunlara istinad eder. Kapısının üzerinde dörtyüz sene evvel ve güzel yazılmış bir tarih taşı vardır. Muhitin bu camiye çok ihtiyacı vardır.

18 — ABDURRAHMAN ÇELEBİ CAMİİ (983)

19 — VİZE ÇELEBİ CAMİİ (Onuncu asır)

İkisi de taş duvarlı, ahşap tavanlı ve üstü kiremitlidir. Muhtacı tamirdir. İkisinin de eski bir tarih ve mazisi vardır. Mimarî kıymetleri yok gibidir.

20 — RAKKAS ALİ BEY CAMİİ (?)

Ahşaptır, haraptır, musevi mahalleleri arasında kalmıştır. Civarında ancak yedi sekiz islâm hanesi vardır. Geçen sene kadro harici kalmış buna mukabil tarihî ve mimarî kıymetli ve cemaatı kesir bir cami kadroya alınarak hademesi tahsisatile birlikte oraya nakil edilmiştir.

21 — ZAĞANOZ MEHMED PAŞA CAMİİ (872)

Edirnenin eski camilerindendir, kalın taş duvarlıdır. Üstü kiremitlidir. Üstü, tavanı haraptır, kapı ve pencereleri bozuktur. Hükûmet konağı sırasındadır. Tarihen eskidir, mimarî kıymeti yoktur.

MSGSÜ Açık Bilim Sanat Arşivi

22 — HOCAKİ CAMİİ (?)

Eski eserlerdendir, kubbelidir, kurşunları vaktile alınmış hiç kalmamıştır. Senelerden beri çıplaktır, kapı ve pencereleri yoktur. Son cemaat mahalli ve minaresi yıkılmıştır. Metruk ve bakımsızdır.

23 — BARITHANE CAMİİ (?)

Çok eski bir camidir, vakıfı İsmail Ağadır. Kubbeli, kurşunludr. Kurşunlarının çoğu alınmış ve çalınmıştır. Üzerindekiler eğreti bir halde dururlar, muhitin yegâne camiidir.

24 — ÇANAKLI CAMİ (?)

Eski bir camidir. Haraptır, sokağa doğru olan sağ dıvarı baştan başa çatlak ve tehlikelidir. Heyeti fenniyenin tehlikeli raporu vardır.

25 — HÜSEYİN BİN KEMAL CAMİİ

Balık pazarında ve çarşı içindedir, ahşaptır, muhtacı tamirdir. Cemaatı pek çoktur. Civarında tarihî âbidelerden Tabip Lârî Çelebi camii var diye kadro harici bırakılmıştır. Lârî Çelebi muhtacı tamirdir. Kapı ve pencereleri bozuktur. Kubbesi çok tamir ister. Lârî'de bugün namaz kılınmaz. İmamlığı münhaldir. Bir müezzin ve kayyımı vardır. Hüseyin bin Kemalin küşade bulunması zarurî görülmüştür.

26 — MEDRESEİ ALİ BEY CAMİİ (Kanunî devri)

Çok eski bir camidir. Bugün üstü kiremitlidir. Ve muhtacı tamirdir. Bu cami Fatih vüzerasından Mahmut Paşa namına zaviye olarak yapılmış idi. Bilâhare Sinan elile camiye çevrildiği bazı eserlerde görülmüştür.

Bunlarda nbaşka :

27 — Sinan Bey
28 — Emirler (Bademlik)
29 — Çokalca
30 — NİŞANCI PAŞA
31 — KÖSEÇ BALABAN
32 — ZENİ İBRAHİM PAŞA
33 — KAVUKLU

Camileri olduğu gibi fotoğraflarını almağa lüzum görmediğim Derviş Âbi - Mezid Bey - Taya Hatun - Demirtaş Sefer Çelebi - Gülbahar - Umur Bey gibi eski ve harap camiler vardır. Ve yine bunlardan başka Mimar Hayreddinin çok kıymetli eserlerinden Bayezid camiinin haziminde medrese, mumhane, hastahane, imaret gibi tarihî ve mimarî kıymeti haiz binalar vardır. Yukarıda arzettiğim veçhile evkafın omuzlarında taşınması güç bir yük halinde olan bu eserlerin esaslı bir tarzda birer birer tetkikile mukaddaratının tespiti ve hangilerinin kalması ve kalacak olanların sureti imar ve muhafazası ve bunlardan ne suretle istifade edileceğinin ve kalmaması lâzım gelenler hakkında ne yolda muamele yapılması lâzım geleceğinin tayini zaruridir. Bu bapta kendimi yalnız başıma bir karar verecek kudret ve selâhiyette görmüyorum. Talimatı mucibince Maarif Direktörlüğü bu camilerin her biri hakkında beyanı mütalâadan çekinmekte ve bu işin daha ziyade mimarlığa ve müzeciliğe taallûkunu ifade etmektedir. Akar olarak istimal ve istifade olunacak binalar yok gibidir. Vaktile istibdal edilmesi zarurî olanlar hakkında idare heyetinden karar istihsali tarihî ve mimarî kıymeti haiz olanlarının tefrikine bağlıdır. Bu binaların daha fazla durmağa mütehammil olmayan bu vaziyeti hakkında yüksek iradelerinizi saygılarımla rica ederim.

EDİRNE
EVKAF MÜDİRİ

16001
———
182

18.6.936

Edirne Vilâyeti Yüksek Makamına

Edirne şehri içinde birçok kadro harici cami ve mescid vardır. Bunlar senelerden beri metrûktür. Kadro harici oldukları için tamir edilememektedir. Evkaf Umum Müdürlüğü bunlar hakkında kat'î bir karar vermek emel ve mecburiyetindedir.

Bunun için bu camilerden :

1 — Tarihî ve mimarî kıymeti haiz olanların
2 — Akar olarak kiraya verilmek suretile istifade edilmek mümkün olanların
3 — Yıkılarak enkazı satılması zarurî görülenlerin
4 — Yeri ile beraber heyeti umumiyesinin nakit ile istibdal yani satılması faideli görüleceklerin tâyin ve tespiti istenilmektedir. Bu işi başarmak üzere

Maarif Müdürü ile Genel Espektörlük, Bayındırlık Müşaviri veya Mimarı, Vilâyet Nafia Müdürü ile Belediye Mühendisı nden bir heyet teşkili ile iktizasının ifa ve raporlarının dairemize itasına yüksek iradenizi saygılarımla rica ederim.

Vakıflar Müdiri

T. C.
EDİRNE VİLÂYETİ
Mektubî Kalemi
Özel : 878

ÖZ : Yıkılacak ve kiraya verilecek akaratı vakfiye hakkında

Evkaf Müdürlüğüne

Edirne şehri içinde kadro harici cami ve mescitlerden tarihî ve mimarî kıymeti haiz olanların, akar olarak kiraya verilmek suretile istifade temin edilebileceklerin, yıkılarak enkazı satılması zarurî görülenlerin ve yerile beraber heyeti umumiyesinin paraya çevrilmesi icap edenlerin tâyin ve tespiti tekarrür etmiştir.

Bu işin Maarif, Nafıa, Evkaf müdürlerile Trakya U. Müfettişliği, Bayındırlık müşaviri veya mimarile Belediye mühendisinden mürekkep bir heyet teşkili suretile başarılması muvafık görüldüğünden faaliyete geçilerek hazırlanacak üç nüsha raporun Vilâyete tevdiini rica ederim.

2 — Trakya U. Müf. arzedilmiş ve Maarif, Nafıa, Evkaf M., Belediye R. yazılmıştır.

20.6.1936
Dosyasını isterim
K
261

Vali
O. Şahinbaş

MSGSÜ
Açık Bilim Sanat Arşivi

T.C.
EDİRNE VİLÂYETİ
Mektubî Kalemi
Genel
Özel 889

ÖZ : Eski eserlerin tespiti işi hakkında.

Evkaf Müdürlüğüne

Ek : Yazıya
G : 20.6.936
S : 878

Eski eserlerin tespiti işi için teşekkül edecek heyete, Trakya U. Müfettişliğince Nafıa Müşavir muavini Hüsnü Okatan ile Mimar Mazhar* iştirak ettirilecektir. Hemen bir içtima yapılarak aranızdan bir başkan seçilip ise başlanmasını rica ederim.

2 — Maarif, Nafıa, Evkaf M., Şarbaylığa yazılmıştır.

24.6.936

Vali
O. Şahinbaş
Doyasını isterim.
25.6.1936

* Yüksek Mimar Mazhar Güzaltan Bey'dir; hâlen Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu mimarıdır.

T. C.
EVKAF
UMUM MÜDÜRLÜĞÜ
M. ve T. Müdürlüğü
Sayı : 165069
99

Hülâsa : Edirnedeki âbideler hakkında

Edirne Evkaf Müdürlüğüne

1.6.1935 tarih ve 107 sayılı tahrirata karşılıktır.

Bu işe ait dosya tetkik olundu.

Edirnedeki âbidelerden Arasta, Darüşşifa ve Tıp medresesi hattâ bedestan bugün metrûk bir halde olmakla beraber darüşşifa ve Tıp medresesinin daha ziyade idarei hususiyeyi alâkadar etmekte olduğu Umum Müdürlüğün Edirnedeki Abidatın en mühimleri olan Selimiye, Üç Şerefeli, Eski Cami, Bayazıt, Süleymaniye gibi camilerin esaslı tamirlerini birkaç senedir yapmış ve yapmakta bulunmuş olduğu gibi yine bu güzide eserlerden Babaeski, Lüleburgaz, Çorlu, İstanbul, Bursa, Manisa ve Elmalıda bulunan bir hayli cami tamir ettirmekte bulunduğu ve Umum Müdürlüğün işi yalnız bunlar olmayıp Cumhuriyet hudutaarı dahilindeki bütün cami ve mescitlerin de mümkün mertebe halkın ihtiyacına cevap verebilecek halde olmaları için tamirlerine bakılmak zarurî bulunduğundan arasta darüşşifa, tıp medresesi, bedestan gibi bugün metrûk bir halde bulunan yerlere Umum Müdürlükçe sarfiyat icrasına imkân görülmediği, şayet bunların behemehal muhafazası zarurî görülmekte ise, bunun için bazı emsalinde olduğu gibi Maarif Vekâletince tahsisat tedarik olunarak tamirlerinin Vekâleti Müşarünileyhaca yapılması zaruri bulunduğu Mukaddemâ Yüksek Başvekâlete yazılan 3.5.1934 günlü ve 143954-44 sayılı tezkiremizde arzedilmiş ve cevaben alınan 23.5.934 günlü ve 6.1622 sayılı yazıda; Tarihî ve Mimarî kıymetleri itibariyle muhafazaları lâzımgelen Edirnedeki, darüşşifa, tıp medresesi gibi binaların tetkiki ve icabına göre sıra ile ve evkafın iştirakile tamirleri için bir heyet teşkili hakkındaki teklifin Maarif Vekâletince memnuniyetle karşılandığı bildirilmiş ve bu komisyona Abideleri Koruma Heyeti âzasından Mimar Sedat ve Umum Müdürlükce de Mühendis Faruk memur edilmiştir.

Her ikisinin Edirneye geldikleri 29.11.934 günlü ve 13000.253 sayılı yazınızdan anlaşılmıştır.

Ancak bunların tetkikleri neticesi hakkında dosyasında bir evrak görülmediğinden vermiş olmaları lâzım gelen raporun gönderilmesi ve rapor vermemişlerse bu babdaki malûmatınızın bildirilmesi beyan olunur .

2 Temmuz 1935

Vakıflar Umum Müdürü
F. Kiper

Sevim Ayşe
4/7/1935
K
132

13728 5.7.935
146

Evkaf Umum Müdürlüğüne

Memurin ve Tahrirat Müdürlüğü sözıyle bugün alınan 2/7/935 günlü ve 165069/99 sayılı buyruğa :

Bu heyet Edirneye beş ay evvel gelmiştir, mebanii vakfiyeyi gezmiş görmüştür. Müşterek raporlarını da vermiştir ve bu raporlardan iki tanesi ilişik ve musaddak cedvellerile birlikte birisi Maarif Vekâletine tevdi buyurulmak üzere - 4/2/935 tarih ve 13171/57 Evkaf ve 132 Vilâyet numrosile ve Vilâyet yolu ile yüksek makamınıza takdim edildiği bizzat yaptığım tetkikat ile anlaşılmıştır. Bu hususiaki mütalâai acizanem budur :

Heyet Edirnede onbeş yirmi gün camileri, medreseleri ve sair âbideleri gezdi, fakat bu heyet teşekkülündeki maksadı ne makamınızdan yazılanlardan, ne de verdiğiniz izahattan anlayamadı, yahut anlamak istemedi. Camilerin ve diğer âbidelerin isimlerini yazdılar, tarihî inşalarını ve vakıflarını kimisinin kapısındaki kitabelerden, kimisini salname ve rehberlerden çıkararak cedveline geçirdiler. Bunları mimarî ve tarihî kıymet noktasından dört dereceye ayırdılar ve herbirinin mülâhazat hanelerine de mâmurdur, haraptır, harap değildir, muhtacı tamirdir, kabili tamirdir, tamiri lâzımdır, muhafaza edilemez, çatısı çökmüştür gibi ikişer kelime yazarak vazifelerinin hitam bulduğunu zan ettiler ve evrakı imza ve idareye tevdi ederek gittiler.

Haraptır, tamiri lâzımdır ve muhtacı tamirdir gibi tâbirle ifade olunmak istenilen maksudu hakiki izah olunmadığı gibi kadro harici olanların veya mabet olmadığı halde cami hariminde bulunan imaret, mumhane, medrese gibi binaların tamirinde evkaf bakımından ve efkârı alâkadar eden herhangi bir noktadan bir faide olup olmayacağına ve bunların hiç olmazsa takriben ne kadar bir paraya arzı ihtiyaç ettiğine ve bunların Müdüriyeti Umumiyelerinin emirnamelerinde musarrah olduğu veçhile ciheti aidiyetlerine dair bir noktainazar tespit ve mütalâa dermeyan etmemişlerdir. Ve bu meyanda senelerden beri metrûk ve mu attal ve harap olan tıp medresesi ile darüşşifanın da ötedenberi harap olduklarını tevsik ve tamire muhtaç veya lâzımdır diye tastik etmişler, fakat tamirinin kimin tarafından ve ne suretle yapılacak veya yapıldıktan sonra kimin tarafından ve ne gaye ile istimal edileceğine dair bir kelime söylenmemiştir. Bu tabirlerin idarî mânasile, mimarî mânası başka başka olmalıdır. Çünkü bu cedvelde olanlardan meselâ Beylerbeyi camii senelerdenberi yıkılmıştır. Ne pencere, ne kapı, ne duvar kalmamıştır. Bir kısmı çökmüş ve çatlak ve içine girmek tehlikeli ve yarını kubbe kalmıştır. Buna tamir lâzımdır diyorlar ve yüzbin liraya yapılamıyacağını şifahen söylüyorlar. Geçen beş ay zarfında bunun bir kısmı daha yıkılmıştır. Netekim hergün birer revakı ve kubbesi çöken Darüşşifa dahi bu kabildendir. Asarı atikadan olan taşlık camii hakkında yazdıkları «Muhafaza edilemez» sözü idarece bir mânâ ifade etmez.

Esasen (heyetten) Maariften bir müze mütehassısı ve bir de mimar bulunması karar icabından olduğu halde yalnız bir mimar gönderilmesi heyetin kemiyet ve keyfiyetinde müessir olmuş. Faruk ta bazı noktainazarına Maarif mimarını icale ve imale edememiş olmakla heyetin mesaisi bu suretle müspet ve müsmir bir netice verememiştir. Ötedenberi harap olan, tamirine imkân bulunmayan ve ciheti aidiyetleri de tebeyyün edemeyen bu binalar cami harimlerinde bulunduğu ve her gün bir kat daha harap olageldikleri için evkaf aleyhine birer dedikodu mevzuu olmakta olduğu ve olacağı maruzdur.

5.7.935

Edirne Evkaf Müdiri

MSGSÜ Aşık Bilim Sanat Arşivi

No.	Adı	Cinsi	Bânisi	Mimarı	Tarzı	İnşaat tarihi
1	Selimiye	Câmi	İkinci Selim	Koca Sinan	Türk	928
2	»	Medrese	» »	» »	»	»
3	»	Darülkura	» »	» »	»	»
4	»	Muvakkitname	» »	» »	»	»
5	Darussıbyan	Mektep		» »	Türk	
6	Arasta	Hafaflar çarşısı	Üçüncü Murad	» »	»	
7	Eski Câmi	Câmi	Emir Süleyman Musa Çelebi Birinci Mehmet	Konyalı Hacı Alâattin	Klâsik Osmanlı	806
8	Üç şerefeli	Câmi	İkinci Murat		Klâsik Osmanlı	851
9	Üç şerefeli Saatli	Medrese	İkinci Murat		Klâsik Osmanlı	851
10	Üç şerefeli Orta	Medrese	İkinci Murat		Klâsik Osmanlı	851
11	Muradiye	Câmi	İkinci Murat		Klâsik Osmanlı	837

MSGSÜ
Açık Bilim Sanat Arşivi

tarafından hazırlanan liste

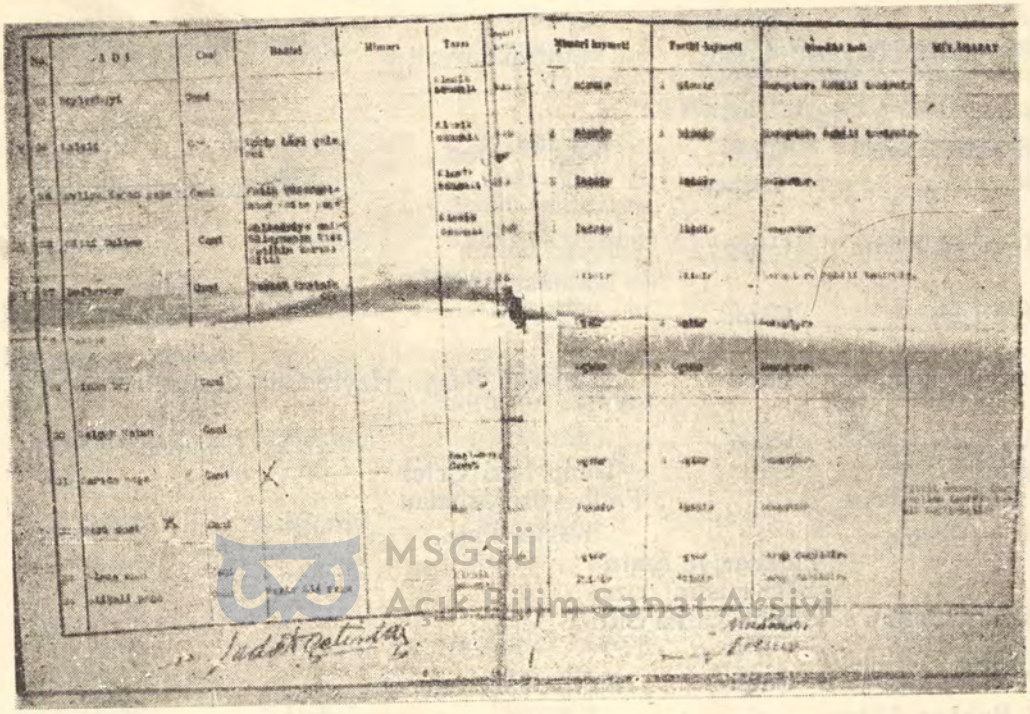

Y. Mim. S. Çetintaş ile Müh. Faruk tarafından tanzim ve imza edilip Vakıflar İdaresine tevdi olunan liste sayfalarından biri *

MSGSÜ
Açık Bilim Sanat Arşivi

* Mimâr Sedat Çetintaş'la Mühendis Faruk tarafından hazırlanmış olan listenin 1. sayfası, yarıdan yırtılmış; ikinci yarısı kaybolmuştur.

No.	Adı	Cinsi	Bânisi	Mimarı	Tarzı	İnşaat tarihi
12	Sultan Beyazıt	Câmi	İkinci Bayezit	Hayreddin	Klâsik Osmanlı	893
13	» »	Tıp medresesi	» »	»	»	»
14	» »	Darüşşifa	» »	»	»	»
15	» »	İmaret	» »	»	»	»
16	» »	Mumhane	» »	»	»	»
17	Yıldırım Beyazıt -	Câmi	Yıldırım Bayezit		Türk	
18	Darülhadis	Câmi	İkinci Murad			838
19	»	Türbeler	» »		Klâsik Osmanlı	838
20	Ayşe Kadın	Câmi	Ayşe Sultan			873
21	Taşlık	Câmi	Mahmut Paşayı Veli		Klâsik Osmanlı	Fatih devri
22	Süleymaniye	Câmi	Süleyman Paşa	Hayreddin	Klâsik Osmanlı	Bayazıt devri
23	Beylerbeyi	Câmi			Klâsik Osmanlı	832
24	Lâleli	Câmi	Tabip Lâri Çelebi		»	910
25	Evliya Kasım Paşa	»	Fatih vüzerasından Kasım Paşa		»	883
26	Sitti Sultan	Zülkadriye Emiri Süleymanın kızı Fatihin karısı Sitti			»	887
27	Defterdar	Câmi	Nevhat Mustafa ef.			982
28	Rakkas Alibey	»				
29	Sinan Bey	»				
30	Selçuk Hatun	Câmi				1046
31	Sarıca Paşa	Câmi			Başlangıç devri	
32	Sarı cami	»			Barok	935
33	Alaca cami	»				936
34	Atik Ali Paşa	»	Vezir Ali Paşa		Klâsik Osmanlı	
35	Tamburacılar	»	Hüseyin İbni Kemal			
36	Zagnos Paşa	»				872
37	Kirazlı	»			Klâsik Osmanlı	840
38	Tiftin Ağa	Câmi				
39	Kuşçu Doğan				Klâsik Osmanlı	Üç şerefeli muasırı
40	Arif Ağa	»			»	
41	Çakır Ağa	»				
42	Mahmut Ağa	Câmi				
43	Yeşilce	Câmi	Mezit bey		Klâsik Osmanlı	
44	Vize çelebi	»				
45	Emir	»				

MSGSÜ Arşiv Bilim Sanat Arşivi

Mimarî kıymeti	Tarihî kıymeti	Şimdiki hâli	Mülâhazat
- Fevkalâdedir -	1 Birdir	Mamurdur	
»	»	Tâmire muhtaçtır, kabili tâmirdir.	
»	»		
»	»		
»	»		
1 Birdir	1 Birdir	Mamurdur	Kilise temeli üzerine yapılmıştır. Klâsik Osmanlı olduğu halde Barok devrinde sekli değişecek surette tâmir edilmiştir.
İkidir	2 İkidir	Mamurdur	
İkidir	2 İkidir	Mamurdur	
İkidir	2 İkidir	Tâmire muhtaçtır, kabili tâmirdir.	
Birdir	1 Birdir	Haraptır, gayri kabili tâmirdir.	
İkidir	2 İkidir	Mamurdur	
1 Birdir	1 Birdir	Haraptır. Kabili tamirdir	
»	»	» » »	
2 İkidir	2 İkidir	Mamurdur	
»	»	Haraptır. Kabili tamirdir	
3 Üçtür	3 Üçtür	Haraptır	
»	»	»	
3 Üçtür	3 Üçtür	Mamurdur	
2 İkidir	2 İkidir	»	Klâsik Osmanlı iken yapılan tamirde şekli değişmiştir.
3 Üçtür	3 Üçtür	Harap değildir	
2 İkidir	2 İkidir	» »	
3 Üçtür	3 Üçtür	Haraptır	
»	»	Harap değildir	Yapılan tamirlerle şekli değişmiştir
2 İkidir	2 İkidir	»	
3 Üçtür	3 Üçtür	Haraptır	
2 İkidir	2 İkidir	Mamurdur	
»	»	Haraptır. Kabili tamirdir	
3 Üçtür	3 Üçtür	Tamire muhtaçtır	
3 Üçtür	»	Haraptır	
2 İkidir	2 İkidir	Harap değildir	Beylerbeyi plânındadır
3 Üçtür	3 Üçtür	Haraptır	
»	»	Harap değildir	

MSGSÜ
Açık Bilim Sanat Arşivi

No.	Adı	Cinsi	Bânisi	Mimarı	Tarzı	İnşaat tarihi
46	Süle çelebi	»	Süle çelebi		Klâsik Osmanlı	767
47	Veledi Veliyüddin	»				
48	Mezit bey	»				
49	İsmail ağa	Câmi			Klâsik Osmanlı	
50	Umur bey	Câmi				
51	Yahya bey	»		Koca Sinan	Klâsik Osmanlı	
52	İbrahim paşa	Câmi	Fatih Vüzerasından İbrahim paşa			
53	Zeni İbrahim Paşa	»				
54	Nişancı paşa	»				
55	Hacı Alameddin	»				
56	Kavaklı	»				
57	Kadı bedreddin	»			Klâsik Osmanlı	936
58	Gazi Mihal bey	»	Mihal bey		»	835
59	Şah Melek paşa	»			Klâsik Osmanlı	
60	Hacı Ahmet	»				
61	Gülbahar	»				
62	Hızır ağa	»				
63	Şeyh Çelebi	»			Klâsik Osmanlı	
64	Köseç Balaban	»				
65	İbrahim bey	»				Başlangıç devr
66	Hocagi	»				
67	Gazi Hoca	Câmi			Klâsik Osmanlı	Üç şerefeli muasırı
68	Bidühan Mehmet efendi	Türbe			»	
69	Fatma Sultan	Câmi				
70	Çanaklı	»				
71	Abdurrahman	»				
72	Fındıklı Fakih	»				Başlangıç devri
73	Tarakçılar	»				
74	Kıyık	»				
75	Bürümcükçü Mustafa efendi	»				
76	Çokalca	Câmi				
77	Kervansaray	Deve hanı	Ekmekçioğlu Ahmet paşa			1018
78	Ali paşa çarşısı	Çarşı	Kanûni devri vüzerasından	Koca Sinan	Klâsik Osmanlı	
79	Bedesten	Çarşı	Çelebi Mehmet		»	
80	Rüstempaşa Hanı	Han	Kanûnî vüzerasından Rüstem paşa	Koca Sinan	»	
81	Küçük Han	Han	»	»	»	

MSGSÜ Açık Bilim Sanat Arşivi

Mimarî kıymeti	Tarihi kıymeti	Şimdiki hâli	Mülâhazat
2 İkidir	2 İkidir	»	
3 Üçtür	3 Üçtür	Çok haraptır	
»	»	Çatısı çökmüştür	
2 İkidir	2 İkidir	Tâmire muhtaçtır.	
3 Üçtür	3 Üçtür	Haraptır.	
2 İkidir	2 İkidir	Haraptır, kabili tâmirdir.	
3 Üçtür	3 Üçtür	Haraptır.	
»	»	»	
»	»	Harap değildir.	
3 Üçtür	3 Üçtür	Haraptır.	
»	»	»	
2 İkidir	2 İkidir	Harap değildir.	Kubbe ve son cemaat kubbeleri yıkılmıştır. Camiin kubbesi çatı ile örtülmüştür.
1 Birdir	1 Birdir	Mamurdur.	
»	»	Haraptır, kabili tâmirdir.	Çinileri fevkalâdedir.
3 Üçtür	3 Üçtür	Haraptır.	
»	»	Çok haraptır.	
»	»	Haraptır.	
2 İkidir	2 İkidir	Haraptır, kabili tâmirdir.	
3 Üçtür	3 Üçtür	Haraptır.	
»	»	»	
»	»	»	
2 İkidir	2 İkidir	Haraptır, kabili tâmirdir.	İkinci Murad devri asarından
»	»	Harap değildir.	
3 Üçtür	3 Üçtür	Haraptır.	
»	»	»	
»	»	»	
»	»	Haraptır ve kısmen yıkıktır.	
»	»	Haraptır.	
»	»	»	
3 Üçtür	3 Üçtür	Çatı ve duvarı yıkıktır.	
»	»	Haraptır.	
1 Birdir	1 Birdir	Tâmiri lâzımdır.	
1 Birdir	1 Birdir	Tamiri lazımdır.	
»	»	Muhtacı tamirdir.	
»	»	Haraptır, tamiri lazımdır.	
»	»	»	

MSGSU Açık Bilim Sanat Arşivi

T. C.
EVKAF
UMUM MÜDÜRLÜĞÜ
Muamelât Müdürlüğü
Sayı : 187755

Hülâsa : Kadro harici camiler hakkında

Edirne Vakıflar Müdürlüğüne

16.6.936 gün ve 15999/181 sayılı yazıya karşılıktır.

Tasnif harici bırakılan ve birer fotoğrafları gönderilen camiler içinde tarihi ve mimarî bakımdan çok kıymetli olanları bulunduğu gibi muhafazaları lâzım gelmeyüp talimatnamesi uyarınca satılmaları veya akar haline konulmaları icabedenlerin de mevcut bulunduğu anlaşılmaktadır.

Ancak hakikî değerleri anlaşılmak için bu camilerin her halde mütehassısına tetkik ettirilmesi ve vereceği rapora göre aynen muhafazaları lâzım gelenlerin tamiratı cihetine gidilmesi ve diğerleri hakkında da gereğine göre muamele yapılması uygun olur.

Bununçün bu camilerin mütehassıslarına tetkik ettirilmesi için vilâyete müracaat olunması ve gerekli talimatı verilmek üzre sonunun bildirilmesi ehemmiyetle beyan olunur. 29 Haziran 1936

Dosyasına
K 1.7.36
205

Vakıflar Umum Müdürü

T. C.
Edirne
Kültür Direktörlüğü
Sayı :
No : 3034/873

ÖRNEK

10 Mayıs 1938

MSGSÜ
Açık Bilim Sanat Arşivi

Edirne İlbaylığına

17.3.938 tarih ve 4034/542 sayılı yazımıza ektir.

Edirne anıtlarını tescil eden Âbideleri Koruma Hey'eti Üyesinden Mimar Sedat Çetintaş'ın raporu ilişiktir. Gereğinin yapılmasını dilerim.

Aslının aynıdır.

Kültür Bakanı
S. Arıkan

EDİRNE İLİ
Kültür Direktörlüğü
Sayı : 168

21 . 6 . 1938

Evkaf Direktörlüğüne

Mimar Sedat Çetintaş tarafından incelenen Edirne'deki anıtlara ait raporla bu anıtlara ait harita ekli olarak gönderilmiştir.

Asarı hedm, imar ve satışında nazarı itibare alınmasını saygı ile dilerim.

Kültür Direktörü
Şahap Akay

T. C.
Kültür Bakanlığı
Antikite ve Müzeler D.
Sayı : 103

Suret

Yüce Kültür Bakanlığına

4034/541 sayı ve 17 Mart tarihli emre ve eki tel mucibince daireye giderek lâzım gelen tetkikatı yaptım. Gittiğim akşam Prof. Egli ile kısa konuşmalar ya-

pabildim. Ve harita, plân eskizleri üzerinde bazı konuşmalar yaptımsa da bunlar kifayetsizdir. Prof. bazı anahatları üzerindeki tekliflerimi muvafık görmüş ve bazı esaslarda fikir birliği hâsıl olmuşsa dabu temas ve konuşmaların Bakanlığıma rapor verecek kadar olgunlaşmamış olduğundan İstanbul'da kendisi ile bir daha görüştükten sonra Edirne şehri yeni plânında âbidelerinin umumî durumu hakkındaki mütalâamı ayrıca arzedeceğim.

Şimdilik tetkikatımın müstaceliyete dayanan taraflarını ele alarak diyebilirim ki: Edirne şehrinde mevcut bulunan binalar tarafımdan yerlerinde tetkik edilerek mimarî kıymet dereceleri tespit edilmiştir. 935 yılında tescil ettiğimiz 81 binayı da tekrar gözden geçirmek üzere bu kere 145 bina tescile tâbi tutulabilmiş, Edirne şehrinde bir tek binanın unutulmamasına çalışılmış.

Neticede evvelki liste muhteviyatında dahil olmak üzere Edirnede mevcut eski binaların evvelâ bir umumî listesi tanzim edilmiştir.

Bu listede evvelce tatbik ettiğimiz usul bozulmayarak, başta fevkalâde kıymetli âbideler sayıldıktan sonra geriye kalanların üç dereceye ayrılmış, birinci ve ikinci derecede olanlar derecelerine göre muhafazasına itina edilmesi lâzım gelenler olup üçüncü derecede gösterilen eserler ise hiçbir mimarî kıymeti olmadığı halde âbide adı taşıyarak kalabalık etmekte ve haksız yere âbideler sayısını çoğaltmakta olan âdi binalardır.

Bu derecede göstermeğe mecbur olduğumuz binaların her lüzum görüldükçe yıkılmasına ve yıktırılmasına umumî bir şekilde muvafakat göstermek hattâ bu hususta teşvikkâr bulunmak çok faideli olduğu kanaatında olduğumu arzederim. Zira kıymetsizliklerin yok olması kıymetliler üzerinde dikkat ve itinayı daha kolay çekebilecektir.

Yazdığım tesçil cedvelinde adları yazılı âbidelerin ayrıca bir de haritası tanzim edileek her âbidenin derecesine göre aldığı hususî işareti ve listedeki sıra numarası ile gösterilmiştir. Bu suretle listede adı ve derecesi yazılı bir âbidenin yerini haritada kolayca bulmak mümkün olduğu gibi haritadaki her hangi bir âibdeyi ve listede kolayca bulmak mümkündür.

Edirne Belediyesi ihtiyacım olan şehir haritasından bir nüsha vermemiş ve bir takım gayri muntazam paftalar halinde 1/1000 mikyasında bir seri verebilmiştir. Halbuki Prof Egliye verilmiş olan 1/2000 mikyasında haritadan bir nüsha elde edebilseydim, bunun üstünde istediğim gibi çalışabilirdim. İşimin geri kalmaması için Edirne müzesinden tedarikettiğim 1/7500 mikyasında eski, küçük ve muhtasar harita üzerinde çalışmağa mecbur olarak vücuda getirdiğim âbideler haritasında Edirne Valiliğine, Prof. Egliye birer tane gönderilmek ve bir nüsha ve dairemizde alakonulma üzere üç nüsha sunulmuştur. Tescil listesinin dairemizde lüzumu kadar çoğaltılmasını rica ederim.

31/I/935 yılında yapmış olduğumuz tescil listesinde birinci derece ile gösterilmiş olan eski cami şimdiki listede fevkalâdeler arasına alınmıştır. Zira sonradan yaptığım tetkikate göre eski caminin mimarî tarihimizdeki rolü pek mühimdir .Bundan maada eski listede adı bile geçmemiş olan Mimar Sinan hamamı bu sefer lâyıkile incelenerek bu da fevkalâde kıymettekiler arasında zikredilmiştir.

Bu hamam Sinanın en çok ehemmiyet vererek yaptığı hamamlardan olduğu anlaşılmıştır. 935 listesinde küçük ve büyük hanların da birinci derecede gösterilmiş olduğu halde bu seferki listemizde bunları da fevkalâde kıymette âbideler arasına almağa lüzum görülmüştür. Bu seferki Edirne tetkikatında dikkatı

çeken bazı durumlara şahit oldum ki bunları ayrı ayrı raporlar hâlinde bildireceğimi arzederim. 16 Nisan 938

673
Öntükler ve müzeler
19/4/938

Aslına uygundur
23/7/40

Âbideleri K. H. üye ve mimarı
Sedat Çetintaş

Fevkalâde eserler

1. — Selimiye camisi
2. — » medresesi
3. — » Darülkurra
4. — » Muvakkıthane
5. — » Darüssıbyan
6. — » Arasta
7. — Eski cami
8. — Üç şerefeli camii
9. — » Orta medrese
10. — » Saatli »
11. — Muradiye camisi
12. — II Bayezit camisi
13. — » Tıp medresesi
14. — » Darüşşifası
15. — » İmareti
16. — » Mumhanesi
17. — » İmaret köprüsü
18. — Sinan yapısı hamam (Üç şerefeli önünde fakat eşhas malıdır)
19. — Ayşe kadın hanı (Ahmet Paşa kervansarayı)
20. — Rüstem Paşa hanı
21. — Küçük Rüstem Paşa hanı

Birinci derecede kıymeti haiz olan âbideler

1. — Yıldırım camisi
2. — Beylerbeyi camii ve türbesi
3. — Lâleli camii
4. — Gazi Mihal bey camisi
5. — Şah Melek Paşa »
6. — Ali Paşa çarşısı
7. — Bedesten
8. — Yıldırım köprüsü
9. — Deveci hanı (Şimdi hapishanedir.)
10. — Tahtakale hamamı (Eşhas malıdır.)
11. — Kasım Paşa Çeşmesi (Çeşme yanında)
12. — Kara Mustafa Paşa Çeşmesi (Selimiye önünde)
13. — Saraçhane köprüsü
14. — Tunca »
15. — Meriç »
16. — Yalnız göz »
17. — Eski Edirne kaleleri bakıyeleri
18. — Gazi Mihal köprüsü
19. — Taşlık camisi (Sanat kıymeti birinci derecede ise de tamiri kabil olamıyacak şekilde harap olduğundan muhafaza edilemez.)

İkinci derecede kıymeti haiz olanlar

1. — Darülhadis ve türbeleri
2. — Ayşe kadın camisi
3. — Süleymaniye »
4. — Evliya Kasım Pş. »
5. — Sitti Sultan
6. — Defterdar »
7. — Sarı cami
8. — Atik Ali Paşa camisi
9. — Kirezli »
10. — Kuşçu Duğan »
11. — Arif Ağa »
12. — Yeşilce »
13. — Süle Çelebi camisi
14. — İsmail Ağa »
15. — Yahya Bey »
16. — Kadı Bedreddin »
17. — Kadı Şeyh Çelebi »
18. — Kadı Gazi hoca »
19. — Biduhan Mehmed Ef. türbesi
20. — Şeyh Şecaaddin camisi bakıyesi olan tek minare
21. — Şeyh Şecaaddin çeşmesi (minadre yanında)

MSGSÜ Açık Bilim Sanat Arşivi

22. — Yıldırım camisi civarında Hasan Çelebi sebili
23. — Yıldırım camisi civarında caddede İbrahim çeşmesi
24. — Vezir mezarlığında iki adet küçük türbe (zaruret halinde nakli lâzım)
25. — Kazaz Salih c. bakıyesi minare
26. — Mehmed Ağa mahallesinde Abdullah hamamı
27. — Mezid Bey hamamı
28. — Ahmed Efendi sebili
29. — Şifa hamamı (Köse Balaban mahallesinde)
30. — Hacı İslâm camisi minaresi bakıyesi
31. — Atlar çeşmesi (Büçüktepe mahallesinde)
32. — Yahya Bey çeşmesi (camisi civarında)
33. — Tavanlı çeşme
34. — Sarayhane çeşmesi
35. — Sezaî türbesi
36. — Demirtaş camisi (Karaağaç civarında)
37. — Selçuk Hatun camisi
38. — Toprak altında sayısı (12) yi bulan bütün buzhaneler
39. — Mimar Sinanın Su deposu
40. — Muradiye Hamamı (Hatipoğlu İsmail malıdır.)

Üçüncü derecede görülüp lüzumunda yıktırılması caiz görülen binalar

1. — Rakkas Ali Bey camisi
2 — Sinan Bey »
3. — Sarıca Paşa »
4. — Alaca Cami »
5. — Tanburacılar camii
6. — Zağanoz Paşa camisi
8. — Çakır Ağa »
7. — Tiftina (Tiftin Ağa) »
8. — Çakır Ağa »
9. — Mahmut Ağa »
10. — Vezir Çelebi »
11. — Veli Veleddin (Veled-i Veliyyüddin) camisi
12. — Mezit Bey camisi
13. — Umur Bey camisi
14. — İbrahim Bey camisi
15. — Zen (Zen-i) İbrahim Pş. camisi)
16. — Nişancı Paşa camisi
17. — Hacı Alemeddin camisi
18. — Kacaklı camisi
19. — Emir mescit
20. — Hacı Ahmet camisi
21. — İbrahim Bey camisi
22. — Kevseç (Köseç) Balaban camisi
23. — Hocaki (Hâcegî) camisi
24. — Fatma Sultan camisi
25. — Çanaklı camii
66. — Abdurrahman camii
27. — Fındık Fakih camisi
28. — Tarakçılar camisi
29. — Bürümcükçü camisi
30. — Yıkık camisi
31. — Çokalca camisi
32. — Temelsiz camii bakıyesi minare
33. — Tabak Hacı Halil camisi dıvar bakıyeleri
34. — Keçeciler cami ve çeşme bakıyeleri (Çeşme kitabesi müzeye)
35. — Yıldırım kilisesi (istilize değil son asır yapısıdır.)
36. — Küpeli minare
37. — Huysuz Baba türbesi (uzunkaldırımda)
38. — Kirişhane yahut (Yeşilce) hamamı (Kızanlıklı Ahmet malıdır.)
38. — Yeşilce çeşmesi.
40. — Talât Paşa mahallesinde Rum kilisesi (İstilize değildir)
41. — Talât Paşa mahallesinde Bulgar kilisesi (İsitilize değildir.)
42. — Gürcü Hoca camisi (Evliya Kasım Paşa mahallesinse.)
43. — Ali Paşa çeşmesi
44. — Alemdar camisi bakıyesi minare
45. — Alemdar çeşmesi
46. — Havlucular Hanı
47. — Kevseç (Kösec) Balaban çeşmesi (cami yanında)

MSGSÜ Açık Bilim Sanat Arşivi

48. — Medrese-i Ali Bey (Çamur harçla yapılmış olup klâsik şekilde tuğlalar diğer eserlerin tamirinde kullanılmak üzere satılmayarak saklanmalıdır)
49. — Yancıkcı Şahin camii bakıyesi minare
50. — İbrahim Paşa Hamamı bakıyesi
51. — Üsküfçü Hıdır mahallesindeki çeşme
52. — Tahtalı hamam bakıyesi
53. — Tahtalı hamam sırasındaki çeşme
54. — Seyyitler tekkesi (Tahtalı hamam civarında)
55. — Hacı Hasan camisi bakıyesi
56. — Demirtaş mescidi
57. — Kıyıkta Aya Yorgi Bulgar kilisesi (19 uncu asır malı ve istilsiz)
58. — Kız türbesi
59. — Kız çeşmesi
60. — Gazi İbrahim Paşa camisi
61. — Çubukçular hamamı
62. — Su terazisi Çuhacılar hamamı bakıyesi
63. — Havlucular Hanı karşısında (Yemiş kapanı bakıyesinden) dükkân kemerleri
64. — Hıdır Ağa camisi
65. — Beylerbeyi hamamı

İcmâl:

21 — Fevkalâde âbideler mikdarı
19 — Birinci derecede kıymetli âbideler mikdarı
40 — İkinci derecede kıymetli olan âbideler
80 — Edirne şehri içinde korunması lâzım âbideler mikdarı
65 — Edirne şehri içinde üçüncü derecede görünerek korunmasına ilmî bakımdan bir zaruret görülmeyen binalar veya harabeleri mikdarı
145 — Şehir içinde mevcut olup tetkik edilmiş olan binaların mikdarıdır ki Edirne Sarayı bunlara dahil değildir.

Yüz kırk beştir

Âbideleri K. H. Üye ve mimarı

Aslına uygundur. 23/7/940

S. Çetintaş

MSGSÜ Açık Bilim Sanal Arşivi

Üçüncü dereceye alınan camilerden mülkiyetlerinin satışı için mezuniyetleri alınıp satılan hayratın cedvelidir

Satış bedeli Lira K.	Camiin İsmi	Mahallesi	Sokağı
315	Kevşeç (Kösec) Balaban	Kösec Balaban M.	Kurşunlu fırında
260	Nişacı Paşa	Nişancı Paşa M.	Cami sokağında
299	Çoban Ali dergâhı arsası	Karabulut M.	Zehrimar bayırında
20	Kavuklu cami arsası	Durgut mahallesinde	Güzelce baba
30	Rakkas Ali Bey cami arsası	Rakkas Ali Bey	Cami sokağı
50	Zağanoz Paşa	Sıkça Murat	Hükûmet avlusunda
50	Tiftin Ağa mescidi	Tiftin Ağa M.	Hastahane karşısında
425	Mahhmut Ağa camii	Mahmut Ağa M.	Soğuk su deposu
220	Zen-i İbrahim Paşa camii	Zeni İbrahim Pş.	
300	Demirtaş mescidi	Yaya Timurtaş	Karanfiloğlu caddesinde
70	İbrahim Bey mescidi		Abacılar başında
400	Çanaklı cami enkazı	Turgut M.	Ayşekadın cami sokağı
296	Sinan Bey camii enkazı	Yeni İmaret'te	
275	Kavuklu camii enkazı	Turgut M.	Güzelce Baba caddesi
355	Rakkas Ali Bey camii enkazı	Rakkas Ali Bey	Cami sokağı
3365 00	Yekûn		

22612/117

Tapu Sicil Muhafızlığına

Selimiye camii bitişiğinde askeri işgalinde bulunan arastanın kimlerin tahtı tasarrufunda bulunduğu anlaşılmak üzere Tapu kuyudatına göre müfredatlı bir kıt'a defterinin tez elden irsalini saygılarımla rica ederim. 14.2.940

Vakıflar Müdürü Y.
Rıza Avcı

H. 115 26.2.40 Hususî muhasebe
24.2.940 Tapuya 1134 No ile
13.5.940 Tapuya 834 No ile

(Edirne'nin kazası Havsa'daki Sokullu Mehmed Paşa'nın oğlu Sancak Beyi Kasım Paşa'nın ruhunu ta'ziz için yaptırdığı hayrat hakkındaki yazışmalar ve Y. Mimar Sedad Çetintaş Beyin raporu)

T. C.
EDİRNE VİLÂYETİ
Evkaf Müdürlüğü

Maarif Vekâleti Abideleri Koruma Heyeti azasından mimar Sedat beyin Havsadaki Sokullu camii hakkındaki mutalâatı Evkafın noktai nazarına tamamen tevafuk etmekte, ancak hamamın vakfın malı olmaması yüzünden birşey yapılamıyacağı beyanile takdim kılındı, efendim. 27.11.1934

Mühendis
Faruk

K - 27.11.34 K 350

T. C.
Edirne
Maarif Müdürlüğü
Sayı . 81466
1986

Edirne : 26.11.1934

MSGSÜ
Açık Bilim Sanat Arşivi

Evkaf Müdürlüğüne

Havsa camii hakkındaki Mimar Sedat beyin Trakya Umumî Müfettişliğinin 19.11.1934 tarih ve 4044 sayılı tezkeresi ile gönderilen raporu ekli olarak gönderilmiştir. Hamamın kubbesinin yıktırılması ve duvar hakkında da muktazı tedbir alınarak hemen bildirilmesi rica olunur, efendim.

Görülmek üzere Faruk Beye
27.11.1934

Vali Y.
Tevfik

No. 23

Edirne : 18.11.934

Suret
Trakya Umumî Müfettişliği Y. M.

3709 No : lu ve 10.11.934 tarihli emre cevaptır :

Havsaya gidildi. Sokullu camii tetkik edildi. Sokullu camii Mimar Sinan devrinin itina, iyi mâlzeme ve temiz işçilikle yapılmış bir âbidesi olduğu görülmüştür. Cami dahilen 12.45 × 12.45 ebadında küçük bir bina olduğundan kubbesi tamamen çökmüştür, son cemaat mahalli kâmilen yok olmuştur. Mevcut minaresinin kaidesi sakat olmakla beraber kendisi de aynı devre ait değildir. Yani asıl minare yıkılmış ve bir tamir esnasında bugünkü minare sonradan yapılmıştır. Ve iyi bir şey değildir. Bina bünyesinden yalnız dört dıvar mevcuttur. Bu dört dıvardan üçü sağlam fakat methal kısmındaki dıvar sakat olup üzerine tekrar kubbe çevrilmesi kabul edilirse bu kubbeyi taşıyabileceği şüphelidir .

Binanın müzeyyen aksamından minberin o kadar şayanı dikkat olmasa da kapısı ve mihrabı beyaz mermerden yapılmış birer sanat eseridir. Binanın hüvi-

yeti hakkında verdiğim bu izahattan sonra asıl günün meselesi olan şu suali halle sıra gelir. (Bu binayı yıkalım mı yoksa tamir mi edelim)

Benim bu sual karşısında vereceğim cevap (bunları ne yıkalım ne de tamire kalkışalım. Fakat bu halile zamanen ve imkânın hükmüne terk edelim) diyeceğim. Zira yalnız bu camiin aslına ircası suretile tamiri asgarî yirmi bin liralık bir masrafa muhtaçtır. Ki bu fedakârlığı hangi makamın yapabileceğini bilmiyorum. Yıkılmasını da şu noktadan muvafık görmüyorum :

Havsa nahiyesi Türklerin kuvvetli imarcılık hareketlerine sahne olmuş bir halde olarak görülüyor. Kasaba ortasında kubbesi çöktüğü halde 4 cesim kemerile 4 yola geçit veren şayanı dikkat binanın dört yolu üzerindeki hamamı ve yalnız halk dilinde ismi kalmış olan kervansarayı ile ve yine bu yollar üzerindeki birçok temeller ve bina harabelerile çok belli oluyor ki burada yalnız cami değil medeni bir merkeze lâzım olan birçok mühim binalarla bir kül olarak inşa ve imar edilmiştir. Cami hariminin cami tarafından görülen muhafaza duvarı mektep tarafından bakılışta bu duvarların bile birçok odaların son bakiyesi olduğu görülüyor. İstanbul cihetinde mevcut köprünün temellerinde gördüğüm şayanı dikkat izler üzerinde yaptırdığım küçük bir sondajla şimdiki köprünün altında tamamile toprak içinde gömülü kalmış diğer bir köprünün kemer kavislerini buldum. Bütün bu emarelerden ve mevcut izlerden anlaşılıyor ki Havsa daha eski medeniyetten de izler taşıdığı halde bilhassa Osmanlı Türkleri tarafından 16. asrın ilk nısfında çok kuvvetli binalarla bir medeniyet ve ticaret merkezi olarak kurulmuştur. Bir iki aylık bir mütahassıs tetkikatile buranın restorasyon projeleri yapılmalı ve ilmî bir tetkikle buranın tarihî hususiyetleri tespit edilmelidir ki bu gün gerçi bütçe darlığı ve mütahassıs azlığı kültür hareketlerinde bu kadar ileri gidebilmemize imkân vermiyorsa da mübrem lüzum karşısında günün birinde Hükümetimiz burada lâzım gelen ilmî taharriyat ve tetkikatı yaptırmaya imkân bulacaktır. Binaenaleyh bugün için yapacağımız her hangi bir hedim ve tathir ameliyesi en küçük teferruatına kadar yarınki restorasyon tetkikatı yapacak mütehassıs mimarın izleri, istinat noktalarını mahvetmiş olacaktır. İşte bu noktai nazara bağlı olarak burada hiçbir hedim ve ihma hareketine müsaade edilmemesini rica ediyorum.

Yalnız Havsada mevcut binaların bugün bir nevi anbar gibi kullanılmakta olduğu görülen hamamın kubbesi uzun zamandanberi kurşunsuz ve bakımsız kaldığı için çürümüş ve dahilen görüldüğü vechile tehlikeli çatlaklar arzetmiştir. Bu kubbenin ya kaidesine kadar yıktırılması veyahut da tamamile tahliye edilip içeriye kimsenin girmemesi için kapısı kapattırılarak halile terkedilmesi lâzımdır. Çünkü ansızın çökecektir .Hamamın kubbesinden mada gerek camide ve gerekse başka yerlerde tehlike teşkil ettiği için hedmi lâzım bir kısım bu gün için göremediğimi derin saygılarımla arz ederim efendim.

Maarif Vekâleti
Abideleri Koruma Heyeti
Âzasından
Mimar
M. Sedat

Aslının aynıdır

Not : Vesikaların ifadeleri ve imlâları kabil olduğu kadar muhafaza edilmiştir.

Şihabeddin Paşa camii (Kirazlı cami) 1962 de

Şihabeddin Paşa camii (Kirazlı cami) 1962 deki durumu

Şihabeddin Paşa c. (Kirazlı cami) 1962 de

Şihabeddin Paşa camii (Kirazlı cami) 1962 de

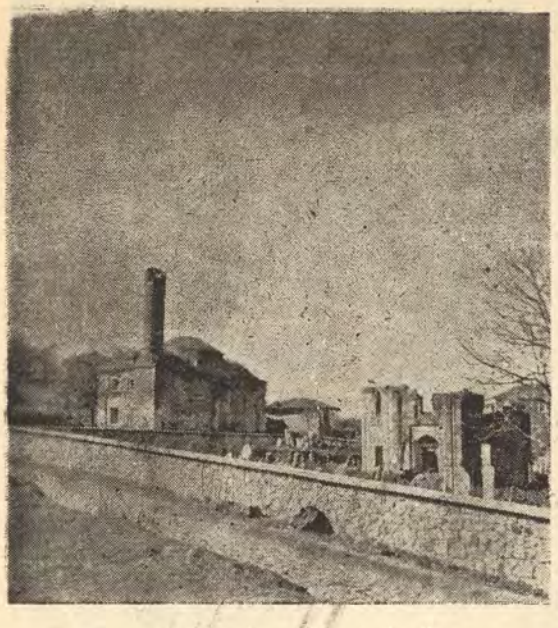

Beylerbeyi camii ve haziresi, 1962

Beylerbeyi camii, 1962 de

Beylerbeyi camii, 1962 de

Beylerbeyi camii, 1962 de

Beylerbeyi camii, 1962 de

Beylerbeyi camii, 1962 de

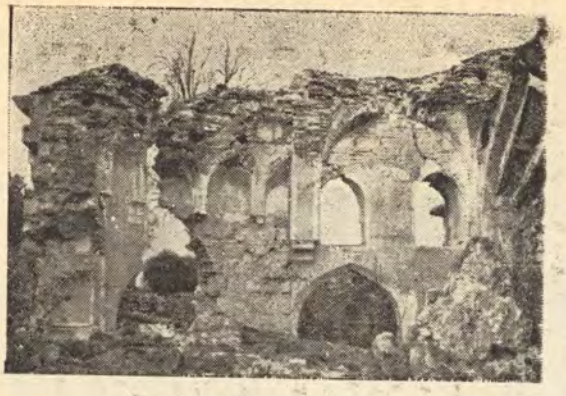

Beylerbeyi camii, 1962 de

Beylerbeyi camii, 1962 de

Beylerbeyi camii, 1962 de

Sanat Arşivi

Beylerbeyi camii, 1962 de

Beylerbeyi camii, 1962 de

Yeşilce camii (İmaret-i Mezid Bey), 1962

Yeşilce camii (İmaret-i Mezid Bey), 1962 de

Yeşilce camii, 1962 de

Yeşilce camii (İmaret-i Mezid Bey) 1962

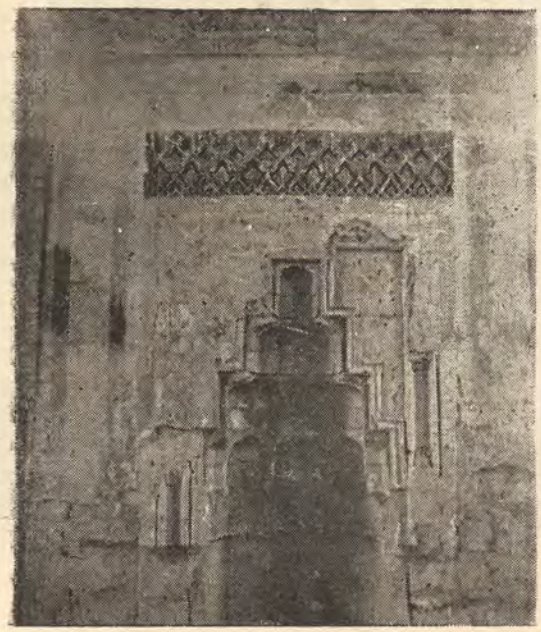

Yeşilce camii, 1962 de

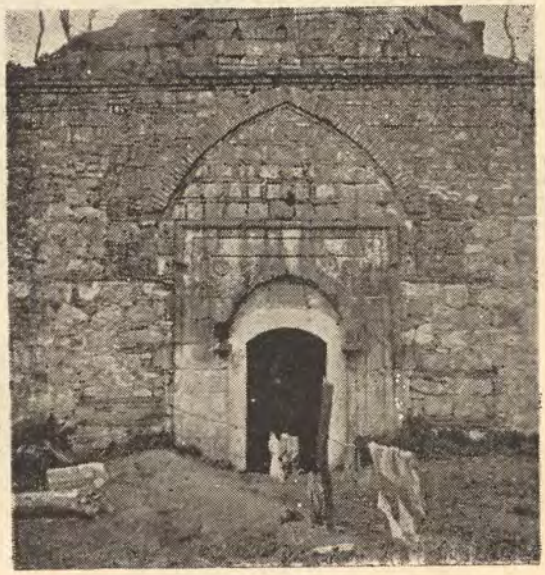

Yeşilce camii, 1962

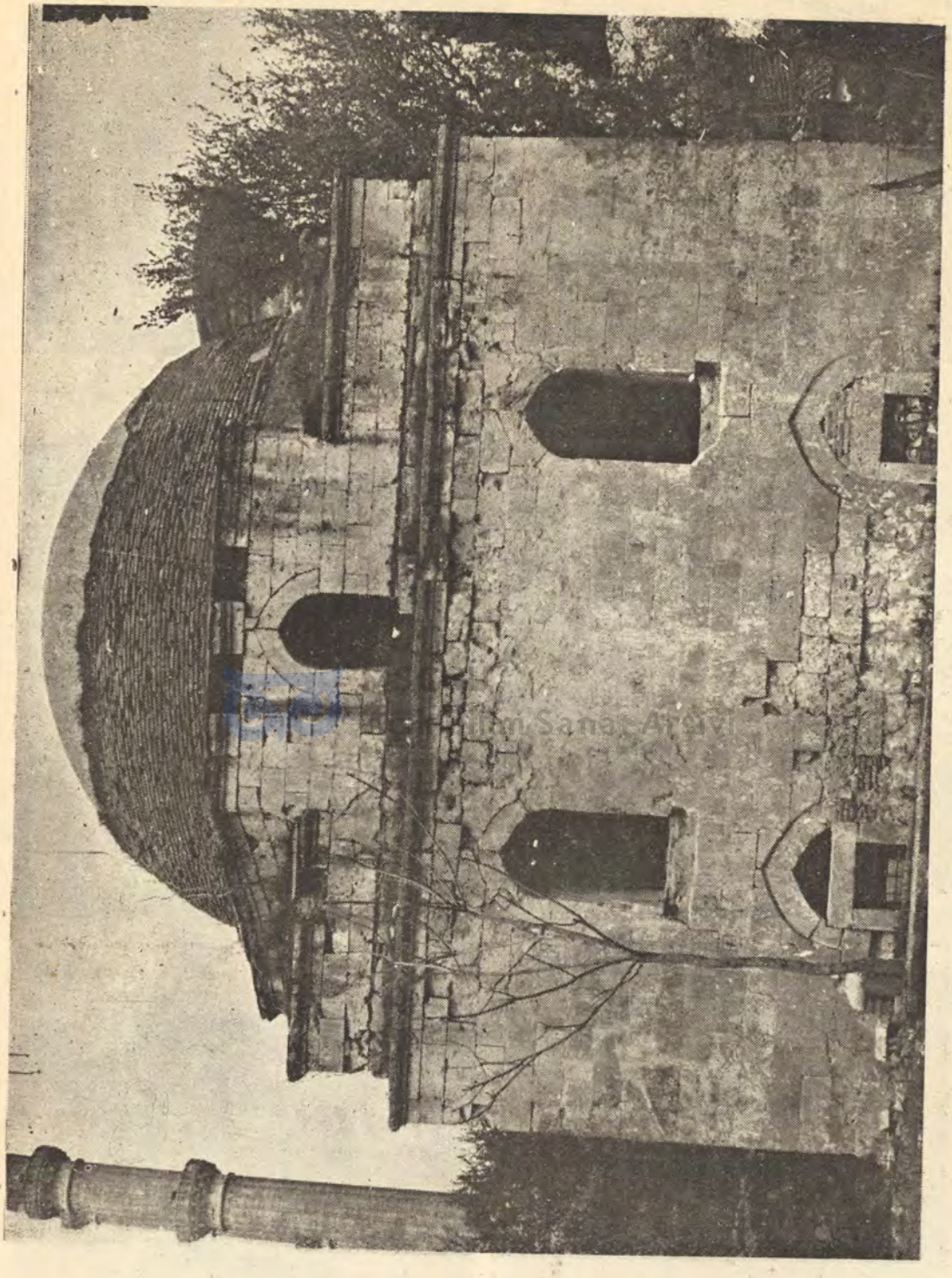

Hıdır Ağa camii, 1962

Hıdır Ağa camii, 1962

Üçşerefeli - Saatli medresesi 1962 de

Üçşerefeli - Peykler medresesi, 1962

Üçşerefeli saatli medresesi, 1962 de

Üçşerefeli Peykler medresesi, 1962

Üçşerefeli - Peykler medresesi, 1962 de

Üçserefeli Peykler medresesi, 1962 deki sağlamca görünen cephesi

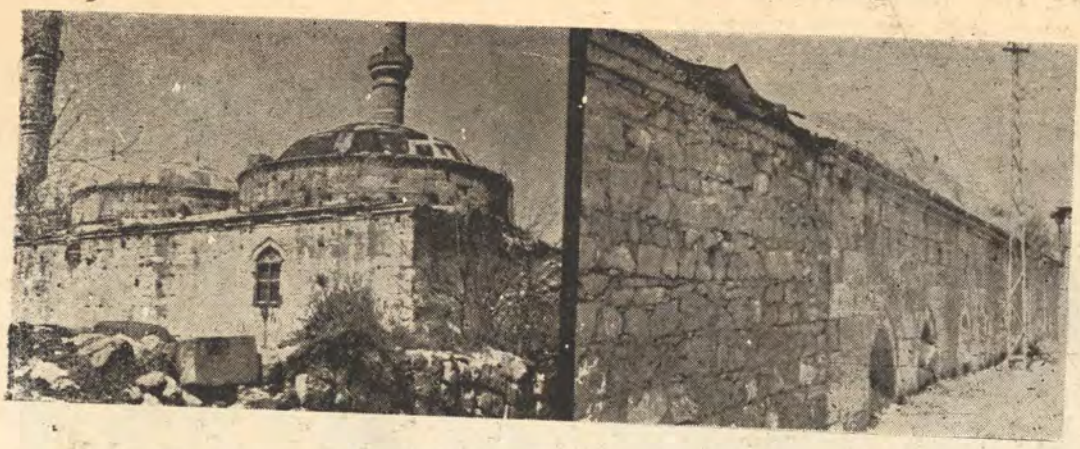

Üçşerefeli cami ve medresesi, 1962 de

Üçşerefeli - Peykler medresesi, 1962

Üçşerefeli - Saatli medrese 1962

Üçşerefeli - Peykler medresesi, 1962

Ekmekçioğlu Ahmed Paşa hanı = Kervansarayı, 1962

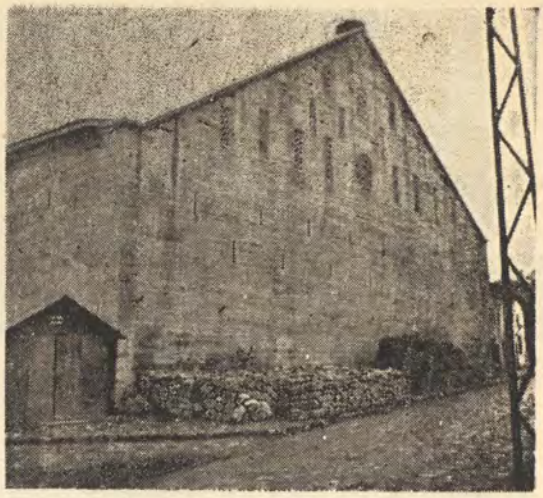

Ekmekçioğlu Ahmed Paşa Hanı = Kervansarayı, 1962 de

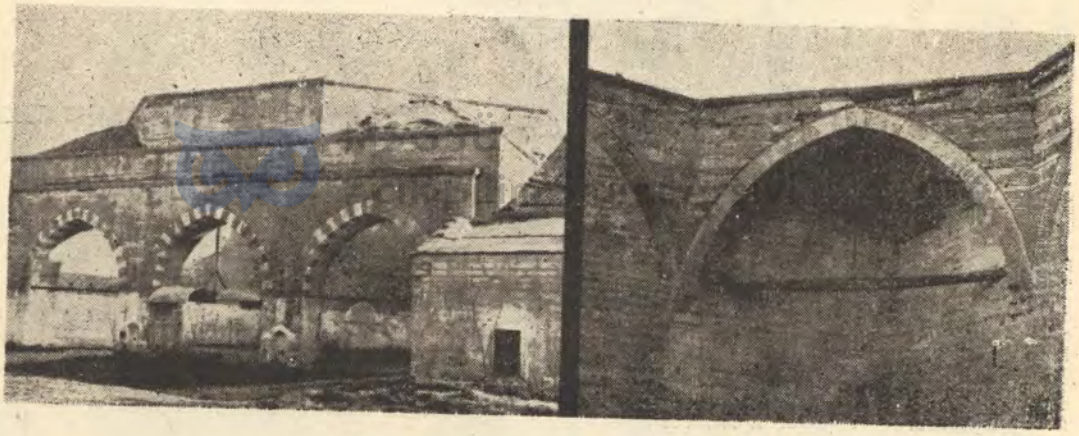

Ekmekçioğlu Ahmed Paşa Hanı = Kervansarayı, 1962 de

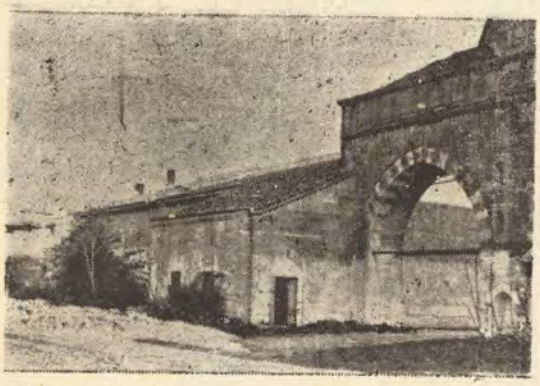

Ekmekçioğlu Ahmed Paşa Kervansarayı, 1962

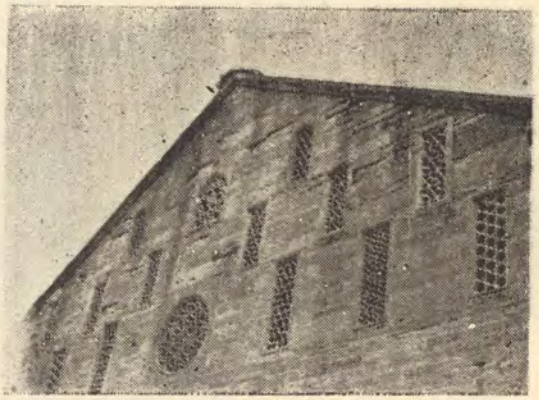

Ekmekçioğlu Ahmed Paşa Kervansarayı, 1962 de

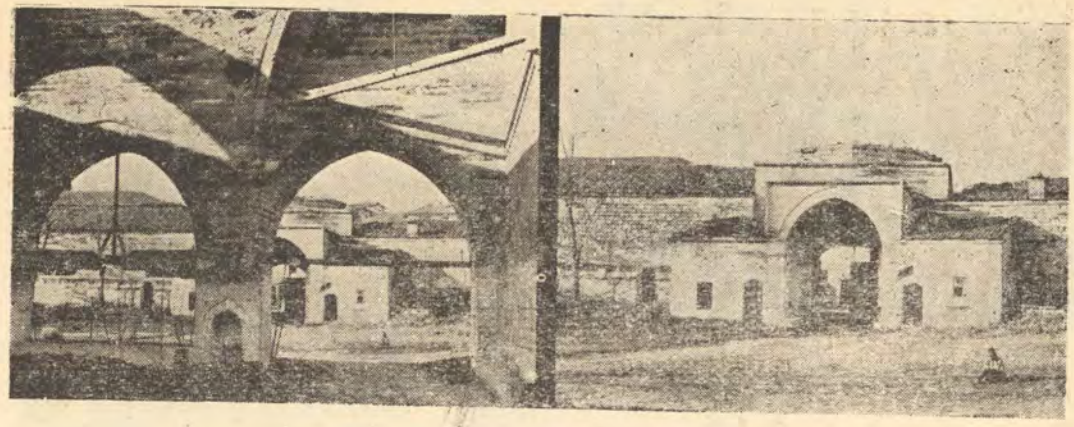

Ekmekçioğlu Ahmed Paşa Hanı = Kervansarayı, 1962

Ekmekçioğlu Ahmed Paşa Hanı =
Kervansarayı, 1962

Ekmekçioğlu Ahmed Paşa hanı =
Kervansarayı, 1962

Topkapı hamamı, 1962 de yıktırılırken

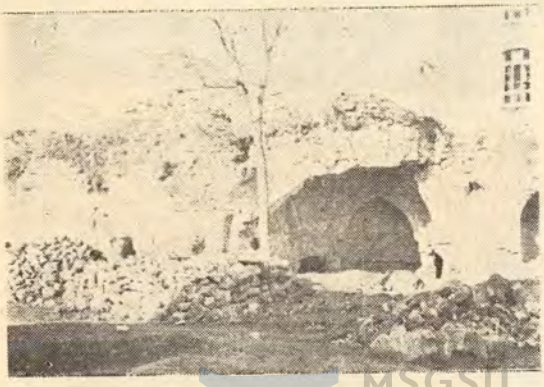

Topkapı hamamı, 1962

Topkapı hamamı, 1962 de

MSGSÜ
Açık Bilim Sanat Arşivi

Topkapı hamamı, 1962 de

Topkapı hamamı, 1962 de

1. Taşlık camii : Henüz yıktırılmadan evevl 1937 de

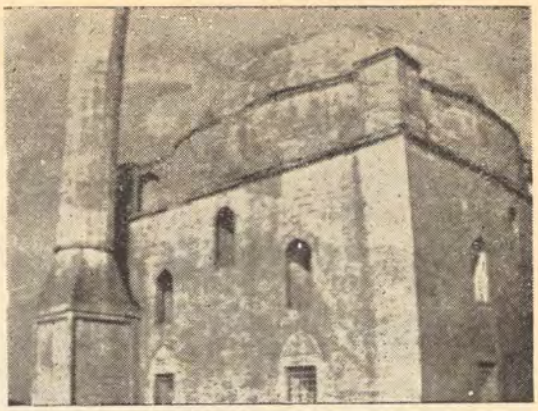

2. Taşlık c. yıktırılmak üzere iken, sene 1937
Foto : Y. Mimar Mazhar Güzaltan

MSGSÜ
Açık Bili

4. Taşlık c. yıktırılırken 1937 de

3. Taşlık camii, yıktırılırken 1937 de
Foto : Y. Mimar Mazhar Güzaltan

6. Taşlık c. Yıkılırken 1937

5. Taşlık c., yıktırılırken 1937 de
Foto : Y. Mimar Mazhar Güzaltan

8. Taşlık c. yıktırılırken 1937 de
Foto : Y. Mimar Mazhar Güzaltan

MSGSÜ
Açık Bilim Sanat Arşivi

7. Taşlık camii, 1937 de yıktırılırken
Foto : Y. Mimar Mazhar Güzaltan

9. Taşlık camii, yıktırılırken 1937 de
Foto : Y. Mimar Mazhar Güzaltan

Atik Ali Paşa camii, 1962

Atik Ali Paşa camii, 1962

Yıldırım - Hasan Çelebi Sebili, 1962

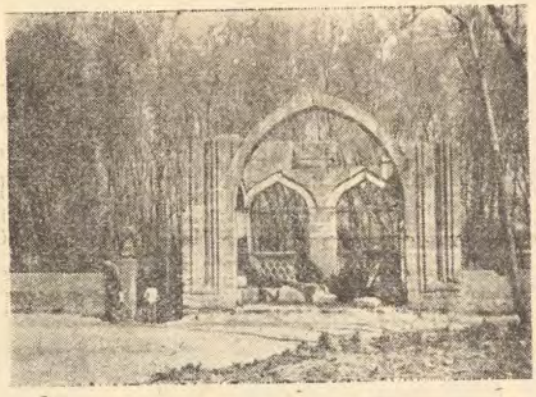

Yıldırım - Hasan Çelebi Sebili 1962 deki hali

Yıldırım - Hasan Çelebi Sebili

Yıldırım - Hasan Çelebi Sebili 1962 de

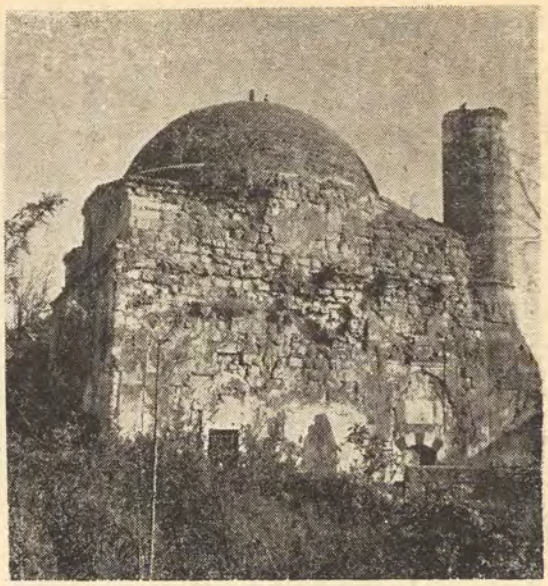

Selçuk Hatun camii 1962 de

Demirtaş camii, 1962 de kendi kendine yıkılırken

Ahi Çelebi hamamı, yıktırılmadan evvel 1938
Foto : Y. Mimar Mazhar Güzaltan

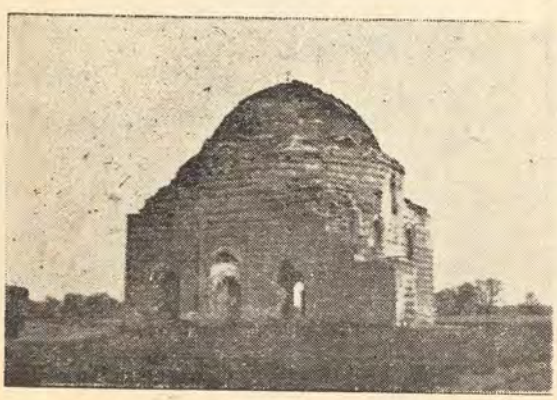

Demirtaş camii, 1962 de

Hoca Gazi camii, 1962

Yeniçeriler hamamı, 1962 deki durumu

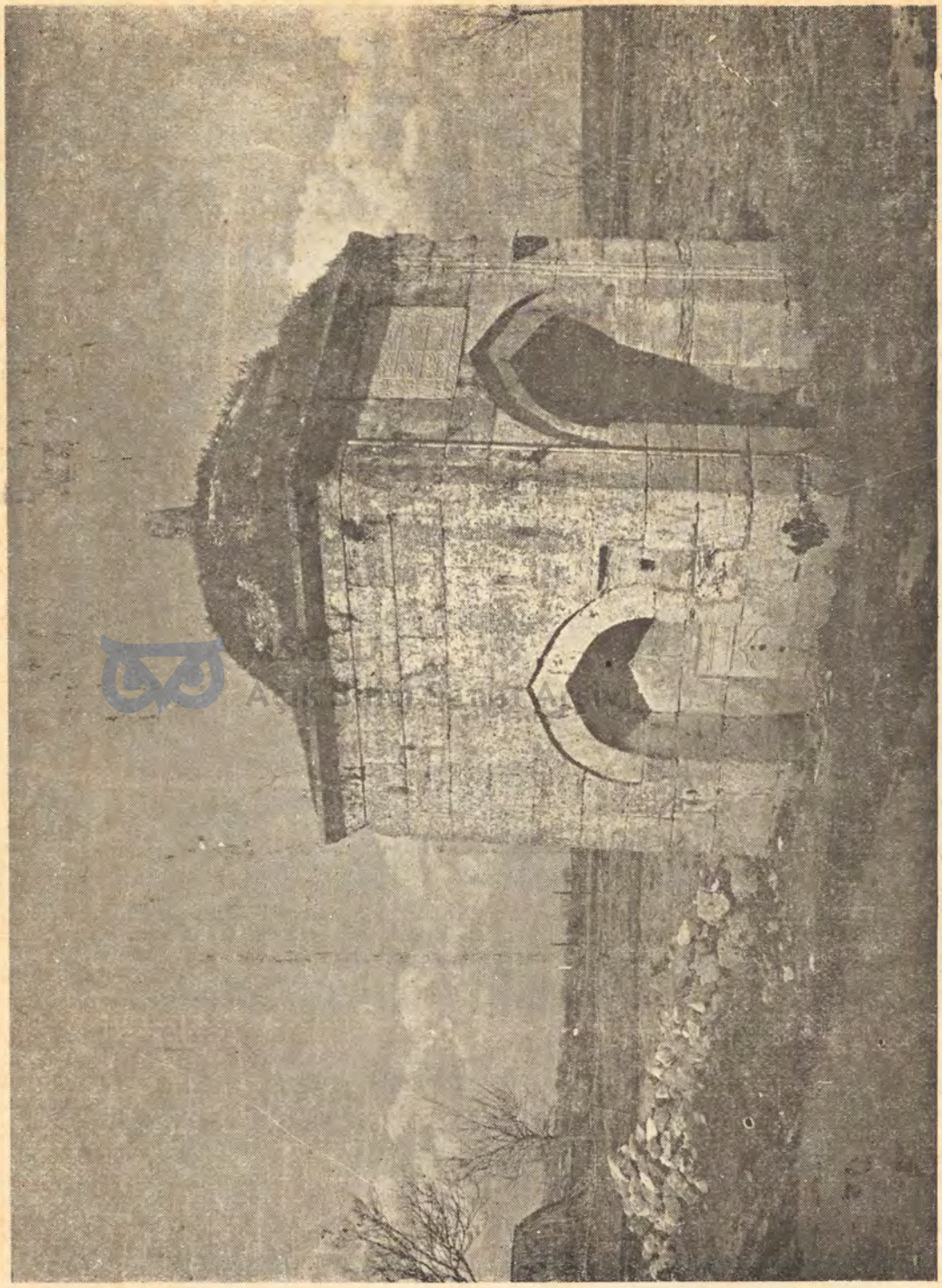

Yıldırım İbrahim Çeşmesi 1962 de

MSGSÜ
Açık Bilim Sanat Arşivi

M.S. Güzel Sanatlar Üniversitesi
Merkez Kütüphanesi
0011998
255.07.02.01.06.00/07/0011998